

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

Miscellanea,

In quibus continentur

Præmonitio ad Lectorem de infantum
Communione apud Græcos.

Defensio libri de Græcæ Ecclesiæ statu
contra objectiones Authoris Historiæ
Criticæ, super fide & ritibus Orienta-
lium.

Brevis & succincta narratio de vita, stu-
diis, gestis, & Martyrio D. Cyrilli Lu-
carii, Patriarchæ Constantinopolitani.

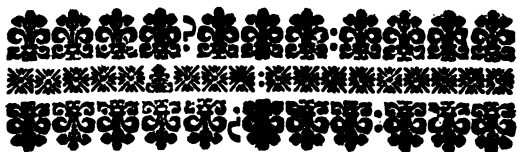
Commentatio de Hymnis Matutino &
Vespertino Græcorum.

Exercitatio Theologica de causis remediis-
que dissidiorum, quæ orbem Christia-
num hodiè affligunt.

Authore THOMA SMITH Ecclesiæ
Anglicanæ Presbytero.

L O N D I N I,

Impensis Sam. Smith ad insigne Principis
in cœmeterio D. Pauli. M.DC.LXXXVI.

Præmonitio ad Lectorem de Infantum Communione apud Græcos.

Cum in argumento
de Infantum apud
Græcos sub sola spe-
cie vini communionem,
quam mirâ confiden-
tiâ Romæ commu-
nionis scriptores as-
sertum eunt, ac si
istud dogma unanimi & constantissimâ
illorum praxi stabilitum esset, pressius &
strictius versando, momenta rationum;
quibus inductus mutavi sententiam, prout
ingenuum & veri amantem decebat, latè
& perspicuatè explicaverim, non malas
spes mihi videbar concepisse, neminem id

(*)

aut

Præmonitio ad Lectorem.

aut levitate animi aut partium studio, à me, qui victrici veritati manus dederim, fieri putaturum. Verum eam mutationem reverendissimo & non minus sapientiæ, eruditionis, & in tuendis Ecclesiæ Gallicane contra Romani Pontificis usurpationes libertatibus zeli & fortitudinis famâ, quàm insulatâ dignitate illustri D. Episcopo Meldensi censurâ, placidâ licet, pro candore mentis, quo maxime pollet, perstringere visum est, quasi rejectâ hac de re vetustissimâ traditione, quod sponte & prompto animo in prima libri mei de hodierno Græcæ Ecclesiæ statu editione dixeram, id in secunda retractaverim, eo quod apud nos metueretur, ne ex hoc Græcorum exemplo parili Ecclesiæ Romanæ praxi quippiam munimenti & authoritatis inde accedat. Sed ejusmodi sollicitudo metusve nostras mentes non tenet, qui toti à sacris oraculis & incorruptâ antiquitate pendentes, quid jam degener Græcia & à fide majorum in quamplurimis desciscens, modò in mutilanda communione pariter errasset, præsertim in nuperis Synodis amplectendum & credendum statuatur, parum curamus: quos tamen maxime miserescit tantarum corruptelarum,

Præmonitio ad Lectorem.

telarum, quibus hodiè adeo miserum in modum deformatur. Præterea, ut nemo probus illud à me exigere vellet, sic sanctissimum Numen verè & ex animo testor, tantum abfuisse, ut qualicunque modo præter justum & honestum persuasus, quippiam ejusmodi contrapitente conscientia perpe- trem, ut non nisi post severius & diligen- tius examen, argumentorum vi & ponde- re victus, in contrariam partem concede- rem: quod bene novit vir optimus & eru- ditissimus D. Henricus Dodwellus, cujus fideli & utili amicitia per multos annos merito glorior, qui me literis hac de re missis solus monuit.

Non opus erit, ut prolixam de hac lite dissertationem hic interponam: pauca præfationi editionis iterata, quæ hanc rem dirimere plurimis ab omni præjudicio va- cuis videtur, superaddere sufficiet.

Quod adulti apud Græcos universi, cu- juscunque ordinis aut gradus, ex utrisque sacro-sanctis symbolis corporis & sanguinis Jesu Christi participant, testatissimum est. Hanc Ecclesiæ suæ praxim vindicant Græci Scriptores, potissimum Patriarcha Jeremias, ix cap. primi responsi ad Theo- logos Wirtembergenses, necessitatem illius officii

(* 2)

Præmonitio ad Lectorem.

officii ab omnibus præstandi à verbis B-
nostri Salvatoris vi. S. Joan. 53. urgentes.
Cujus quoque effati vi solâ infantes ad
communione admitti debere concludant.
Ratio enim horum aquè ac cæterorum ea-
dem est. Christus neminem excipit, ne lai-
cos, ne infantes, quo minus integrâ commu-
nione fruantur. Quâ enim necessitate ad
alterutrum elementorum percipiendum, pa-
ri identidem ad utrumque obligantur. Igi-
tur ex illorum sententia utrumque dari,
aut istam necessitatem, quam tantopere
urgent, tolli oportet. Neque enim norunt
 $\chi\rho\nu\sigma\phi\upsilon\nu\gamma\epsilon\lambda\omicron\nu$ illud concomitantia, quod
institutioni Christi male opponi solet. Sa-
cro-sancta enim Sacramenta significant
& mysticè repræsentant & reverâ ex-
hibent, prout instituuntur, non prout nos
fingimus, & eorundem fructus ex integro
usu, quem omnibus seculis ad usque mundi
finem observandum præceperit Christus,
pendet, non ex humani ingenii subtilitati-
bus, quasi alterum in altero necessario in-
volvatur. Hoc figmentum Græcis adhuc
incompertum esse, pro comperto habeo.
Quod etiam ex illorum praxi cuiusvis erit
manifestissimum; quam iterum hic ex-
plico.

Panis

Præmonitio ad Lectorem.

Panis consecratus in exiles partes comminutus maximâ cum curâ vino itidem consecrato immiscetur, ut sic ex utrisque jam commixtis simul Laici communificent.

Ex sacro calice pro more ita preparato exhaurit Sacerdos cochleari, quod communicaturis dandum est: nec ex alio calice, hoc est, solo vino absque margaritis immistis impleto, communicant infantibus.

Supponatur jam, ut argumentum fortius vibrem, cochlearis cavitatem, solo sanguine, nullis micis, licet præ parvitate, quam facile admittit panis fermentati fractura, quadam insensiles esse possint, adhaerescantibus, madefieri: at si juxta mentem Ecclesiæ Græcicæ unum elementum abundè sufficeret ad communionem infantum, quid opus erat, ut vino sacro tingatur sacer panis, aut sacro pani immisceatur sacrum vinum? Unde est, quod ex ejusmodi calice semper & necessario ritum istum sacrum administrari curant?

Quod de pane quoque apud hodiernos Græcos in usum infirmorum reservato dicendum est. Quis enim non deridebit elaboratas Allatii in epistola de Græcorum communionem sub specie unica nugas? Si hoc intendisset Ecclesiæ Græcæ, non de

Præmonitio ad Lectorem.

pane intincto, qui ad Eucharistiam complendam necessarius est, adeo caveretur; neque panis madidi exsiccatione, quod ideo fit, ut melius & magis integrè servaretur, opus haberent. Neque enim alium panem consecratum in os moribundi ingerere pro instituto Ecclesiæ omnino licet. Cum ergo è calice, cui immixtæ panis mica innatant, & solitâ maceratione in minutissimas partes, quæ absque periculo ab infantibus deglutiri possint, resolutæ, quasi sunt concorpores & indivulsâ connectione adherescunt, desumatur vinum, quæ specie rationis aut similitudine veri quippiam infantes solo sanguine donari contendere possit, nisi etiam adultos eodem modo sub unica tantum specie communicare pari prætectu obtendat, non video: imò nullâ ratione id fieri posse certò mihi constat. Quod ex abundanti dictum est, etiamsi nullæ margaritæ, quod vix facile creditu est, in cochleari superfuissent.

Cum ex hoc ritu, quem exploravi penitus, res liqueret, Metrophanis Critopuli, & Archiepiscoporum Tiberiopolitani & Samii testimonia testimoniis Caryophili, Goari & Allatii, qui ex professione & instituto vitæ dogmata Romanæ Ecclesiæ

siæ

Præmonitio ad Lectorem.

siæ defendenda suscepert, opposui : neque ideo minùs idonei testes habendi sunt Græci in causa suæ Ecclesiæ, eo quod in Anglia rogati sententiam suam in re manifesta protulissent, aut quod apud Protestantes libri eorum publici juris existissent. Pudit scilicet Samium olim, cum à me Parisiis hac de re rogaretur (iste enim est, quem in ista præfatione innuebam, tunc enim temporis favore Christianissimi Regis sedem figere in Gallia proposuit,) veritatem fectâ cavillatione corrupisse : at cum Londinum appulisset, tergiversationis suæ planè conscius, tum sermone tum epistolâ propriâ, sponte errorem istum, quem ex linguæ præcipitantia & præ defectu sedulæ & attentæ indaginis errasse fassus est, verbis à me prolatis castigavit. Sed ab hujus bonâ aut malâ fide non pendet, quæ agitur, controversia, quam aliunde & ex natura rei abunde satis expeditam decisamque eruditus Lector, uti non vanus auguror, censebit : nullusque dubito, quin illustrissimus D. Præsul, qui pacis Ecclesiasticæ inter Christianos diversæ communionis in-eundæ studio, Scholasticorum malè sanas opiniones & recentium seculorum placita
sub

Præmonitio ad Lectorem.

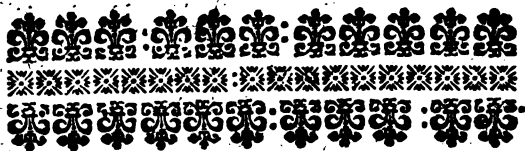
sub venerabili fidei Catholicæ titulo orbi obtrusa aut penitus rejecit, aut candidâ interpretatione emolliuit; si morem istum corruptissimum in Latina Ecclesia (ut de cæteris placitis articulisque doctrinæ temerè definitis hodieque obtinentibus nihil dicam,) contra institutionem Christi introductum sublatum iri non cupiat, saltem de Græcicæ Ecclesiæ praxi in futurum aliter sentire velit.

E Coll. D. Mariæ Magdalenzæ Oxon. xxiv. Septembris, M.DC.LXXXV.

IMPRIMATUR.

C. Alston R. P. D. Hen. Episc. Lond.
à Sacris Domesticis.

Octob. 14.
1685.

*Responsio ad Objectiones Authoris
Libri de Fide & Ritibus Ori-
entalium.*

ON diu erat, quini,
postquam libellus de
Fide & Ritibus Ori-
entalium in lucem
prodiisset, quamplu-
rimi ex amicis me
monendum duxe-
rint, Authorem in ejusmodi scriptis &
historiis Criticis satis exercitatum, qui
sub larvâ adscititii nominis delitescere
neutiquam potuerit, in Epistolam,
quam de hodierno Græcæ Ecclesiæ sta-
tu ferè ante decennium edidi, Criti-
cam suam quoque exercuisse. Cujus
videndi desiderio impendio quidem
& acriter urgebar, tum argumenti,
quod speciosus titulus præ se ferebat,

2 Resp. ad Objectiones Authoris Libri

tum mei gratiâ, in quem virum nominis celebratissimi, amicè & citra omnem verborum injuriam, quod pro solito candore fecit, haud paucis animadvertisse aiebant. Exemplar tandem nactus, totum, omni sinistra suspicione ac præjudicio liber, perlegi semel iterumque, non sine delectatione, ne dicam fructu. Laudo ingenii subtilitatem, quæ ubivis se prodit, diligentiam, justam denique à communibus Missionariorum placitis dissentiendi libertatem, quam veritatis indagandæ & asserendæ studium, ut fas est credere, extorsit. An verò eam in omnibus assecutus sit, & Criticum verè & justè egerit, judicium meum nolo interponere. Officio meo probè satis, uti spero, apud viros cordatos defunctus videbor, si, quod idem veritatis, quam omni partium studio posthabito semper sacram habebo, amore jure merito postulat, censorium calamus in me malè districtum fuisse paucis ostendero. Neque enim in longum disputationem trahi, aut animus ab istiusmodi litibus necestendis prorsum alienus, fert, aut res ipsa patitur.

Cum

Cum in legendis Græcorum tum veterum tum cæterorum, qui sequioribus sæculis vixere, scriptis aut Eristicis aut dogmaticis nullibi, mihi saltem, occurrisset vox nova & plane barbara *μὲλαινός*, neque quemquam ex ista gente ante Gabrielem Severum Archiepiscopum Philadelphe eam usum fuisse deprehendissem, non absque iusta causa id mihi faciendum existimavi, si Gabrielem istum Scholasticorum tricus nimium quam irretitum, librosque controversiarum à Bellarmino cæterisque Romanæ Ecclesiæ defensoribus & Patronis editos quasi quotidie versantem, frequenti quoque huiusce vocis usu sibi mire placentem, eam effinxisse rotundè asseruissem. Quod procul à me habui, veritus, ne me ad rem istam non satis attendentem planè fugisset inobservata, aut apud alios Authores mihi nequiquam familiares redditos & planè incognitos reperiri potuisset. Ideo factà deliberatione dixeram illum eidem effingendæ *primum vel saltem inter primos versatile applicuisse ingenium*. Parum metuebam, ne ob modestiam, quacum in re non adeò ma-

4 *Resp. ad Objectiones Authoris Libri*

nifestâ cautè loquebar, à quoquam malè haberer, si in simili indagine melius & feliciter ei successisset. Animosè tamen in me insurgit Historico-Criticus, quem procul omni convitio imò honoris causâ à me ita appellandum pro certo credat : quod quasi coactus facio, cum ille proprio nomine nolit dignosci, dicam læsæ veritatis impingens. Est quod contendit, alium illo Gabriele antiquiorem istud vocabulum usurpasse ; non obstat tamen, quominus ille inter primos saltem, apud quos frequenti in usu habetur, recenseri & possit & debeat. Sed quis ille unicus scriptor, in Scenam hic productus, cui honos usurpandæ vocis ad Latinorum mentem feliciter satisfacere conferatur? Gennadius ille est, qui post expugnatam Constantini urbem ad dignitatem Patriarchalem primus promovebatur, h. e. plusquam centum annis ante tempora Gabrielis. Mirum sanè videbitur, neminem tot annorum intervallo, vocabulo, quod autoritate suâ munierat Patriarcha, usum : omnes qui de Sacramentis aut de industriâ aut obiter scripsere,

scripsere, scriptis five Eristicis five Apologeticis ab illo tanquam inauspicato quadam mentis religione abstinuisse. Innotuere sanè Hieremiæ, qui ad Ecclesiæ Græcæ clavum postea non sine ingenti laude assidebat, tanti Decessoris scripta, si in Archivis & Tabellariis publicis reponerentur aut alibi extitissent. Optimè norat Ecclesiæ, cui præerat, dogmata, nec in iis defendendis, quod abundè præstitit, defuere zelus vigorque animi. Si quippiam tale in ejus responsis ad Theologos Wirtembergicos, (neque enim marginalem annotatiunculam Crusii aut cujuscumque alterius, qui in Latinis Græcè vertendis non infelicitè lusit) occurrisset, planè convictus obmutueram: sed ab ejusmodi telis securus esse videbar. Ille antiquo Patrum vocabulo μετὰ βολὴν uti contentus, de altero novitio, modo id perspectum habuisset, quod meritò dubitandum est, parum sollicitum sese ostendit: aliud autem μετὰ βολὴν, aliud μετὰ βολῆς non opus est, ut hic importunè ingeram, id suo loco inferius ostensurus. Omnes Gennadio anteriores siluisse

palam est. Miseret me cuiusdam Monachi Benedictini Angli, cujus memorie parco, qui hujus vocis originem à tempore primi Concilii Nicæni intolèrandâ plane stultitiâ an audaciâ deducit. Frustra quis speret se hoc quod quaritur reperturum in theoriâ rerum sacrarum S. Germani, aut in miscellaneis Joannis Damasceni operibus, cum nondum illo tempore Latinum vocabulum, quod jam adeo bellè Græcè exprimitur, excogitaretur, ut alios, puta Euthymium Zygabenum, Nicolaum Cabasilam, Symeonem Thessalonicensem, Barlaamum ceterosque posteribribus seculis longâ serie succedentes, qui scriptis diversi argumenti, ubi hujusmodi res sacræ tractantur, inclaruere, penitus omittam. Nescivis id quoque Manuel Calecas, qui Latinorum partes contra Græcos suos tantâ cum verborum acritate sustinuit. Denique in gratiam Romanæ Ecclesiæ, cui demerendæ diligentissimam impendebat operam, ob acceptam dignitatem Cardinalitiam, Bessarion Nicænus Episcopus, eadem voce libentissimè usus fuerat, potissimum in libro
de

de verbis consecrationis adversus Marcum Ephesium, si apud gentem suam vel minimum obtinisset. Sed hisce diutius immorari planè piget. Nomen Gennadii apud me tantum non sacrum est, & magnæ authoritatis & momenti in hac re quâ de controversitur. Ipsum ergo appellabimus & adibimus appellatum.

Quam pacis Ecclesiasticæ & unionis frustra toties tentatæ amans esset Georgius Scholarius, cum Concilio Florentino præsens adesset, & quantum Latinorum causæ in articulis, de quibus inter Græcos & Latinos illic convenisset, patrocigaretur, idem in Græciam reversus, & in solum Patriarchale assumptus, ab isto tempore mutato priori nomine, Gennadius nuncupatus, cuivis harum rerum paulum studioso è variis ejusdem orationibus & Apologiâ, quam dabimus Allatio, contra quod contendunt Arcudius & Caryophilus, illum scripsisse pro quinque capitibus Florentiæ definitis, satis patet. Exstantque ejusdem Patriarchæ *ἑτάξεις* & *ομιλία* de præcipuis Christianæ Fidei articulis, quam

jussu

8 *Resp. ad Objectiones Authoris Libri*

jussu Mohammedis Imperatoris, non longe post captam Urbem conscrip-
sit. Frustra erit, si quispiam testimo-
nium istud, quod ex Gennadio produ-
cit H. C. inde petatum somniaverit.
Fatendum est, hunc magni nominis
virum, quem prudens moderatio, in-
gens tollendi Schismatis, quod per tot
secula Orientem ab Occidente discerp-
serat, desiderium, amor patriæ infide-
lium armis jamjam cessuræ æque il-
lustrem ac dignitatis Patriarchalis apex
fecerunt, multa inedita reliquisse, in
quibus investigandis & e-

In distrib
de Georgis.

narrandis laudabilem & se-
dulam navavit operam Al-
latius. Quantos triumphos egisset
ille, si in hunc thesaurum à Romanen-
sibus quovis pretio redimendum in-
cidisset. Ex Possevinò citat quasdam
homilias in Evangelia; sed planè incer-
tus erat animi, utri Gennadio Catho-
lico an Schismatico essent adscriben-
dæ: neq; enim viderat; sed dato quod
non mentitur titulus, vix cordatiori-
bus persuadebitur rem controversam
hisce homiliis tractari, quod neutiquam
tacuisset Possevinus, si quis unquam,
zelo

zelo ob honorem Ecclesiæ Romanæ
hoc in articulo laborantis ampliandum
quam maximè percitus. Auctoramento
adeò ingenti ac sacro munitus, quan-
to furore contra Transubstantiationis
everbores prodiisset, consensum Orien-
taliū hoc nomine non sine convitiis
objecturus. Quod verò Possævino,
quod Allatio, quorum utriusque dili-
gentia par erat, par quoque in defen-
dendis Ecclesiæ Romanæ *veris debitis*
contra Græcos zelus, hujus vero erudi-
tio summa, esse tam beatis non licuit,
id Meletio Syrigio, blandiente fortunâ,
licet, cui honos iste reservatur. Ex hoc
enim Græculo Tenebrione, partium
studiis addictissimo, & in Collegio
Græcorum Romæ, ni fallor, educato,
habet H. C. quod contra nos Genna-
dii nomen & authoritatem obtendat.
Deploro infortunium Caryophili in
refutandâ Gergani Episcopi Artensis
Catechesi & Confessione Cyrilli Luca-
rii pridem occupatissimi, qui planè ig-
norabat unde tantum subsidii causæ,
quam susceperat defendendam, po-
tuisset accrevisse. Proculdubio contra
Patriarcham hæreticum Patriarcham
ortho-

orthodoxum usu vocis aptissimæ Romanensibus consentientem allegasset. Felicem verò prædico Syrigum, in cujus manus incidebat hæc manuscripta Gennadii homilia : felicem etiam H.C. qui præclarum hunc Syrigi thesaurum utendum habuit. Non jam inquirere vacat in vitam & mores hujus novitii scriptoris, qui contra Cyrillum famoso libro debacchatur, qui, si tanti videretur extra cellæ cancellos in publicum erupisset, ne dicam homiliam Gennadii, qui rem confectam, uti illis fortè videtur, quasi dat, ut in dii luminis auras prodiret, dudum meruisse. Dolosè agit Monachus iste, si velit, quod verba innuunt, post hæresin Berengarianam, ut vocat, vocem *μετὰ τοὺς* inventam fuisse, quod gratis & absque vel minima probatione dicitur; nec tantus est, ut ejus nudæ assertioni fidem adhibeamus : quem malæ fidei merito suspectum habemus, ne alium pro alio supponens tribolarem ignotumque scriptorem aut suiipsum effata sub venerabili Patriarchæ titulo orbi obtruserit. Quotus quisque enim est tam obescaris,

Histoire Critique p. 211.

hæresis, cui non suboleat dogma hoc ævo Gennadii apud Græcos non adeo receptum fuisse, ut in hisce chartis supposititiis videre est. Non isto tempore ejusmodi subtilitatibus usi sunt Græcæ Ecclesiæ scriptores: (neque enim Græcos λαϊνὸς θεολόγος aut Romanæ Communions Alumnos ne toruncii quidem æstimo) ut

Pag. 200.

irent assentum ἐν ταῖς συμβεβηκόταις τῷ ἄρτι χειρὶς ἢ τοῖς τῷ ἄρτι, καὶ τῷ ἀληθινῷ ὑσταίαν τῷ σώματι. καὶ τῷ ἴδιῳ ἐν συμβεβηκόταις ἀλλῆς ὑστάς, accidentia panis esse absque ejusdem panis substantiâ, & veram corporis substantiam latere sub alterius substantiæ accidentibus: & deinde, omnes Christianos absque ullâ hæsitacione credere oportere, quod ἐν τῷ σώματι

Pag. 202.

καὶ τῷ σώματι αὐτὸς ὢν ἀληθῶς κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς, ὁ ἐκ τῆς Μαρίας παρδένου γεννηθεὶς, ὁ ὅτι σταυρῷ, ὁ ἐν ὑβανῶν, αὐτὸς ὁ αὐτὸς ὁλόκληρος, ὑπὸ τοῖς συμβεβηκόταις τῷ ἄρτι συγκαταπύμνιος, mysticum illud corpus ipsummet Dominum nostrum Jesum, Mariæ Virginis filium, qui crucifixus est, qui nunc est in cælo, illam eundem integrum esse, qui sub panis
accidentibus

12 *Resp. ad Objectiones Authoris Libri*
accidentibus delitescit. Nondūm ejus-
modi explicationes apud Græcos in-
valuerant, quæ Scholasticis, quibus
erant inassueti, suam debent originem.
Planè sapiunt alium Authorem, qui
se totum Romanensium partibus ad-
dixerat, ab eo, sub cujus nomine ci-
tantur : quem utut unionis ineundæ
studiosissimum, parum verisimile vi-
detur novis terminis ac dilucidationi-
bus adhærescere, planè antea incogni-
tis, neminemque habere imitorem,
usque ad tempora Metropolitæ Phi-
ladelphienſis, quem gratis & sine fun-
damento, modo subleſtam Syrigi fidem
excipiamus, quispiam finxerit hoc vo-
cabulum in libris Græcorum, præſer-
tim in hac homiliâ Gennadii reperisse,
quod reperire non potuit Hieremias
Patriarcha.

Quod dixi, *Gabrielem Venetiis diu*
agentem, Scholasticorum placitis ac com-
mentis abreptum, dubitantis in modum
addito, ne dicam Romanensium fraudi-
bus circumventum, licet alias acerrimum
rituum Græcanicorum defensorem, illud
non malè nec temerè dictum credo,
cui satis perspectum erat, non paucos
è Græcis

ē Græcis tum Episcopis, tum Presbyterii, præcipuè, qui Italiam & Galliam studiorum aut stipis colligendæ gratiâ aut peregrinandi amore petunt, emendicatis distinctiunculis ad eludendas hac in re, quibus inter disputandum premuntur, difficultates, uti solere, & in quamplurimis dogmatibus sive imbibendis sive ehucidandis pruritu novitatis prope accedere ad fidem Romanensium, utpote imbecillitate aut levitate mentis huc illuc raptos, aut incertis otiosisque traditionibus miserè delusos: cum essent interim rituum suorum retinentissimi; neque ullis machinis possent dimoveri à placitis Majorum, puta de processione Spiritûs Sancti tantum à Patre, de primatu & potestate Oecumenicâ Papæ, de Eucharistiâ sub utraque specie, de Infantibus communicandis, de Purgatorio, ne cætera dogmata recenscam, quibus mordicus adhærescunt. Non illum prece aut pretio à Romanensibus corruptum volebam, sed vel frequenti cum ipsis consuetudine aut argumentis palàm inter disputandum prolatis aut in libris, quos versabat, exstanti-

14 *Resp. ad Objectiones dubitantis. Libri*

exstantibus, quibus pro modulo ingenii expediendis plane impar erat, inductum, hanc facilem sacrosanctum illud mysterium aliquatenus explicandi methodum mirè deperiisse. Quod identidem saepe usu venire quotidianè experimur, multos ad novum dogma Theologicum amplectendum cæco impetu & amore ex levi causâ orto ferri : eo in cæteris dogmatibus propugnandis magis impendio occupatos. Quod fatum erat Gabrielis, cujus neque amicitia & necessitudo, quam habuit cum Meletio, acerrimo licet Ecclesiæ Romanæ hoste, uti appellatur, neque zelus in suscipiendis Marci Eugenici contra Synodum Florentinam partibus, obstant, quo minus hoc in argumento illum studio Scholasticæ Theologiæ nimium abreptum ingenio indulgere potuisset, & explicationibus, quas in Scholis ubi vis obtinuisse perceperat, impensius quam oportuit favere justè affirmari posset. Aque enim manifestum est, Gabrielem Scholasticis deditissimum esse, ac Patavii olim studuisse, & postea Venetiis vixisse. Id testatissimum faciunt

faciunt singulæ ferè opusculi de septem mysteriis paginae. Totum se ad formam & modum Scholasticorum ubique componit, quos imperite admodum quandoque transcribit, quod cæteri solent, aut imitatur, & quandoque parum aut perperam intelligendo pervertit. Quàm verò hisce in rebus deploratus fuerit Theologiae Magister, fatis superque ostendunt tot ineptæ allusiones, tot sacro-sanctæ Scripturæ loca miserandum in modum detorta, tot pueriles argutiunculæ, tot triciæ ineptiæque, ut judicii facultatem, quâ homines maximè sumus, aut nullam aut prorsus imbecillam in illo fuisse citra omnem invidiam & odium quispiam meritò dicat. Optandum sanè foret, illum à sancto proposito, quod olim amplexus est, in literis ad Martinum Crusium Venetiis A. C. M. D. LXXX. *Turco-Græciæ, lib. viij. p. 523.* datis non descivisse: ἰδι

μὴ ἡμᾶς τῇ ἀληθείᾳ διδασκαλίᾳ ἐπομύνης,
καὶ τοῖς ὁσὶν ἁγίων Ἀποστόλων ὡς ἀδούσεσι,
ἐπὶ γὰρ μὴν τοῖς περὶ τρυφᾶς λέξεων καὶ
λόγων εἰς ἄλλα χρομύνης ἐχολακῶσι, περὶ
ἐπὶ ἡμῶν τε καὶ ἀφαιρέσεων ὁσημέραι περιβαλλομένων,
B b λομύνοισι,

16 Resp. ad Objectiones Authoris Libri

λοιδοροῖς. Scito nos verā doctrinā affecta-
 tores esse, & horum, quæ à sanctis Apo-
 stolis tradita sunt: non autem illis assen-
 tiri, quorum otium & studium in argu-
 tiis dictionum, verbisque in aërem abeun-
 tibus, consumitur, qui quotidie aliquid
 doctrinæ addunt aut detrahunt. Qui-
 bus verbis Scholasticos graphicè de-
 pingit, qui in saniori Theologiâ cor-
 rumpendâ otio & ingenio tantopere
 abusi sunt, quos tamen ille postea in-
 feliciter æmulatus est. Nec verba
 tantum & terminos, sed argumenta
 quoque avidissimè & affectatò arripit,
 quantum compendii ratio finit, quasi
 Græciam hac novâ arte & disciplinâ
 illuminaturus, ut jam per ipsum Theo-
 logiæ studiosi è Gente Græcorum non
 opus habeant Joannem Damascenum,
 nedum antiquiores, consulere in mate-
 riâ de septem mysteriis, quorum na-
 turam & essentiam, effectus, qualita-
 tes, & quicquid illa consequitur, per
 quatuor causarum genera è Scholasti-
 corum Commentariis adeò profundè
 tractavit. An verò laudandus sit, annon
 potius reprehendendus hâc de causâ,
 hoc est, quod novum terminum, quo
 paratior

paratior esset via, novo Transubstantiationis ad mentem & sensum Romanensium dogmati, introduxerit, iudicent æqui rerum aestimatores. In præsentī sola de ipsa voce lis procedit, quam si ex aliquo genuino Scriptore Græco, (Gennadius enim iste Syrigi ἑποβολῆς videtur) qui Gabrielem antecesserat, protulerit H. C. ipsi gratias habeo. De sensu & significatione ejus statim videbimus.

Cum talis sit Gabriel, non ipsum Romanensibus invidemus, hujus præclaro testimonio causam suam muniant ornetque: hisce auxiliis, hoc defensore per nos licet glorientur, nunquam tamen obtinebit Joannes Cabasutius præ zelo in furorem adactus, ut exinde quorundam

hæreticorum Sacramentariorum præstigiōsa impostura de Græcanicarum Ec-

In notitia Ecclesiastica. Lugduni 1680. pag. 658.

clesiarum religione apud rerum imperitos mentiri audentium, liquido convincatur, quasi contra Sacræ Scripturæ auctoritatem, Ecclesiæ Catholicæ dogma, Apostolicam traditionem, veterum Patrum scripta, contra leges naturæ, con-

tra sensuum certitudinem, contra denique fidem & experientiam, unius leviculi Scriptoris testimonium tanquam argumentum ἀναντιστήτων obijci debuisset. Sed jam non mihi res est cum Cabassutio, sed cum viro ejusdem religiosi instituti, si famæ publicæ credendum sit, longè melioris ingenii, qui causam suam absque absurdissimis & iniquissimis convitiis, quæ Lex Christi bonique Mores vetant, tueri studet.

Quo excusatio sit Gabriel, & illius fama illæsa & integra maneat, fictis iisdem criminationibus (neque enim quisquam ipsi vertit vitio, quod Scholasticorum libros legerit, multo minus quod Patavii studuerit, sed quod studuerit novitatibus) Cyrillum Lucarium involvere molitur H. C. illum nempe quoque Patavii literis operam navasse, neque à studio Scholasticæ Theologiæ alienum fuisse. Quibus hoc grave nec facîle piandum accessit scandalum, quod fidei confessionem, quæ tot tumultus concivit, Authorique invidiam, odium, exilium, cruentam denique mortem tandem conflavit ex Calvinii institutionibus penè ad verbum

verbum desumpserit. Calvinum fortasse pariter ac Bellarminum præclarissimus ille Patriarcha legerat : & si in quibusdam placitis extra fidem positis, de quibus ne Theologi quidem omnes apud Romanenses idem sentiunt, in ejusdem abstrusioribus articulis, quos neque Scriptura nec Concilia definiverint, relicta cuilibet judicandi libertate, Calvinum tanquam Magistrum sequeretur, hoc neutiquam aut fraudi aut præjudicio reliquis ipsius Confessionis propositionibus, non ex Calvino, sed ex Sacris Scripturis & Patribus primævæ Antiquitatis, quos accuratè perlectos, ad singularum probationem testes adhibet, collectis.

Quanto autem acri ac subactò judicio polleret Cyrillus, quam longè variæ eruditionis & ingenii laudibus ac famâ evehendus supra Gabrielem, & quam bene & sapientè exercitatus in studiis Theologicis, non lubet jam longâ oratione operosius persequi, nec, ut credo, illud H. C. probus ingeniorum æstimator diffitebitur.

Fatetur H. C. Patriarcham Hieremiam (à quo Gabriel in Metropoli-

tam Philadelphiæ consecratus erat Constantinopoli A. C. M. D. LXXVII.) in eruditis responsis, quæ ad Epistolas Theologorum Wirtembergicorum ab iisdem consultus, adornaverat, hoc vocabulum nullibi usurpasse : sed ne quippiam hac liberali concessione lucrémur, hoc duplici de causa factum asserit, tum quod vox ista μέλισσις sit barbara, tum quod Priscis incognita, altera verò μέλαβολη Græca, notissima & frequenti apud omnes usu. At res hæc meris conjecturis & ab omni specie veri alienis nequaquam transfigenda est. Non adeò delicatus erat elegantiarum captator Hieremias, ut ab usu signantissimæ vocis, quæ in Græciam vocum novandarum satis cupidam, & quotiescunque necessitas postulaverit, peritam satis, ante centum annos, jubente nimirum Gennadio, transisset, tantopere abhorreret. Esto nova, esto barbara : at novitas dictionis ob sensum, quem exprimit, dilucidorem tolerari, & barbaries quoque commodâ interpretatione leniri possit. Quanto ergo verisimilius videtur ipsi planè incognitam fuisse, cum nulla ratio

ratio ex ejusmodi fictis causis subsit, cur omitteretur, si vocem istam agnovisset. At unam eandemque rem alterâ usitatori signatam contendit H. C. Quam verè & justè paucis erit dispiendum. Quibus vocibus olim in hoc augusto sacramento elucidando usi fuerint antiqui scriptores, nemo harumce rerum adeò incuriosus, aut Græcè imperitus est, quin satis superque nòrit. Occurrunt sæpissimè τὸ μὲλ χράλλειν, μέλαποιεῖν, μέλαστοιχεῖν, μέλασκιδάζειν, μέλαρρῶθυμιζειν, etiam μέλχφερεδς (inde μέλερυξις) Eas venerabundâ mente admittimus & absque vel minimâ hæsitacione amplectimur : neque quiscquam è Christianis, qui rectè sapiunt, unquam negaverit, post debitam à Sacerdote ritè instituto consecrationem, è pane & vino fieri corpus & sanguinem Domini, vel quod idem est, panem & vinum converti in corpus & sanguinem Dominicum : at ex ejusmodi locutionibus inferri & concludi μέλχσιωσιν five transubstantiationem (per quam intelligitur conversio physicæ substantiæ elementorum in carnem & sanguinem Christi, ita ut tota

22 Resp. ad Objectiones Authoris Libri

eorundem substantia penitus deper-
datur, & è rerum natura evanescat,
utriusque nihilo fecius accidentibus
solis remanentibus,) nec posse, nec de-
bere, invictis argumentis probarunt
Albertinus & Blondellus; nec opus
est, ut ea retexamus. Ex hoc vocum
cumulo τὸ μεταβάλλειν, μεταβαλλέειν, με-
ταβολὴ in hoc mysterio explicando, ut-
pote ad mentem veterum, quos sequi-
tur, accommodatè & appositè satis,
ubilibet & ex industria repetit Hiere-
mias, quem fidem Græcæ Ecclesiæ ex-
plicantem cum summa modestia &
veritatis laude prolatis verbis citavi.

Benè noram illum strenuè

(a) Pag. 100. astruisse panem (a) τῇ ἀλη-

(b) Pag. 97. θείᾳ μεταβαλλέειν, (b) τὰ τί-
μα ταῦτα δῶρα εἰς αὐτὸ

τὸ κυριακὸν σῶμα, τὰ ταῦτα πάντα
δεξάμενον, τὸ σταυρωθέν, τὸ ἀνα-

(c) Pag. 100. τάν, τὸ εἰς ἕρανὸς ἀνελήλυ-
θόν, (c) τὸ ἄρλον μεταβάλλ-

έειν εἰς ὅκεινο αὐτὸ τὸ σῶμα τῷ χριστῷ:
imò durius & impropriè τὸ σῶμα τῷ
Θεῷ τεθεωμητόν, *ipsum corpus Domini*
deificatum. Sed nonne luce clarius

videtur, illum hæc omnia urgere con-
tra

tra nudorum signorum assertores ? de
deperditione & annihilatione elemen-
torum, de solis relictis speciebus (hanc
quoque vocem cum altera cognatâ
Græcâ (ἐἶδη) apud scriptores ab omni
retro Antiquitate quispiam vix reper-
turus est) altum silentium, ne verbum
quidem. Non magni interest ; quo-
modo Theologi Wirtembergenses il-
lum intellexerint : licet aliis ejus
mentem de admiranda elementorum
conversione longè aliter interpretari :
nec absque ratione. Dum corpus Do-
mini quod hasce subit mutationes, my-
sticum appellat, & planè statuit, ean-
dem conversionem jam fieri, qua fue-
rit, & eodem quidem modo, ac quan-
do Christus Sacramentum corporis &
sanguinis ipsius præsentibus Apostolis
institueret : at Christum illo tempore
carnem, quam gestabat, Apostolis de-
disse comedendam & sanguinem bi-
bendum æque ac jam de cœlis corpus
Dominicum descendere, planè negat,
imo tanquam Βλασφημιαν amoliri sata-
git : tamen ne nudam tantùm figuram
in hoc sacro ritu repræsentari quis-
piam imaginetur, eo sollicitius adstruit

μεταβολήν

24. Resp. ad Objectiones Authoris Libri

μεταβολὴν & μεταποιήσιν, addens, τότε
 καὶ νῦν μεταποιουμένης καὶ μεταβαλλομένης τῇ
 ὀπκλήσει καὶ χάριτι τοῦ παντοδυναμῆς καὶ
 τελεταρχικῆς πνεύματός. διὰ τῆς δειῶν καὶ
 ἱερῶν εὐχαῶν καὶ λογίων, τοῦ μὲν ἄρτου εἰς αὐ-
 τὸ τὸ τοῦ κυρίου σῶμα, τοῦ δὲ οἴνου εἰς αὐτὸ
 τὸ τοῦ κυρίου αἷμα. Sed *Est tunc Est nunc*
invocatione Est gratiâ omnipotentis illius
sacrorum rituum antistitis sacrarum pre-
cationum Est divinorum oraculorum in-
terventu panis quidem in ipsum Domini
corpus, vinum verò in ipsum Domini
sanguinem convertitur Est transmutatur.
 Sanè ex labyrintho, in quem vehemens
 disputandi ardor illum coniecerat, se-
 ipsum extricare haud benè potuit aut
 norat. Hæc ὡς ἐξ ἐπιμέτρων à me addita
 sunt, qui non immerito aut injuste,
 uti videtur, tantum asserui, *Graciam*
Ecclesiam Hieremia Patriarchæ tempore
de modo conversionis, qualem supponit
Transubstantiationis dogma, nihil sta-
tuisse. Atque utinam intra hos can-
 cellos omnium Christianorum fides
 sisteretur, nec ultra fuisset processum.
 Coram iisdem altaribus provoluti,
 eundem crucifixum Salvatorem in ve-
 nerabili hoc Eucharistiæ Sacramento
 concordi

concordi pietate coluissimus; ab hisce sacris, communi Christianorum jure, non tunc arcendi tanquam profani & hæretici: hoc solo nomine iniquissimis censuris, diris & excommunicationibus, ne dicam ferro & igni, obnoxii, quod dogma vel ipsis fatentibus inexplicabile cum longâ consequentiarum serie, quæ non solum intellectum & rationem, sed fidem quoque & imaginationem transcendunt, amplecti respuamus.

Quod paucos admodum fuisse, qui Gabrielem in hac *καινοφωνία*, quâ sibi tantopere placuit, sequerentur, dixi, quivis lector, nisi qui seposito ingenuo candore ex levibus aut nullis causis reprehendendi ansam captat, malèque interpretando aut sensum fingit alienum, aut ultra rei propositæ scopum quasi fidiculis detorquet, facile intellexerit, illud tum ad tempora, quæ Gabrielem & Cyrillum intercesserint, tum ad Præsules aliosque, qui apud Græcos eruditionis famæ aut dignitatus pollerent, non ad quosvis de trivio scriptores, nullius famæ & estimationis, nullius meriti, nullius apud suos

26 *Resp. ad Objectiones Authoris Libri*

suos authoritatis, multo minus ad Monachos plane *νεωτερίζοντας* & Romanis artibus pro ratione instituti & educationis in Græcæ Ecclesiæ perniciem instructos, referri debere. Neutrum horum, quod fieri oportebat, præstitit H. C. Quid ergo? tres novitios Græculos, qui post editam Cyrilli confessionem scripsêre nobis, objicit, quasi ex horum testium, quos ut ineptos & liti decidendæ impares submovebimus, arbitrio tota contestationis vis pependisset. Potuisset sane æquo si non meliori jure allegasse ipsum Cyrillum, qui voce eâdem utitur. Ex quo enim tempore ille vir laudatissimus, quem nullæ difficultates, pericula nulla à studio veritatis deterere potuerunt, qui ad mentem veteris Græcæ Ecclesiæ & nostræ Anglicanæ ἀληθὴν καὶ βεβαίαν παρουσίαν, veram, & realem, h. e. non fictam & inanem Præsentiam in Sacramento Eucharistiæ ex animo agnovit, καὶ ἐφευρεθείσαν εἰκὴ μεταστώσιν, temerè excogitam transubstantionem, rejecisset, quis istorum temporum vel aliquantillum gnarus, non mirabitur, plures Romæ &

& alibi, imò in ipsa Græcia artibus Romanensium inductos non extitisse, qui labantem causam & penè desperatam tantâ vi ac authoritate oppugnatam quibusque machinis tuerentur? Hæc origo, hic fundus omnium calamitatum Cyrilli, quibus tandem oppressus infelicissimè occubuit. Si in ejusmodi scriptis millies reperiretur vox ista, ecquis inde argumentabitur illam longe antea in communem & vulgarem usum transiisse? De Gregorio isto Hieronomacho (sub cujus nomine Synopsis dogmatum Ecclesiæ Græcæ Venetiis A. C. M. DC. XXXV. prodibat) parum solliciti sumus, an verus Author fuerit, an Proto-Syncelli magnæ Ecclesiæ, h. e. Constantinopolitanæ titulum sibi justè vendicaverit; quod in dubium vocari debet, si de Ecclesia Chienfi, omnino præter morem, intelligatur, hoc nomen, quod quippiam grande sonat abit in meros fumos. Qui ista dignitate gaudet, Constantinopoli vix abesse solet, utpote à Patriarchæ, cui à consiliis est, latere vix aliquanto tempore avellendus: Hic verò Gregorius sedes fixisse apud

28 *Resp. ad Objectiones Authoris Libri*

apud Chienſes dicitur. Eſto verò Pro-
to-Syncellus: non illum debito frau-
dabimus honore, at ſi cuiſpiam in men-
tem venerit, hanc inſulam, à quo tem-
pore occupata fuerit à Turcis, Roma-
næ communionis Sacerdotes inſediſſe,
nec Jeſuitas tunc abſuiſſe, non levis
aut injuſta erit ſuſpicio, quibus *ὑπο-
φύταις* adjutus, hæc oracula fuderit.
Ille ſane, quo ſibi & opusculo major
adſtruatur fides in partem laboris
Georgium Coreſium advocavit, quaſi
illius curis, conſiliis, dictaminibus
maximâ ex parte debeatur, quem ho-
noris cauſa eruditiffimum Theologum
appellat. Gratas vices rependit Co-
reſius ὁ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας Θεολό-
γος, inſigni elogio librum cohoneſtans,
quod doctrinam veram & orthodoxam
continet. De quo libro cum eſſem
Conſtantinopoli, ne ſando quidem au-
diverim: nemo ex Epiſcopis aut Ca-
logeris, quibuſcum familiare habui
commercium, de eo locutus eſt: apud
quos ſi cuiuſpiam eſſet momenti &
ponderis vel argumenti vel Authoris
cauſâ, mirari ſubit memoriam illius
tam cito perire potuiſſe. At quis
Coreſius

Coresius ille? num ille professione Medicus, jam ætate grandior, ut videtur, magnæ Ecclesiæ Theologus factus? ille, qui Ecclesiæ Græcæ placita variis libris ingenti zelo elaboratis propugnavit contra Romanenses, in quos aculeato stylo invectus est, & quorum errores in libro, quem συντομίαν τῶν Ἰταλικῶν ἀμαρτημάτων inscripsit, gravissimè perstrinxit? ille de quo petulantissimi oris Caryophilus in Iambis adversus Ogdoadem Græcorum Scriptorum Londini duobus voluminibus editorum.

Λαλῶν ὁ μὴ γνὼς ἱατρὸς ψυχόροσ.

Idem omninò videtur. Ille, ille est, cujus vel solius nominis patrocinio victrix & æterna Urbs in deformatam & jacentem Græciam in futurum triumphabit. Interrogabo tamen unde hæc levitas & inconstantia animi, unde hæc perfidia, quibus argumentis tam subito mutatus & alius à se Coresius? Cum à Patriarcha Constantinopolitano sacris interdiceretur, à nemine colloquio & congressu familiari dignandus, quod

quod testatur Allatius, quidni conjecturam facere licebit impotentis animi hominem, qui infamiam hanc quam concoquere nequibat, iniquissime tulisse, & tandem bile & vindictâ motum, Romanensium gratiam & amicitiam aucupari, & quo se illis acceptiorem redderet, librum hunc Gregorii Chirographo suo munitum approbasse. De reliquis, quos laudat H. C. Meletio Syrigo, Michaelē Cortacio Crete, & Agapeto montis sancti incolâ (quem tamen in libro Venetiis edito A. C. M. DC. XLI. fatetur vocabulis μετὰ τρέπειν, μεταποιεῖν, similibusq; uti, hoc est, omisâ voce, quâ de hætenus contenditur, licet veritatem rei miraculis nescio quibus adstruere allaborat) idem quod de Gregorio dicendum est, quod sint tempore posteriores; nec rem cujus causâ tanquam testes adhibentur, ullatenus attingunt. Egone putaverim hosce doctrinæ Cyrillianæ oppugnatores à voce, quâ ille, dum rem ipsâ signatam damnaverit, usus est, abstinere voluisse? Illud pro æquitate, pro sagacitate quâ est præditus, vix censebit H. C. Cum vero in ho-

rum

rum sententiis refutandis, licet sint partibus maxime obnoxii, ut vel tantillum immorer, neutiquam mihi ex necessitate incumbit, in præsentī contra hos Monachos indoctos, insulsos, & superstitiosos, & veri controversiæ statūs parum intelligentes opponere sat erit. Gerganum Artæ Episcopum & Metrophanem Critopulum, si res non numero, sed pondere testimoniorum sit dirimenda, qui Cyrilli & Reformatorum causam scriptis suis propugnaverint. Veruntamen, utut pauci iique privati homines locuti fuerint, eā de re non mihi adeo sollicitè laborandum existimavi, cum vox ista nullā publicā authoritate hætenus firmaretur aut invalesceret: nè duabus quidem Synodis Constantinopolitanis sub Cyrillo Berrhoënsi & Parthenio hoc solo nomine coactis, ut Cyrillum Lucarium ejusque confessionem anathemate ferirent, quorum utramque dixi ex elementis per Sacerdotis benedictionem & spiritus sancti adventum verum corpus & sanguinem Christi fieri statuentem, nihil ultra definivisse, nullā interim *μετ' εὐσεβείας* mentione factā.

C c

Exclamat

Exclamat H. C. quasi re mali & inauspicati ominis visâ exterritus, nihil posse videri, quod fundamento magis careat, & ad hanc sententiam falsi convincendam vel micam communis sensûs tantum requiri. Quâ censurâ an quippiam aut magis ineptè aut injuste dici possit, ego à debito mentis statu hac calumniâ neutiquam dimovendus, adhuc durè ambigo. Dia veritas, cui me totum absque omni partium studio devovi, vetet, ut communis sensus me vel per unicum momentum destituat: nec magis mei quam illius causâ, ne quippiam de illius bona fide malas alat suspiciones, opto, quod hæc verba non adeò temerè effuderentur. Rem absque ambagibus & involucris proposui, duas hæc nimirum Synodos convenisse, ut censurâ damnatoriâ in articulos confessionis Cyrillianæ animadverteretur. Quid vero Cyrillus ille de hoc articulo senserit, & quomodo mentem suam explicaverit, cum neminem latere putaverim, ex libro cuivis satis obvio, id conceptis verbis proferre nolebam: quibus tamen expressè

pressè & signanter damnat μετέστωσιν,
 hac solenni professione simul adhibitâ
 de credere fideles μετὰ λαμβάνοντες ἐν
 τῷ δεῖπνῳ τὸ σῶμα τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστῷ, ἐκ αἰδιότητος τῆς ὁδοῦσι ἰσχύοντες,
 καὶ ἀναλύνοντες ἢ μετέλαβον, ἀλλὰ τῇ τῇ
 ψυχῆς αἰδιόσει χρινωνέντες, *corpus Christi
 manducare in cenâ Domini, non dente
 materiali terendo, (ut ad palinodiam
 coactus infelix Berengarius professus
 est, quod non ignoravit H. C. ignora-
 vit insulsus Syrigus) sed animæ sensu
 percipiendo.* Num isti assessores μετε-
 στώσιν à Cyrillo damnatam adstruunt
 aut ῥηῶς aut ex consequenti? Penè
 oculis diffiderem, nisi probe meminif-
 sem menti præoccupatæ tenebras, ne
 solitam perspicaciam exerat, à præju-
 diciis & affectibus offundi solere. Quid
 audio? Ambabus his Synodis placuit, si
 verba Gallica rectè verto, Cyrilli iisdem
 terminis propositiones proferre, & de-
 inde anathemati subicere. Si Cyrillus
 iste in illa prætensa fidei confessione istâ
 voce μετέστωσις usus fuisset, non ipsi ha-
 tum Synodorum Episcopi ab ejusdem usu
 abstinuissent. Vos omnes appello, quot-
 quot divinam hanc artem profitemini,

34 *Resp. ad Objectiones Authoris Libri*

an hæc Critica ritè jam exerceatur. Oculis vestris, si vultis, litem decidere facile potestis, non enim elaborato studio aut perplexis cogitationibus, quibus cerebrum diffundatur, opus erit. Opponunt primæ Synodi assesso-

res, Ἀνάθεμα Κυρίλλῳ δογ-
Pag. 76. edit. Amst. 1645. μαλιζόντι καὶ πτεεύοντι μὴ με-

ταβάλλεως τὸ ὅτι τὸ πτεδέ-
 σθως ἄρλον, καὶ ἐπὶ τὸ οἶον διὰ τῆς τοῦ ἱερέως
 εὐλογίας καὶ πτεύματος ἁγίου ὁποῖον ἴσως εἰς
 ἀληθὲς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ. *Anathema*
Cyrillo dogmatizanti & credenti non trans-
mutari panem Propositionis, & insuper vi-
num per Sacerdotis benedictionem & Spi-
ritus Sancti adventum in verum corpus
& sanguinem Christi. Post, in altera
 Synodo, dum Cyrilli sententiam il-
 lorum calculo reprobata malè inter-
 pretantur, verba institutionis solum-
 modo explicant, sine vel minimâ cu-
 juspiam μετεβολῆς, multo minus μετε-
 στώσεως mentione. Num hoc est ad-
 struere μετεστίωσιν; num juxta horum
 mentem annihilatur naturalis elemen-
 torum substantia? num his Judiciis
 solæ supersunt species! Præterea, ubi
 Cyrillus ex elementis ritè consecratis
 corpus

corpus Dominicum vere factum, aut ab ipsis fidelibus manducatam, vel quod idem est, panem & vinum in corpus & sanguinem Christi transmutari negavit! Solam istiusmodi transmutationem negat, quam supponit μέστωσις, quam hi iniquissimi censores expresse fateri nolunt. Illum vero, qui veram & realem Christi præsentiam in Sacramento Eucharistiæ firmissimè credidit, nihil aliud divinæ Eucharistiæ εἰ μὴ ἱερὸν ψιλόν, nisi nudam figuram reliquisse, annon hoc est calumniari fortiter? Quibus argumentis criminationem impactam eunt probatum? hoc unico nimirum,

ὅ φησιν εἰς τὸ σῶμα Χριστοῦ ἀληθινόν τὸ ὀρωμενον καὶ ἐσθιόμενον ἄρτον ἤδη ἁγιασθέντα, ἀλλὰ τὸ νοσμενον πνευματικῶς, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, φανταζόμενον, ὁ πάσης εὐσεβείας ἀνάπλεων, non dicit panem jam sanctificatum, qui videtur & comeditur, esse verum Christi corpus, sed spiritualiter tantum intellectum, aut potius imaginando fictum, quod omni impietate plenum est. At Cyrillus non negavit verum sive mysticum corpus illic adesse licet elementa

integram essentiam retinere absque omni fictâ annihilatione simul crederet. E præmissis satis constat, vocem *μελειτουργίας* veteribus Patribus incognitam, in Liturgiis Græcorum, symbolis, decretis & constitutionibus synodali-
bus, confessionibus & catechismis ad illud usque tempus non admissam fuisse, nihilque ab H. C. objectum, quod assertionum mearum fidem elevaret. Quibus vero artibus sibi postea imponi paterentur Græci, ut introductis jam voce & re, proximè accedant ad fidem Romanensium, tum ἐν ομολογίᾳ ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολικῆς, quam aliquoties disertim citavi, tum in nuperâ Synodo Hierosolymitanâ, arcanorum omnium revelator dies docebit.

Ut nova lux litibus hisce de fide Græcorum ortis præferretur, & genius moresque Cyrilli, de quo pro vario affectu tanta cum discordia alterutrinque judicatur, melius innotescerent, visum erat H. C. brevem de illo historiam sive potius farraginem ex Al-
latio aliisque nominis Cyrilliani infensissimis hostibus, incertisque rumusculis corrasam inferere : cui quam multa

ta à fide rerum gestarum prorsus aliena, non ex industria & sciens, absit ut hoc sentiam, sed subsidiis destitutus, neque satis benè informatus; commiscuerit, proximè secuturâ narratione, quam Anglicano nostro idiomate ante quinque annos à me editam, jam in ejus aliorumque gratiam Latine verto, demonstrabo.

Jam opportunum erit, ut, obiectivunculis, quæ supersunt diluendæ, respondeamus.

Tanta est vis veritatis, ut viam in mentes eorum, qui ipsam aut audaci inverecundia & aperto furore opprimere, aut subdolis technis & officiiis corrumpere moliantur, aut inveniat aut faciat. Liberalitèr tandem concedit H. C. vocem *μεινότης* neque apud Patres exstare, neque in Liturgiis & Symbolis reperiri, sed nescio an exinde gratiam referre debeam; cum hoc absque læsâ modestiâ pariter ac veritate à quoquam negari nequeat, & malè existimationi & famæ, cujus ratio ab omnibus probis magni habetur, consultum fuisset, si aliter fecisset. At hoc argumento, quod negativum

38 *Resp. ad Objectiones Authoris Libri*
 appellat, nihil vanius adversus nuperum μελίστωσεως dogma convellendum fingi posse audacter pronunciat, eo quod, uti ille. criminatur, rem positivam ex simplici voce conclusum & assertum iverim. Potuit sane advertisse non de voce solâ, sed de ipsâ re signanter expressâ argumentum processisse, utramque nimirum veteribus Græcis incognitam fuisse, qualis primò statuebatur in concilio Lateranensi. Malè intelligit & applicat principia Protestantium, si velit illis eo absurditatis provectos exegisse, ut quibuscunque vocibus Ecclesia Catholica ad explicandos fidei Christianæ articulos uti consueverit, ex, aut è scripturis sacris, aut è symbolis derivarentur. Quid nobis cum Socinianis, qui adeò altum ultra omnem modestiam sapiunt, ut id postulent quam iniquissimé. Si de fide dogmatum, quatenus in ipsis scripturis comprehenduntur, securi simus, de vocibus illorum explicatius elucidandorum causâ summâ Autoritate postea additis, frustra contenditur. Doctrinam de adoranda Personarum Trinitate in una eadem-
 que

que Divinitatis individua essentia,
de consubstantialitate Filii, reliquis
que fidei Christianae mysteriis, sine
quibus nequit consistere, & quorum
explicita fides & professio necessario
requiritur, ut quispiam verè Christia-
nus habeatur & sit, ideo amplectimur,
quod ab ipsis nascentis Christianismi
initiiis ejusmodi doctrina ab Apostolis,
revelationum Christi præconibus, qui
eam in usum omnium Christianorum,
quotquot in Christum usque ad con-
summationem seculi credituri sunt,
scriptis mandantur, promulgata fue-
rit, & ab omnibus, qui isthoc sacro &
venerabili nomine gaudebant, admit-
teretur. Neque alio argumento usi
sunt Divinitatis Christi assertores
contra Arianos, uti & alii contra to-
tam hæreticorum, illos aut antece-
dentium aut subsequantium collu-
viem, qui doctrinam fidei perverfis
glossematibus & interpretamentis incru-
statam aut addendo aut diminuendo
tantis viribus evertere sategerunt. Ab-
surda & arrogantissima obstinationis
reus est, qui receptissimis in Ecclesia
Christi vocibus, doctrinam ejusmodi
in

40 *Resp. ad Objectiones Authoris Libri*
in scripturis traditam sese accommo-
dare respuat: quod optimè monet
Calvinus, cujus præterea sententia,
quam produxit H. C. digna est, ut hic
quoque repetatur. *Quando temerè non*
sunt inventa nomina, cavendum esse, ne
ea repudiando superba temeritatis argua-
mur. At justissimè querimus nomen
μετεωρισ *temerè inventum esse &*
absque rei substratæ fundamento. Nec
valet istud effugium, nondum ortam
fuisse Berengarii hæresim in Occiden-
te, quæ dedit barbaram istam vocem
[*Transsubstantiatio*] in Scholis primò ef-
formatam inveniendi occasionem, ut
hujus subsidio eam felicius & facilius
oppugnarent, neque opus fuisse Græ-
cis, ut Latinum istud vocabulum, quod
tam bellè rem exprimit, Græcè ver-
terent, antequam ipsis Berengarianis
quippiam constitisset, hoc est, ex quo
Cyrillus confessionem suam edidisset.
Hanc esse veram omissæ per tot secula
vocis μετεωρισ rationem suaviter
somniaut H. C. & Meletius Syrigus.
Aliter oportuit H. C. mentem meam
interpretari, & Reformationum sensum,
non ita subdolè & more planè sophi-
stico

stico elusisse: quod me ignoravit quidem nec ignorare potuit, quod ab isto Monacho libris nostris inassueto ne-
tquam erat expectandum. Præscribi-
mus enim contra novitatem dogmatis,
quod vox nova signat, & huius myste-
rii explicationem novis terminis in-
ductam novisque propositionibus ful-
tam, quæ per multa secula latuerat.
Quod de articulis fidei in symbolis
Apostolico, Constantinopolitano, &
Athanasiano, ut vulgò appellatur, com-
prehensis, in quibus explicandis qua-
dam novæ voces erant adhibitæ, ab-
sit, ut quispiam verè Christianus vel
minimùm hircere audeat.

Tandem ad ultimam cavillationem,
quâ mihi imperitiam Theologiæ Græ-
corum objicit H. C. devenio, hac cen-
surâ gravatus, eo quod dixi symbola
consecrata eodem tempore, quo ip-
summet corpus & sanguis Christi di-
cuntur, τα ἁγία τὰ ἀγία σῶμα καὶ
καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ab illis appellari.
Cuius maxime obvium est, (neque
enim illud diffitebor) me ad Litur-
giam S. Basilii, in quâ ista verba oc-
currunt, respexisse. Novi equidem
tum

42 *Resp. ad Objectiones Authoris Libri*
tum Epiphanium Diaconum in secun-
da Nicæna Synodo, quo Patribus
Constantinopolitanis contra cultum
imaginum, ne in rei Christianæ detri-
mentum & scandalum introducere-
tur, fortiter dimicantibus, hoc po-
tissimum argumento, Christum nul-
lum alium typum seu imaginem sui-
ipsius reliquisse præter Sacramentum
Eucharistiæ, quæ verè repræsentatur,
ac ideò imagines Christi, efformari
non oportere, recta iret obviam, ro-
tundè asseruisse, elementa post conse-
crationem non esse ἀντίτυπα, sed ip-
sum verum corpus & sanguinem Chri-
sti, ac proinde verba S. Basilii de ele-
mentis nondum consecratis intellex-
isse, tum Damascenum, alios, præser-
tim Marcum Ephesium & Hieremiam
Patriarcham, qui non nisi post oratio-
nem de invocatione Spiritûs S. mysti-
cum illum ritum peractum & consum-
matum esse acerrimè contendunt,
eiusdem Epiphanii interpretationem
secutos fuisse. Ideo dicebam elemen-
ta consecrata eodem tempore, quo ip-
summet corpus & sanguis Christi di-
cantur, ἡ ἀντίτυπα τῷ ἁγίῳ σάκχατος καὶ
αἵματι.

αἱμαλῶ. appellari. Neque enim se invicem tollere, sed inter se facile conciliari, nec ex asserta veritate corporis Christi, quatenus nudis typis & figuris contradistinguitur, μετέσθωσιν inferri debere, perfunctoriè tantum, & ὡς ἐν παρόδῳ innuebam. Nec putet H. C. se hoc grande Theologiæ Scholasticæ Græcorum arcanum mihi revelasse. Interim an S. Basilius hæc subtilitates in animo versaverit necne, planè incertus, plenissimâ fide mihi constabat, tum ne Græcos quidem superioris ævi talem mutationem in Sacramento, qualem requirit μετέσθωσις, fieri statuisse, quod totius, quam illic ingessi, disputationis de fide Græcorum, scopus clarissimè demonstrat, tum non paucos è Patribus, quod mihi erat cognitissimum, contra quam Synodi Nicenæ secundæ Assesores statuerent, elementa ipsa post consecrationem ἀντιτύπα corporis & sanguinis Christi disertim & expressissimè nuncupare. Id de Gregorio Nazianzeno S. Basilii συγγράμῳ satis patet, qui oratione undecimâ de sorore Gorgoniâ hæc habet, quod, cum illa
Altari

Altari accedens τῇ παρ' ἐαυτῆς φαρμάκῳ τότε τὸ σῶμα πᾶν ἐπαλαφύσει, ἢ εἴπερ ἢ τῇ ἀντιτύπῳ τῇ τῆς σῶμα. ἢ αἵμα. ἢ χεὶρ ἐδουλεύσῃ, τὸ το κα-
 λαμυγῶσαι τοῖς δάκρυσιν, ὡς τῇ θαύμα. ἀπὸ λθὲν εὐδὺς αἰδομένη τῆς σοληρίας;
hoc suo Pharmaco (h. e. quod apud se reservavit) totum corpus perfudisset, & si quid usquam antityporum pretiosi corporis & sanguinis Christi manus recon-
 diderat, (rem admirandam) statim liberatam se morbo sentiret—An hoc miraculum affricatione & inunctione elementorum non adhuc consecratorum, sed sacris mysteriis tantum destinatorum fieri quisquam crediturus sit S. Gregorium asseruisse? Cui addendus est Theodoretus, qui Dialogo secundo contra istud hæreticum dogma de humana Christi natura in divinam ita absorpta, ut plane cessaret esse: cum id Eranistes, cui inter colloquendum concessum fuerat, panem & vinum post consecrationem appellari corpus & sanguinem Christi, hanc arreptâ occasione animo conceperit se
 Pag. 85. exindè evicturum, ὡς περ τοῖνυν τὰ σύμβολα τῇ δεσποτικῇ σῶμα.

μαλΘ. καὶ αἵματΘ., ἅλλα μὲν εἰσι πρὸ τῆς
 Ἱερατικῆς ἐπικλήσεως, μὲν δὲ γὰρ τὴν ἐπι-
 κλησιν μεταβάλλεται καὶ ἕτερα γίνεται
 ἔτω τὸ διωρητικὸν σῶμα μὲν τὴν ἀνάληψιν
 εἰς τὴν ὑσῖαν μετεβλήθη τὴν θείαν. Sic
 ergo symbola Dominici corporis & san-
 guinis alia sunt ante Sacerdotis invoca-
 tionem, post invocationem verò mutantur
 & alia sunt : ita Dominicum corpus
 post ascensionem in divinam substantiam
 mutatum est.

Confestim respondit Orthodoxus,
 Ecclesiæ Catholicæ fidem asserturus,
 ἰάλως αἰς ὑφ' ἡμῶν ἀρῶσιν· ὅτι γὰρ μὲν τὸν
 ἁγιασμὸν τὰ μύστικα σύμβολα τῆς οἰ-
 κίας ὁρίζεται φύσεως μένει γὰρ ἐπὶ τῆς
 περὶ τὰς ὑσῖας, καὶ τῷ σχήματι, καὶ τῇ
 ἰδέᾳ, καὶ ὁρατὰ ὅτι καὶ ἀπτά, ὅτι καὶ περ-
 ῖον ἢ νοεῖται ὡς ἐγγύς, καὶ πιστεύεται
 καὶ προσκυβεῖται, ὡς ἐκείνη ὅτι ὡς ἀπὸ πι-
 στύει. Retibus, quæ ipsi texuisti, captus
 es. Neque enim symbola post sanctifica-
 tionem recedunt à sua natura; manent
 enim in priore substantiâ, ac figurâ &
 formâ, & videri tangique possunt sicut
 & prius. Intelliguntur autem ea esse,
 quæ facta sunt, & creduntur & adoran-
 tur, ut quæ illa sunt, quæ creduntur. Quæ
 hic

hic symbola appellat, prius ἀντίτυπα
 pag 84. appellavit, εἰ τίνυν τῷ ὄντι σῶ-

ματῷ. ἀντίτυπά ἐστι τὰ θεϊὰ
 μυστήρια, σῶμα ἄρα ἐστὶ καὶ νῦν τῷ θεσπό-
 τε τὸ σῶμα, καὶ εἰς θεότητα φύσιν μετα-
 βληθέν, ἀλλὰ θεϊας δόξης ἀνάπλεων.

*Si igitur veri corporis antitypa sunt di-
 vina mysteria, corpus ergo Domini nunc
 quoque corpus est, non in divinitatis natu-
 ram mutatum, sed divinâ gloriâ repletum.*

Eant nunc & Eranistam orthodoxè
 loqui & Theodoretum doctrinam
 istius ævi Catholicam veteremq; The-
 ologiam, præ æstu disputationis aut
 perperam intelligere, aut malè inter-
 pretari, si placet, credant. Procul-
 dubio hujusmodi testimoniis con-
 victus H. C. concedit Synodi Nicænæ
 secundæ Episcopos in hac materia
 facti errasse, tandem aliquando de totâ
 re, de qua illic & hic disputatum fue-
 rit, concessurus, ni horrendum istud
 μαρμολυκεῖον, Ecclesiæ præsentis infal-
 libilis, uti fertur, autoritas obstet.

Sed nolo in hoc vastum & ferè immen-
 sum controversiarum pelagus memet
 immergere, bonas horas meliùs & uti-
 liùs collocaturus. Quicquid fenserint
 isti

isti Nicæni περὶ τῆς ἀντίτυπων, licetque concederetur Patres pristinos corpus Christi in Sacramento Eucharistiæ agnovisse, quod vult H. C. tamen ex vero istius vocis ἀντίτυπα sensu, quem argumenti materia interdum ita restringit, ut omni destituatur ambiguitate, certissimè constet, nihil aliud quam symbolum, imaginem, signum intelligi posse; & Gregorii Nazianzeni & Theodoreti hac voce utentium sententiam tantum abesse, ut ad favendum dogmati Transubstantiationis absque manifestâ injuria detorqueri possit, ut id penitus evertat.

D d

Brevis

Brevis & succincta Narratio

D E

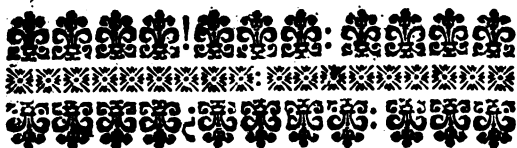
Vitâ, Studiis, Gestis, & Martyrio

CYRILLI LUCARII

PATRIARCHÆ

Constantinopolitani.

Narratio

*Narratio de Vita, Studiis, Gestis,
& Martyrio Cyrilli Lucarii.*

Yrillus Lucaris in
Cretæ Maris Medi-
terranei insulæ prin-
cipe Urbe natus
perhibetur, cui, cum
tota Græcia cum
circumvicinis ferè
omnibus Insulis
Turcicâ barbariè inundaretur, & Ot-
tomanorum tyrannidi & armis ces-
sisset, per tot secula altâ pace frui fe-
licissimè contigerat ; prudentiâ & in-
victâ fortitudine Venetorum, qui Pro-
vinciam illam, Reipublicæ imperio as-
sertam, summâ moderatione æquissi-
misque legibus administrarent, ut mi-
nus beatè olim sub propriis Impera-
toribus viveretur. Insulani, sui juris ac
D d 2 nullins

nullius libidini & arbitrio subditi, ritus sacri cultûs juxta Ecclesiæ Græcæ instituta, ab omni molestiâ & fastidio securi, retinuère, nec à quoquam vis aliqua adhibebatur, quo minus integrâ religionis exercendæ facultate, ut in ipsâ Græciâ nondum captivâ, uti liceret. Tantæ & cæteris Græcis invidendæ felicitatis sensu tacti, omni studio fategerunt palam facere, se neq; ingratos neq; beneficii immemores fore. Inde ex libertate crevère vis & robur animi, incorrupta fides, debitumque erga Principes suos obsequium & qui libertatis perpetuus comes est, Artium Scientiarumque amor. Si quæ semina virtutum aut doctrinæ mentibus juvenum enata prorupissent, arte & disciplinâ ea sedulò fovebant, donec ad bonam frugem maturuerint: & cum jam mera barbaries ipsas Athenas occupasset, ad capiendum ingenii cultum, Venetias & Patavium missi sunt, studiis politioris literaturæ & Philosophiæ sub Magistris & Professoribus, quos serenissima Respublica liberalibus stipendiis aluit, solidius & severius instituendi. Huc se ferre solebat

solebat studiosa juvenus, tanquam ad alteram parentem almamque ingeniorum nutricem, nec Athenas in Venetiis desiderarunt. Inter hos Cyrillus noster, tam ab ipsis parentibus, quam proprio, quo ferebatur, mentis impetu, literis destinatus, hic loci optimum nactus est Præceptorem, sub cujus tutelâ & magisterio tyrocinium deposuit, Maximum Margunium, Cytherorum postea Episcopum, non vulgaris doctrinæ virum, quod tractatus iste Gracè olim Londini 1624. de processione Spiritus S. editus testatur. Cyrillus verò, peractis, quibus imbui solet juvenus, studiis, jam à longo frequentique usu & exercitatione, linguarum Italicæ & Latinæ apprime gnarus, pro innato animi, qui jam ad longè majora adspirabat, æstu, Italiam, quam totam peragraverat, relinquens, ad cæteras Europæ regiones invensandas, tum famâ literarum & religionis reformatæ, tum peregrinandi amore accitus, properabat, eo potissimum fine, ut uberiori doctrinâ, maturiori judicio, & certâ rerum experientiâ, optimâ illâ Prudentiæ Magistrâ,

quæ nunquam fallit, instructus, tandem redux, quibuscunque subsidiis & quantis posset viribus, miserrimam in modum afflictæ & laboranti Patriæ succurreret.

Ideo omnia curiosis oculis rimatus est, & quâ pollebat sagacitate sedulâ & fideli mentis applicatione in profunda rerum penetravit, nec se meris titulis aut nominum pompâ à recto abduci passus, dogmatum Theologorum, de quibus tantâ cum acritate à diversæ Communionis hominibus disputatum erat, veritatem momentis rationis expendebat, ut hoc pacto Theologiam exactius calleret, & nervosius tractaret. Hic enim videtur si non unicus, saltem præcipuus disquisitionis ipsius scopus: nec talem animum rei tam sanctæ intentum, neque ejusmodi laboriosam investigationem destituit eventus. Hunc enim fructum capiebat tum è libris, quos diligenter versabat, tum è conversatione familiari, quam habuit cum Theologis aliisque reformatæ religionis, ut Romanæ Ecclesiæ placita, de quibus non adeò bene sentiebat, cultûsque
sacri,

sacri, induētis tot superstitionis ritibus, ad pompam & splendorem plurimum, ad pietatem ingenerandam parum aut nihil facientibus, deformationem, indies ab illo tempore magis magisque fastidire & odisse inciperet, simulque tenerrimo affectu miseresce-
re fortis contribulium suorum, qui longâ servitute oppressi, hac ex parte quoque laborarent, nec sibi de erroribus & abusibus, qui sensim obrep-
erant, tollendis, in ista fatali rerum vicissitudine, subsidiis quibusque, quæ mens libera, bonis literis adjuncta, utpote in investigandâ veritate alacrior, suppeditare solet, destituti, prospexissent. Non jam mirari subit, si hac mente veri cupidâ præditus, reformatas Ecclesias, à quibus neutiquam alienus discessit, propter veritatem ab offuciis errorum purgatam, postea in Patriam reversus, quo ætate, quæ iudicium firmat, magis proveheretur, majori in veneratione habuerit. Hisce dotibus, quas sancti mores pulcherri-
mè ornabant, omnium in se oculos convertibat, bonâ spè hinc conceptâ, quam magnus & qualis futurus esset,

& quam ingens labantis Patriæ columen. Nec diu latere poterat Meletium Pegam, genere quoque Cretensem, ad Patriarchalem Alexandriae dignitatem postea promotum, qui juvenem eruditum, pium, industrium summo favore, humanitate, gratiâ, amore, prout par erat, excepit, inque ipsius familiam, quo de illo melius, prout res tulerint, mereretur, cooptavit. Ab illo in ordine Sacerdotali constitutus erat Cyrillus, & post factus Archimandrita. De Meletio pauca interferere omnino oportet. Ille quoque per multos annos in Italia studiis Theologicis occupatus, artibus & scientiis Latinorum Græcum ingenium temperavit: sed tantum absuit, ut argutiis Scholasticorum tanquam victus, propius accederet ad fidem Romanensium, ut inde illa ipsi fastidio planè esse cœperit, quod simultatibus præjudiciisque gravioribus auctum, relicta Italiâ, per totum vitæ curriculum retinuit altâ mente repositum; utpote, qui sive invidiâ sive veritatis amore accensus, in Romanam Ecclesiam acerrimis censuris invehi nunquam

quam cessaverit*. Illum tamen summè eruditum & subacti iudicii fuisse ne Adversarii quidem, placido pre & absque omni bile sententiam prolaturi, negaverint: at si per æstum & indignationem Virum, quem tantopere oderint, justis suffragiis cohonestare nolint, id evictissimum dabunt libri multiplici eruditione referti, ut liber ille contra Judæos primùm Latine, deinde Græcè & postea Leopoli A. C. 1593. Græco-Ruthenicè editus, dialogus, cui titulus, *Ὁ πρὸς τὸν Χριστιανὸν* Vilnæ 1596. tractatus in Ogdoade Scriptorum Græcorum Londini 1624. 4° Epistolæ variez tam linguâ Latinâ quam Græca conscriptæ, ut illa †, quam ad Janum Douzam A. C. 1597. tunc temporis Constantinopoli degens scripsit, & * altera, quam ad Sigismundum Regem Poloniae Cyrillo nostro transmittendam curaverat: in qua adversus œcumenicam Pontificis Romani potestatem

* V. hujus laudes apud Georgium Douzam in Itinerario Constantinopolitano, pag. 42. 43 &c.

† Pag. 112.

* Apud Regensvolsium in systemate historico-Chronologico Ecclesiarum Sclavonicarum. Tractati ad Rhenum 1652. p. 467.

solidè

6 *Narratio de Vita, Studiis, Gestis,*

solidè & nervose disputat; sed de hâc postea. Unde verò commercium istud literarum inter Alexandriam & Warsaviam originem habuerit, paucis nar-rabo. Cum multi è Lithuanix & ni-græ Russiæ Episcopis Græci ritûs, eo ipso se exclusos à jure dignitatis Se-natoriæ vidissent, (impetraverat enim continuis ac importunis precibus à Si-

* V. Biblio-
thecam Pa-
trum Soc. Je-
su per Ale-
gambon in
Scarga.

gismundo Rege Petrus Scarga * Jesuita, ipsi à con-cionibus ordinariis, ut nulli Hæretico, ita loqui placuit, istam dignitatem confer-ret,) ejusdem sibi & succes-soribus asserendæ in Comi-

† Regenvols.
P. 463.

tiis regni non vanâ spe la-ctati †, duos ex eodem or-

dine Romam A. C. exeunte 1595. de-
legarunt, ut agnitâ Romani Pontifi-
cis potestate inque istius Ecclesiæ si-
num recepti, suo & aliorum nomine,
Clementi octavo tunc sedenti obsequia
& omnimodam obedientiam defer-

P. 466.

rent. Quam primum vero
innotuerit, hanc submissio-
nem omnium Ecclesiarum Ruthenica-
rum rogatu & nomine factam fuisse,
Constan-

Constantinus dux Ostroviensis idemq;
Palatinus Kioviensis, (cujus piâ munificentiâ Sacro-Sancti utriusque Instrumenti codices exstant Ruthenicis characteribus, & linguâ, A.C. 1581. impressi) cæterique Græcæ Ecclesiæ fautores, è quâ fidem Christianam illorum majores acceperant, protestatione se de submissione istâ neque scivisse, neque consensisse interpositâ, sese strenuè opposuerunt. Legatis, quos Roma omni blanditiarum genere complexa est, & facile concessâ, quam petiverant, gratiâ, benignissimè dimisit, reversis, indicebatur Synodus Ecclesiastica Brestæ mense Octobri 1596. celebranda, ut totum hoc negotium unionis consummandæ, ab ipso Rege tantopere expetitæ, tandem ad optatum finem perduceretur. Quod ut facilius daret effectum, tres maximi nominis viros, Nicolaum Christophorum Radzvilium Ducem Olicensem una cum Cancellario & Thesaurario Ducatûs Lithuanix autoritate suâ, ut ejus vice coram essent, munivit. Hic quoque comparebant Dux Ostroviensis, Episcopi ex altera parte, Archimandritæ,

58 *Narratio de Vita, Studiis, Gestis,*
mandritæ, aliique, quibus firmissimè
constitutum erat, Græcæ Ecclesiæ, ex-
emplo majorum, adhærere. Illis vero
conventus suos seorsim agere placuit,
tandemque concertationibus frustra
adhibitis, publico instrumento, pro-
positæ Unioni renunciare. Inter hos
nomen suum professus est Cyrillus, qui

Pag. 470. tunc temporis Vilnæ ope-

ram, si Regensvolcio fides,
juvenibus Græcâ linguâ instituendis
navavit. Post cum res quasi in præ-
cipiti steterint, & de Græcæ commu-
nionis sequacibus penè actum videre-
tur, quo sibi & fortunis vitisque su-
orum melius irent prospectum, con-
venerunt una cum illis Vilnæ 1599.
multi ex Protestantibus de unione
in rebus quoque, quæ ad religionem
spectant, si quo modo fieri potuisset
paciscendâ. Sed frustra cessere ista pa-
cifica concilia: spem enim omnem
primum præripiebat Lithuanorum
pervicacia, qui tandem molliores facti,
frequenti consultatione habitâ, se con-
cordiæ Ecclesiasticæ satis cupidos
ostenderunt; sed cum illis incommo-
dum videretur in rebus ejusmodi quic-
quam,

quam, inconsultis Patriarchis Constantinopolitano & Alexandrino, statuere, ab hisce disceptationibus cessatum est, & sanctum istud negotium Communionis inter Græcos & Evangelicos arctius stabiliendæ, unde ingens emolumentum in rem Christianam accrevisset, in nihilum planè abiit.

Circa hoc tempus Sigismundi pro ingenti, quo inflammatus erat, propagandi Romanæ Ecclesiæ doctrinam desiderio, edicto cautum erat quam severissime, ut * nemo exterius quantalibet ipsius conditionis regiones, nisi veniâ prius impetratâ, ingredi auderet: ab his enim advenis valde metuebatur, ne Græcanica religio, quam diminutam & excisam cupiebat, latius serperet & diffunderetur. Cum verò compertum habuerit, quantæ authoritatis apud universam Græcorum gentem esset Meletius, ad illum literas scribere dignatus est, consulens, ut Romanum Pontificem agnoscat & reveatur, tanquam supremum Ecclesiæ Christianæ caput & Monarcham. Responsorias in Ægypto scriptas A. C.

* V. Literas Meletii apud Regenv. p. 467.

1600.

1600. omni obsequio, quod augustum illud nomen meritò exigebat, plenas, commisit Patriarcha fidei & curæ Cyrilli, quem, utpote negotio quo de agebatur, parem, ipsius Exarchum constituerat, & Regi hisce in literis tum ob probitatem, tam ob eruditionem maximè commendatum voluit. En ipsa verba Meletii, à tuâ verò clementiâ hoc quidem tempore petimus, ut reverendum Patrem Cyrillum Lucari, Exarchum hujus Apostolica Sedis, & filium nostrum, favore Regio dignetur, hominem & probitate & eruditione, Regio favore dignissimum.

Sed non Unitis grande periculum jam, ut olim, impendebat, quod ausi sint Regis consiliis contra ire, & in externos animadvertebatur*. Nicephorus sedis Constantinopolitanæ Exarchus captus, gulâ fractus miserè periit. Prudentiâ & dissimulatione non nisi difficulter admodum evasit Cyrillus, easdem poenas aliter capite luiturus. Cum enim partibus Unitorum, jam gratiâ & præsidio regali fultorum, obniti summæ temeritatis

* V. Hottin-
geri Analec-
ta in appendi-
ce, p. 553.
944.

meritis esse videretur, probe quoque conscius, ex afflicto suorum statu, responsionem Meletii ad Theologos Protestantes, illum de ineunda pace Ecclesiasticâ consulentes, Regi maxime displicentiam, eam penitus suppressere consultius existimavit: & metu mortis tempori cedens, animo, prout conjectari licet, dejectus, quo se à periculo, quod capiti imminabat, expeditius eriperet, literis, quas reliquit apud Archiepiscopum Leopoliensem istâ urbe mense Januario 1601. scriptis, confessionem fidei Romanæ conformem protulit.

Quod * sola fide Scargæ dictum volo, nisi forte

* Apud Regenv. p. 479.

quispiam dixerit, illum ex odio Cyrilli ad infamiam ipsi conflagrandam, & in opprobrium causæ, quam adeò turpiter deseruit, hæc effinxisse. Esto, vitio humanæ infirmitatis cecidit Cyrillus, quod tandem mente obfirmatior, posthabitis spretisque imperterritâ mente minis, vita & sanguine redemit, nullis periculis, machinis nullis expugnandus, propositi sui usque ad extremum halitum tenacissimus.

Ad suos reversus magis, magisque inclaruit,

62 *Narratio de Vita, Studiis, Gestis,*
inclaruit, tum ob mentis inquietæ &
ad ardua quæque emixissime conten-
dentis ardorem, non deliciis, non tor-
pore aut otio ignobili extinguendum,
tum ob prudentiam, quam tot itine-
ribus repetitis confectisque, tot peri-
culis, tantisque negotiis defunctus ac-
quisiverit; cum res quoque Christia-
norum alicubi terrarum & in Ori-
ente potissimum illi essent cogni-
tissimæ, omnium consentiente ju-
dicio dignus habebatur longè ex-
celsiori dignitatis Ecclesiasticæ gra-
du, in quo tanquam in amplo Thea-
tro cumulatae dotes solertis ingenii &
sapientiæ latius explicarentur. Vota
& desideria adeò auspicato emissa non
sine ingenti gaudio tandem rata vi-
dent amici, quorum junctis operis,
Meletio fati functo, quem pietate, eru-
ditione, zelo, ac studio procurandæ
pacis publicæ æmulatus est, ad Thro-
num Alexandrinum evehitur. De il-
lius gestis in Ægypto, cum nulla mo-
numenta supersint quibus ejusmodi
notitia haurienda est, nihil habeo e-
narrandum. Pauca hæc delibare sufficit
præfationis quasi vice, antequam de
eo, cum solium Patriarchale Constan-
tino-

tinopolitanum infedisset, verba sim facturus. Credibile tamen est, nec ullatenus dubitandum, Ecclesiam quaquaper Egyptum sparsam, quæ Græcis sacrorum communione conjungebatur, illius curâ, quantum passa est velana Mohammedanorum in Christianos insultantium impietas, floruisse, illumque per novemdecim annos † (eo usque enim illius Ecclesiæ clavum tenuit,) sanctum illud ac arduum munus optime sustinuisse. Frequenti usu venit, ut ceteri Patriarchæ, tum ob honorem primæ sedis debitum, tum casuum, qui sub tyrannide Turcarum sæbro contingunt, varietate adacti, Constantinopolim subinde petant, in commune totius Ecclesiæ Orientalis commodum unâ consultaturi. Hac de causa cum Cyrillus A. C. 1612. Constantinopoli adesset, lites illæ agitari coeperant, quæ non nisi cum vita ipsius finem essent habituræ. Ferus enim

† Hotting. p. 555. ex Antonio Legero, qui, dum Constantinopoli esset, in Cuiusdam cum Cyrillo Patriarcha colloquio, illos usus est perquam familiariter.

* Ex Literis D. Pauli Pindari Equitis Aurati tunc temporis Serenissimi Regis Jacobi primi apud Portam Constantinensem Legati.

quadragesimalibus, cum Kalogerus quidam è Neapoli oriundus, Jesuitarum, quibuscum familiare ac pene quotidianum exercuit commercium, artibus instigatus, maloque animo erga patria instituta propensus, concionè habita, multa, quæ Romanensium doctrinæ faverent, effræni audaciâ effudisset, animique Græcorum hisce novitatibus distraherentur; facile subodoratus Cyrillus Græcam Ecclesiam non diu permansuram & integram fore, nisi his violentiis illam pessundaturis maturè occurreretur, totis viribus, quas Pietas in patriam Religionem, quas zelus submittit in subsidium bonæ causæ, collectis, ad hosce conatus oppugnandum sese accinxit. Non ignoravit, quales quantosque Adversarios, qui ingentibus Patrociniis in ipsa Constantinopoli securi, & doctrinæ, ingenii, eloquentiæ pariter ac nummorum copiis nimium quam fidentes, res Græcorum hætenus quietas commiscere moliebantur, quasi de paupere & afflictâ Græciâ faciles triumphos acturi, esset habiturus. Quos tamen sibi neutiquam terrori esse ostendit:

ostendit: sed vis animi eò fortius & violentius erupit, nec sivit illum interquiescere, donec repressâ hâc insolentia lites istæ sopirentur. Cum autem jam pro comperto haberet, ab hisce subdolis hostibus Græciam selectâ Græcorum manu debellaturis Ecclesiæ ruinam impendere, à Jesuitis, quos ab hoc tempore penè execratus est tanquam pacis Christianæ in ipsa Turcia perturbatores, maximè cavit, iisdemque bellum *αὐθιγόν* indixit, cum ipsis nunquam in gratiam rediturus.

Vertente anno aut paulo serius, (neque enim minutias temporum expendere jam vacat) Neophytus Patriarcha Constantipolitanus Sedi ante quinque annos denuò restitutus, ab Achmete Imperatore, qui imperium capessivit A. C. 1604. pulsus, in insulam Rhodum relegatur in exilium; quo absente Cyrillus, Patriarcha Alexandrinus, utpote gradu & dignitate proximus, *ἐκ τῆς ἑκκλησίας*, ut loquitur † Philippus Cyprius, h.e. junctis Episcoporum suffragiis summam

† Chronico
Ecclesiæ Græ-
cæ, p. 16.

E e 2 regendæ

regenda Ecclesiæ Orientalis potestatem
& curam sibi habuit concreditam; quod
jus quoque ejus antecessor Meletius se-
de vacante pridem obtinuerat, *ἐκ τῆς*

V. Douze *ἐκ τῆς* *Ἐκ τῆς* *Ἐκ τῆς*
inim. p. 122. *Ἐκ τῆς* *Ἐκ τῆς* *Ἐκ τῆς*
Ἐκ τῆς *Ἐκ τῆς* *Ἐκ τῆς*

Ἐκ τῆς (quo titulo ille usus
est) donec sufficeretur novus, aut
exauctoratus pristina dignitate, quā
extiderat, ex gratia Imperatoris re-
donaretur; quod non illi iterum con-
tingebat. Mortuo Neophyto de sub-
rogando Successore consultitur. Dolen-
dum est sæpenumero id usu venire, ut
sitibus ex invidia, ambitione, cæteris-
que malis affectibus ortis, Metropolitæ
reliquisque Episcopi, pates quos, Im-
peratoris permissu, indicto Ecclesiasti-
co conventu, Patriarcham eligendi fa-
cultas est, inter se quam indecore
committantur, inque diversas abeant
factiones. Quod fit maximo cum
gaudio & risu Infidelium, qui pecuniæ
qualicunque prætextu & quocunque
modo corradendæ avidissimi, inde an-
sam expilandi Græcos captant. Vizi-
tius enim cæterique Bassæ, quorum
gratiam utraque pars contendentium
aucupatur

aucupatur, non sine cumulatis muneribus
 adeundi sunt. Accedit etiam, quod
 nemini quidem, quanquam unanimi
 omnium consensu eligeretur, neque
 quispiam repertus fuerit, qui ambitu
 intervenisset indeptâ dignitate frui
 aut quicquam Patriarchicæ potestatis
 ex jure debitæ exercere liceat, nisi ele-
 ctionem, utut maxime legitimam ca-
 nonicamque, ratam esse jubeat Impe-
 rator. Quod si vero ille quempiam
 ex ordine infimo, tantæ dignitati im-
 parem plane & ineptum, ex mero ar-
 bitrio aut animi lascivientis motu,
 quasi ludens, aut ex consilio Bassarum
 commendaverit, invitis licet suffra-
 giis cooptandus est, nec dedecus hoc &
 dehonestamentum à se amoliri pos-
 sunt.

Aliquanto post captam Urbem
 tempore, Græci hac ex parte sui juris
 esse videbantur, neque in rebus hu-
 jusmodi Ecclesiasticis sese
 immiscuere Turcæ, donec *
 Trapezuntii mille aureos
 Imperatori obtulissent in
 gratiam cujusdam Monachi Symeonis,
 ex eadem urbe prognati, ut aliqualis

* V. Historiam
 Politic. in
 Turco Græ-
 cia, p. 22.

honor in Patriam redundaret, modo ad istud fastigium eveheretur. Illico duplicata summa eo usque eundo crevit ex avaritia & rapacitate Quæstorum publicos redditus procurantium, ut dudum in Legem transierit, neminem, nisi munere amplo, & quod dignitati Regiæ aliquatenus respondeat, prius exhibito, in Pontificatu isto inaugurandum fore. Ita mali homines impiis largitionibus sibi posterisque servitutem adscivêrunt, eo magis magisque dolendam, quod post se trahat mala, quæ Græcanica Ecclesia in omne ævum luitura est. Quo quisque enim profligatissimus magis opibus abundat, eo causâ superior evadit, Ecclesiæ & conscientiæ pacem titulorum splendori affectatâ ambitione posthabiturus.

Omnes boni cupiebant totius Ecclesiæ curam, quam pro tempore precario & per modum delegationis summâ laude administraverit Cyrillus, in illum tandem plenario jure collatum iri : sed ille amicorum, qui id strenuè egerunt, postulatis intercedens, dignitatem istam sub iniquissimis conditionibus, hoc est, aucto muneris pretio

&

& *μεροσίου* sive annuæ pensionis tributo, comparare noluit. Non defuere invidi, quorum oculos tantæ integritatis splendor præstrinxerat, malè conscii se vix tutos fore, nec impunè laturos, quod nuperis novitatibus studuissent, qui pervicacissimè refragarentur. Horum ope apud Turcas, qui rem pecuniariam maximè curant, adjunctus, veterum Patrum Episcopus Timotheus, Patriarchale solium planè ἐνθρόνισεν ascendit, pactum illud, dato pignore, ex integro præstiturus. Hac re tam prosperè gestâ, dum ille, dum alii, quos habuit fautores, sese efferunt, lætantur, triumphant; cæteri, quibus hæc infamis & turpis Simonia displicuerat, dolent, horrent, execrantur. Hæc dissimulavit Allatius, vir, cætera maximus, & de Græcis literis præclare meritis, sed præter omne ius fasque partium studio nimirum quantum addictus, qui implacabili odio adversus Cyrillum agitatus, inanes rumusculos, meras fabulas, calidissima quæque mendacia, & calumnias nullâ veri specie subnixas, pro oraculis venditare

solet: eo quidem lubentius ac avidius, quo uberiores calumniandi materiam suppeditent, ejusque memoriam in gravioribus maculis inurant.

Ingenti hac licitatione Turcis charus redditus Timotheus, illorumque praesidio fretus, in quoscunque, qui aut consilio aut opera impedimento, quantum in ipsis, fuerint, quo minus supremæ hujus dignitatis potiretur, impotenti æstu animi animadvertit, his aut fugatis, aut in ordinem reductis; Cyrillo maximè insensus, quasi cum ipso de Patriarchatu contendere auso, cui jam non ultra licuit Constantinopoli vitam incolumem agere. Ideo variorum itinerum anfractu tandem ad suos revertitur Alexandrinos. Timotheus, cui nihil jam ex Adversariorum prostratis viribus erat metuum, per octennium & quod excurrat, summâ pace & otio fruitur, nisi de hoc uno fortasse aliquantisper sollicitus, quomodo ingens illud æs alienum, quod contraxerat, Turcis effugitantibus, nec tamen differendis, dissolvi posset. Tandem ætate confectus fato omnium hominum communi cedit.

cedit. Sed quid non fingit mens ex-
ulcerata, & ad maledicendum propen-
dens, quo vindictam & odium exerat
fortius. Non puduit? Al-
latum fatiæ mendaci, quæ
incautum credulumq; vul-
gus non raro decipit, sapi-
entes verò rarissimè, fidem
adhibere; Patriarcham ad mensam
Batavici Oratoris adhibitum ferale
istud poculum exhaustisse, & ne virus
illud exitiale in venis diffusum tor-
pesceret, Pharmacis potentiori veneno
infectis, Medico ad id sceleris exequen-
dum mille aureis conducto, mortem
acceleratam fuisse.

Jura hospitalitatis tam horrendo
scelere pollui, aut his impiis artibus
patere mentem ingenuæ simplicitatis
amantem & dissimulandi nesciam, qua-
lem præ se fert Batavorum gens, &
mores naturâ infitos, & apertissimam
humanitatem, quæ amicos hilariter
quidem sine omni malo dolo tractare
solet, exuere, re melius perspectâ, penè
rædebat dixisse. Sed post epulas *Josa-*
phatus Archimandrita Andrius venenum
propinaverat, in hujus sceleris quasi
mercedem

* De Ecclesiæ
Occident. &
que Orienta-
lis perpetuâ
contentione,
D. 1074.

72 *Narratio de Vita, Studiis, Gestis,*
mercedem & pretium Archiepiscopatu Chalcedonenſi donandus à Cyrillo, qui licet iſto tempore procul abeſſet in Ægypto, in partem trahendus eſt. Quale hoc commentum & quam abſurdum, quod aliis ſe mutuo tollentibus ſuffulcitur! Cyrillum gratiam malè referentem & omnis conſilii ſtupidiffimè expertem illum, cujus malo miniſterio uſus fuerat, novâ hac dignitate ſpoliatum, ſatellitibus Turcicis gutture prius eliſo in mare demergendum dediffe, & impium iſtum hominem, quem mala mens exagitaverat, totam rem aperuiſſe. Quibus vero! num illis ipſis Græculis, quibuſcum conſabulatus eſt Allatius? cujus vindicta nullos noverat fines quin in mortuum inhumaniſſime ſævire uſque geſtiebat, hoc unicum magno cum molimine agens, ut Cyrillus, quem falſiſſimis ſpurciſſimiſque proſcindit convitiis, omni pudore, fide, humanitate, religione vacuus, & ſceleratiſſimus habeatur.

Cyrillus conſentiente Antiftitum cæterorumque, ad quos jus eligendi, pro more, qui dudum obtinuerat, quoquo

quoquo modo spectat, suffragio 5
die Novembris A. C. 1621. renun-
ciatur Patriarcha, freudentibus licet
Græcis, qui steterant à partibus Ro-
manensium, maxime verò Jesuitis,
aliisque religiosi, ut vocant, instituti
zelotis, qui non contenti res suas &
suorum sub præsidio Legatorum ejus-
dem Communionis securè procurare,
pro innata, quam acuebat zelus, do-
minandi libidine alienam Provinciam,
animo quidem res Græcorum inter-
turbandi, invadebant. Malum hoc
omen jam cessaturæ, quâ sese in gen-
tem obnoxiam, & speciosis fictæ hu-
manitatis & amicitiae officiis facile
deludendam, gratiæ, & moliminis sub-
dendi Græciam ruituri videbatur iis
qui facili fide metuebant, Cyrillum,
cui inerat invictum mentis cedere
nesciæ robur, sollers ingenium, inde-
fessa industria & acerrimum vindi-
candæ avitæ religionis studium contra
quascunque molitiones, quod antea
satis experti sunt, non sibi defuturum;
& quo majori apud suos polleret au-
thoritate, eo magis sedulò curaturum,
ut sublatis, qui sensim glisciente super-
stitione

sitione obreperant, navis, pristinus Ecclesiae decor restitueretur. Ex metu odium, ex odio enascebantur conspirationes summa arte & ingenio elaboratae, adversus Cyrillum de fama, de dignitate, de vita jam ab hoc ipso tempore periclitaturum, ut non ad dignitatem novam, sed ad novos labores, quibuscum deinceps configendum erat, assumptus videretur. Cum enim id haberent perspectum, se adulatoriis artibus, simulatae & infidiatricis amicitiae specie & aucupio commodi inde percipiendi, parum aut nihil proficere, omnibus modis illum pessundare saterunt, iis quidem, ut iusta metuendi plane subesset causa, ne Christianum nomen in Oriente extinctum penitus excidisset: nec cessatum erat, donec illorum opera & importuna delatione, quâ nihil ad illum perdendum potuit excogitari efficacius, suspectae & dubiae fidei Turcis nimium credulis, istud crimen implacabiliter ulciscētibz, redditus, obstinationem cruentâ morte luisset.

Horum motuum initia & progressum, saltem per quinque aut sex priores

priores Cyrilliani Patriarchatus annos enarrabo, non tam ex historiola omni fide digna, quam ab oculato teste Galata 1628. scriptam edidit D. Rive-
rus 1633. cuius veritatem frustra vel-
licat Allatius, quam ex chartis D.
Thomæ Rowæ Equitis Aurati tunc
temporis Serenissimi Britanniarum
Regis ad Portam Oratoris ordinarij,
qui rem istam continuâ serie, & qui-
dem longe cumulatus, multis, quæ
istum Authorem latuisse videntur, ad-
ditis, optimâ fide contexuit. Eas,
quas in Museo nobilissimi Viri D. Gu-
elmi comitis Denbighiæ reperi, jam
in compendium redigam, integras
tandem aliquando in publicam lucem
daturus.

Hujus vero illustris Viri hoc quale-
quale breve elogium, suis meritis lon-
ge inferius, ut hic interponam, & pie-
tas & gratitudo à me exigunt duplici
ex causa, tum, quæ mihi cum cæteris,
qui illius thesauro literario uti no-
runt, ob codices Græcos & Arabicos
manuscriptos quantivis pretii, quos re-
dux in Angliam Bibliothecæ nostræ
Oxonienſi dono dedit, tum, quæ me
propius

76 *Narratio de Vita, Studiis, Gestis,*
propius tangit, ob operam fidelissimè
& strenuè admodum Constantinopoli
navatam, cujus non mediocre sub-
sidium & momentum ad hunc diem
usque, quotquot ibi degunt, experi-
untur. Vir erat subacti in rebus Po-
liticis judicii, quod eruditio, studium,
diligens rerum observatio & usus, va-
riæque legationes in Germania, India
& Turcia summa cum laude obitæ
consummaverant; literis etiam huma-
nioribus insignis & ingenio florentissi-
mus, sed quem multo spectabiliorem
eddebant sancti mores & incorrupta
fides; animi quoque imperterriti, & qui
nunquam passus est dignitatem, quam
sustinuit, vel apud barbaras gentes
vilescere; in legatione Turcica post
varias cum periculo capitis, prudentiâ
tamen summa administratas concer-
tationes, hoc tandem consecutus, ut
sacrum illud jus Legatorum, quod ar-
rogantissimi mortalium Vizirii ante
per multos annos conculcaverant, ab
omni violentia immune & integrum
servetur, & commercium mercato-
rium, quod admodum nutavit, erat-
que continuis Bassarum rapinis ob-
noxium,

noxium, novis privilegiis & sanctionibus Imperatoriis muniatur, & denique qui de Græca Ecclesia, ne malis quorundam artibus, quod unice vellent, excinderetur, optimè meritus est, nec de hac sola, sed de universo orbe Christiano, cujus paci & commodo prudentissimè ierat consultum, quod literis ad ipsum datis, quas vidi, generosè admodum & gratanter agnovit serenissimus Polonorum Rex Sigismundus.

Cyrillus in hoc fastigio positus, nihil prius habuit, quam universæ, cui præerat, Ecclesiæ prodesse, & rem Christianam sub Turcica tyrannide ubilibet oppressam prudentissimis consiliis sanctisque laboribus promovere. Interim invidiâ turgebant & ringebantur omnes *de evaylias*: tum Græci, quorum ignaviam & imperitiam ipsis tanti nominis splendorem ferre nequitiam valentibus exprobrasse videbatur, tum Jesuitæ qui ex hisce initiis edocti, se suasque res, quas dudum in Oriente moliti sunt, vix in tuto fore, simultatibus, quas clam in pectore à longo tempore aluerant, in contumelias apertum-

apertumque odium erumpentibus, favore & patrocinio Gallici Oratoris illum submovere, inque ejus locum Gregorium Amaſe Antiftitem, qui agnitâ Pontificis Romani poteſtate, ab illorum arbitrio penderet, ſubſtituere junctis conſiliis operiſque annuſi fuit. Doluit illis Cyrillum cum Legatis Anglico & Hollandico arctam neceſſitudinem coluiſſe, mutaræ charitatis & fraterni amoris officiis hinc inde redditis, qui eo magis exacerbati, & zelum Religionis tuendæ malignitati prætexentes, infami Hæreſeos ex familiarî eorundem converſatione contractæ notatum tollendi ſpecioſiorem cauſam captant. Quod cum per totam urbem innotuerat, (neque enim res jam clauſulum agebatur) quo ſeſe & pacem Eccleſiæ contra hoſce audaces pernicioſoſque inſultus tueretur Cyril- lus, aſſiſtentibus quatuor Archiepiſcopis tum reliquo Clero, quem pro more ſolemni in Eccleſia magna congregaverat, in Gregorium irreligioſi ambitûs manifeſtum & ritè damnatum, excommunicationis ſententiam tulit. Hæc æthura ad incitas quaſi redacti, & ab ipſa

ipsa desperatione consilium fumantes, facinus horrendum & Christianis maxime propudiosum aggrediuntur. Coram Vizirio, quem muneribus corrumperant, sistitur Cyrillus, à submissis delatoribus laesa Majestatis postulandus, quod iamjam illius consilio insulae cuiusdam sitae in mari Aegae incolae sese in fidem & clientelam magni Ducis Hetruriae, cujus triremes, frustra reluctantibus Turcis, insulas illic sparsas, maritimasque oras infestabant, essent tradituri. Hâc criminatione obrutus, frustra innocentiam suam coram iniquissimo Iudice obtestatur Cyrillus, frustra testes in examen vocandos, adjurat, frustra de ficti criminis falsitate importunis lamentis conqueratur: nil profunt preces, exceptiones legitimæ, argumenta, Apologiae; tanquam reus capitur, & à dignitate Patriarchali pulsus, jubente Vizirio, qui tum omnia potuit, (rebus misè turbatis ob infelicissimum expeditionis Polonicae sub Osmane Imperatore susceptæ, qui isto anno Prætorianorum tumultuantium seditionibus amotus, inque carcerem septem Turres dictum

86 *Narratio de Vita, Studiis, Gestis,*
trusus elisis faucibus strangulabatur;
eventum,) mox Rhodum deportatur.

Jam Gregorio anathemate percusso, si per conscientiam liceat, licet per Viziurum folium vacuum occupare, modò ingentem summam viginti mille thalerorum pro stipulatione initâ soluturus sit. Græci verò, munificentiis jam in acres queremonias & convitia conversis, grave hoc onus, cui planè succubuere, sibi irrogatum iri ægerrimè ferentes, detrectant quippiam ex privato peculio conferre, quo Turcarum rapacitati satisfiat: nullisque pecuniis, quas avidissimè expectarunt, Româ in subsidium allatis, facile persuasum erat Gregorio, postquam per decem septimanas sese pro Patriarcha ostentasset, ne perpetuo carcere aut morte, quasi Regium Fiscum defraudaturus, malè mulctaretur, locum cedere commodè intervenienti Anthimo Episcopo Hadriano-politano, (ille enim inter egestatem & sordes Græcorum opes non modicas coacervavit) quem repetitis importunitisque precibus urserunt ad oblatam dignitatem amplectendam. Ambitioni
velisi-

velificaturus miser iste opes profundit, numeratâ Exactoribus Turcicis pecunia, jamque in Thronum adscitus, quicquid erat reliqui, à Græcis suis, assignatâ pro libitu proportionem, vi extorquet, armato Milite, si opus fuerit, muniendus.

Hujus victoriæ fama, quæ Romam cito advolaverat, omni cum lætitiâ excipiebatur. Summis laudibus ad coelum usque quisque efferebat Comitum de Cesi, cujus heroicis virtutibus acrique promovendæ Catholicæ Religionis studio effectum erat, ut Græcia, quæ hæcenus schismatis fovendi amore obstinatissima perstiterat, jam quasi agnito errore victa & triumphata manus supplices æternæ Urbis porrectura videretur. Tanti nempe erat exulasse Cyrillum, ut hac de causa ab Urbano octavo in ipsis Pontificatus initiis, * literis biennio post hoc egregium facinus peractum Româ

* Quid autem Constantinopoli egeris, jam pridem plaudens laudibus pietatis tuæ Romæ Ecclesia audivit. Filium illum tenebrarum & inferni athletam, Pseudo-Patriarcham, scimus quæ calamitates perculerint, quantumque hæresi vulnus inflictum sit, dum venerabilem Patrem Antimum isti Ecclesiæ præfici curasti. V. ad speciem Codini, de Officiis & Officialibus Curie & Ecclesiæ Constantinopolitane, Paris. 1648.

Constantinopolim missis, gratulationem & Apostolicam benedictionem meruerit Legatus ille Gallicus, in quibus in Cyrillum jure sedis olim æmulum Patriarcham, & τὰ ἴσα πρεσβεῖα obtinentem, acerbissimā & maxime indecorā indignatione invehitur.

Sed spes istæ, quas læti conceperant, in irritum cessere, plaususque & triumphus, quos perpetuos fore somniarunt, alternantibus Providentiæ vicibus, quasi ex improvviso evanescere. Illustri enim Rowæus serenissimi Regis Jacobi, quem hac de re consuluerat, jussu opportunus advenit, & laboranti Ecclesiæ Græcæ & pene exspiraturæ succurrit, violentiam Legati Gallici, quem, licet ingenio præfervidum, stimularunt Jesuitæ, sufflaminaturus. Hoc ille aliique primum obtinere, ut Cyrillo, quem à ficto crimine purgaverant, libertatis compoti Constantinopolim redeundi venia concederetur. Quo nuncio recreatus ille, festinat ad Urbem proficisci, quam Septembre repetiit, ibique privatis ædibus Galatæ sese occulens, ad declinandam invidiam & periculum inde orturum,

turum, rerum secundiores exitus forti animo pacatisque affectibus præstolatur. Interim Græci frequentes accedunt salutandi causâ, omne obsequii genus illi, utpote vero Patriarchæ, deferentes. Quod cum intellexisset Anthimus, jam sibi usurpatæ potestatis satis conscius, partim conscientiæ stimulis exagitatus, partim metu, illum quoque omni cum debita humilitate clam adiit, fide datâ, modò Cathedralam vellet resumere, se illic à Patriarchatu, quem invasisset, cessurum, moxque à Patriarchio se proripuit: non amplius illic habitaturus. Cujus defectio ita exasperavit mentem Legati Gallici, sese hisce litibus immiscentis, majori quam antea zelo, famæ & dignitatis tuendæ, quam restituto Cyrillo apud omnes diminutum iri credidit, causâ, ut Jesuitarum consiliis inductus, Anthimum ad Palatium suum accersiverit. Ibi coram cum illo graviter exoptulans, hominem animi nutantis & invalidi partim largis pollicitationibus aggreditur, illum nempe sub protectione, de qua securissimum esse jusserit, Regis Galliarum tutum fore,

fore, seque, ut jus illud asseratur, quadraginta millia thalerorum erogaturum, partim minis, ut his machinis expugnatus Anthimus planè cesserit, ac novo vigore quasi animatus, dignitatem retinere apud se constituerit. Quo facto, illum, quasi res ista ab ipso arbitrio pependisset, publico Præconio Galatæ, quasi iterum annunciatum Patriarcham, & Dragomanorum sive interpretum satellitio stipatum ad Ecclesiam Cathedralem reducendum curavit; insolentiâ planè inaudita & quæ ultra omnes tum prudentiæ tum modestiæ limites evagata est. Sed postquam rem sedatis affectibus & serio iterum perpendisset Anthimus, veritus, ne si Cyrillus, illo invito, jussu Imperatorio restitueretur, crimen admissum, novo reatu ex obstinatione auctum, infamiam, carcerem aut mortem post se traheret, inconsulto Gallico Oratore, planè mente consternatus, noctu Cyrillum denuò accessit, crimenque fassus, misericordiam ipsius humillimè imploravit, seque à munere penitus abdicavit, atque solenni voto suscepto protestatur ne intentatâ

tentatâ quidem morte fallaciis quibus-
cunque in hac re nunquam pati se
deinceps deludendum.

Tanto labore & impensis illi con-
stabat Patriarchatum, vel per tres ferò
menses, tenuisse. At ille metu & noxâ
liberatus, jam mundi planè pertæsus,
se in montem sanctum subducit, in
Monasterio S. Athanasii, quod *αἰνὰ*
Λαύρα, honoris causâ, nuncupatur, re-
liquo vitæ tempore rerum coelestium
contemplationi vacaturus.

Solus jam remansit Patriarcha Cy-
rillus, non tamen sedi absque ingenti
pecuniæ vi restituendus, quam Turcæ,
ad lites injuriasque Græcorum inde
consequentes alioqui parum adver-
tentes, jure novæ investituræ exige-
bant.

Januario A. C. 1623. Calogerus
quidam nuper Monasterii præfecturâ
donatus, Româ Constantinopolim ap-
pulit, Cyrilli hostibus fidem faciens,
nummos inde submittendos, modò de
Cyrillo deponendo illorum operâ cer-
tò constiterit. Sed res hæc intempe-
stivè propalata citò in fumos abiit.
Utcunque propositum assequendi illud

arte & prudentiâ non omnem spem
 abjecere. Cum enim id apertâ vi
 nequicquam fieri tristi experienciâ
 edocti essent, quid effecturæ sint frau-
 des & versutiæ experiri placuit. Sæpe
 enim fit, ut qui vim elato animo re-
 pulit, neutiquam expugnandus, blan-
 ditiis laxatâ mente cedat. Hac me-
 thodo facili quidem hoc negotium
 expediri poterat, quippe si pronas au-
 res istiusmodi propositionibus adhi-
 buisset Cyrillus, de illo actum fuisset,
 & sub violatæ fidei & pietatis infamiâ
 apud amicos laborasset. Hac de causa
 Februario 1624. tres Emissarii Romæ
 erant ablegati, quorum primus Beril-
 lus, Jesuita sagacis & subtilis ingenii,
 curaturus erat, ut Cyrilli ope & hor-
 tatibus ad bellum cum Turcis geren-
 dum incitarentur Cosaki, Patriarchæ
 Constantinopolitani authoritati in
 spiritualibus obnoxii; crimen, quod
 mille mortibus, si quispiam totidem
 vitis renovatis donaretur, apud Tur-
 cas in læsæ Majestatis reos quam max-
 imè sævientes erat luendum. Alteri,
 qui Laicus erat, viam sternere fœderi
 inter Hispanos & Turcas ineundo pro-
 positus

positis articulis incumbibat. Tertius, Cannachius Rubeus Nauplius, in Romano Græcorum Collegio educatus, attulit instructiones manu & sigillo Cardinalis Bandini munitas de rebus cum Cyrillo Patriarchâ pacificè componendis; quarum summa hæc erat, Pontificem Romanum animo satis prono inclinare ad erogandam non mediocrém pecuniæ vim, ut unio Græcæ Ecclesiæ fieret cum Romana, illum tamen non videre aliqualem hujusce ineundæ rationem, si verax esset, quæ de præsentī Patriarchâ spargeretur, fama, illum nempe negare Invocationem Sanctorum, cultum Imaginum, Transubstantiationem, quam ibi dolosè appellare placuit realem præsentiam Christi in Eucharistia, humani arbitrii libertatem, Conciliorum & Patrum auctoritatem, Confessionis auricularis necessitatem, (confuso modo illum criminando hac articulorum strue, quorum penultimus omni veritate destituebatur: nemo enim Patres & Concilia secundum Scripturas majori in veneratione habuit) illum juvenes in Angliam & Germaniam educandos

88 *Narratio de Vita, Sinditi, Gessis,*
educandos misisse, quo eadem dogmata per universum Orientem propagarentur, Catechismos ejusmodi erroribus refertos inter Antistites suos, quo morem gereret Legatis Hugonottis, distribuisse: denique si vellet illorum, qui Romæ degunt, gratiam & commendationem sibi acquirere, Florentinum Concilium amplecti oportere, ac Lutheranorum & Calvinistarum errores & blasphemias damnare & anathemati subicere. Hisce auditis, Cyrillus Legati Anglici palatium petiit, quid sibi faciendum esset, consulturus. Proposuerat autem animo fidem, quam profitebatur, ad singulas criminationes respondendo, scripto tueri: sed ab hoc proposito justis, quas allegaverat Legatus, rationibus convictus destitit. Silentium hoc in sinistram partem tanquam indicium obstinationis & contemptûs interpretabantur Jesuitæ, qui diuturnionis moræ impatientes, quod articulis isthoc auctoramento propositis non consensisset, ad assuetas artes rediêre, quosdam suarum partium Episcopos ad illum iterum à sede deturbandum, ad motis iræ stimulis facibus-

facibusque, excitantes, oblati viginti mille thaleris, ut quispiam ex ipsis in illa sede firmaretur. Hisce incallescens motibus, paululum secessit Cyrillus, donec amici ejus arcanum illud consilium totumque negotium, quod agitaverint Emisarum supra memorati, Basis Imperium isthoc tempore administrantibus patefecerint, quorum tamen vorax avaritia optima decem mille thalerorum offa pro more explenda erat. Tanti aut pluris constat pax Ecclesiastica apud Græcos per hosce Cisionenses.

Græci sperabant se pacis, quam tam charo comparaverant, beneficio tandem frui posse : sed vanum hoc fuisse augurium tristicus eventus monstrabat. Nam de Græcia novis motibus agitanda, quousque victoriæ vel minima spes affulserit. Romæ erat consultum. Ad eam certius & securius obtinendam, commodissimum visum est, Anti-Patriarcham, licet solo suffraganei Apostolici titulo ornatum, mittere, adjuncto Quæstore, penes quos summa erat quidlibet, prout libitum fuerit, faciendi, quod ad rem magis conduceret,

90 *Narratio de Vita, Studiis, Gestis,*
conduceret, facultas. Eadem de causa
identidem multi ex ista communione
titulo tenus creantur Episcopi, puta,
Smyrnæ, Naxi, cæterarumque insula-
rum, quos Græcis, gradu & ordine
quidem paribus, sed ingenio & eru-
ditione longè inferioribus, utpote sub-
sidiis, quibus istiusmodi dotes & vitæ
decora acquiri solent, destitutis, oppo-
nant. Suffraganeus iste longâ expecta-
tione expetitus, Naxum tandem appu-
lit, quo honoris & salutandi causâ mis-
si erant a Legato Gallico, Sacellanus ejus,
titularis loci Episcopus, & duo Jesuitæ,
ut inde majori cum pompa & splendi-
diori comitatu deduceretur. Proximè
Chium appellit, ab insulanis tantâ cum
veneratione exceptus, ut ne majori qui-
dem ipse Pontifex Romanus, cujus
subibat vices, potuisset. Sed ille planè
animi impotens, præ nimio fastu, quo
tumebat, quantum posset, intempe-
stivè ostentavit, omnia ad se pro ar-
bitrio rapiens, ut non mediocre scan-
dalum apud suos ex hac arrogantia &
dominandi libidine oriretur. Græcis
verò, qui hujus insolentiam, temeri-
tatem, audaciam non satis mirari po-
terant,

terant, suboluit de Ecclesiæ suæ libertatibus illico actum fore, si in iis subvertendis ita impunè & absque omni impedimento dehinc procederetur: ideo mediantibus amicis se ac sua tanto successu Vizirio commendârunt, ut periculi ex longiori morâ subeundi jam satis gnarus suffraganeus iste, præcipiti fugâ, in quam metu exanimatus se dederat, satellites Turcicos vix tandem evasit: Episcopis novo vacuoque honore turgidis, quibus non suppetebat par elabendi copia, frustra intercedente Gallico Oratore, ne hoc malo infortunio afficerentur, in carcerem conjectis.

Græcorum rebus hoc modo pacatis, eo acrius mentes malevolorum ulsit hæc infamia, quod eam neque ferre, neque ulcisci potuerint: inde dissimulatâ indignatione, sibi acquiescendum esse è re sua putarunt, usque dum rerum novandarum melior occasio sese obtulerit: quâ non diu se carere posse sub Turcarum imperio, qui vel levissimarum suspicionum umbras captantes, quicquid novum aut insolens videtur, ne in detrimentum quoquo modo

96 *Narratio de Vita, Studiis, Gestis,*
modo cedat, in finistram partem inter-
pretari solent, ingentis solatii loco ha-
buere. Quod penè expectato citius
accidebat.

Junio 1617. Navi mercatoriâ, quæ
Londino solverat, rectus, Constanti-
nopolim venit Calogerus quidam, Ni-
codemus Metaxa, ortu Cephalenienſis,
qui, cum advertisset, quantam popu-
larium suorum mentibus caliginem ex
ignorantia ortam longa servitus ob-
duxisset, pietate erga patriam subsidis,
quibus solet propagari eruditionis,
mentem captivo compere liberam ef-
fectura, studium, carentem motus,
prela, typos reliquumque rei Typogra-
phicæ apparatus advehi curavit, ut
catechismus ecchiridiisque vili pretio
vulgatis, si non eruditi, saltem in fide
& doctrina Christiana magis instructi
redderentur. Quo instituto nihil lau-
dabilius, nihil sanctius, nihil fructuo-
sus laboranti Græcæ Ecclesiæ excogi-
tari poterat. Verentibus autem iis,
quorum maximè intererat, ne tota
sarcinam moles à suspicacibus Tyr-
cis, hac novitate offensis, diriperetur,
Archiepiscopus Corinthiacus jubente
Cyrillo

Cyrillo Anglicum Legatum convenit, orat, obsecrat, obtestatur, ut eam tanquam peculii sui esset, vindicaret. De re admodum difficili & periculosa alex plenâ aliquandiu erat deliberandum: mox repetitis Græcorum efflagitationibus vinci se passus est. Quo modo id fieri possit, presentibus Cyrillo & Gerasimo Patriarchâ Alexandrino, ac etiam Oratore Batavico, in ipsius sedibus in commune consultitur. Ille ad omnem invidiam & malam suspicionem amoliendam consultius esse duxit, rem ipsam apertè & citra omnem ambagem, ut si quippiam male successerit, omnis queremoniæ ratio cessaret & præcideretur, Vizirio referre: cujus permissu merx ista pretiosa rapaces Portitorum manus felicissimè evasit. Curvis eorum planè perspectum erat, quantis difficultatibus & vix faciliè superandis negotium illud Typographicum subeisset ex per-
vicacia & superstitione Turæicorum Judicum & Sacerdotum, qui pro zelo tuendæ superstitionis Mohammedicæ ad alendas injustas opiniones apti nati essent, ne Christiani editis libris con-
tra

94 *Narratio de Vita, Studiis, Gestis,*
tra illorum fidem quippiam occultè
molirentur. Sed longâ maturâque de-
liberatione habitâ, neinde periculum,
justâ occasione datâ, oriretur, pruden-
ti omnium curâ satis provisum erat.

Postquam verò Gallico Oratori &
Jesuitis innotuerit, omnia jam parata
esse, & de edendis libris Græcos An-
tistites seriò meditari, mille cogitatio-
nes mentibus illorum turbatis obver-
sabantur, quasi jam Ecclesiam Roma-
nam acribus invectivis essent impetri-
turi, & mox publicatis in usum plebis
facillimis Christianæ Religionis insti-
tutionibus, Scholæ Jesuitarum ado-
lescentulis Græcis, quos ex perquam
laudabili instituto gratis erudiendos
curaverant, magno applausu Græco-
rum, qui hac beneyolentiâ inescati, ad
partes Romanensium quandoque in-
cautè & suaviter transibant, destitue-
rentur.

Hiscè incommodis occurrere plus-
quam unius diei consilium erat. Pri-
mò Metaxam, operarum informato-
rem & ἐργασματοῦχος, utpote qui artem
hanc in Angliâ satis probè edidicisset
omni blanditiarum genere aggrediun-
tur,

tur, quibus surdas obvertebat aures: deinde terribiles minas homini in os intentant, minisque admiscunt convitia, illum Lutheranum & Hæreticum appellando: sed hisce quoq; telis pectus habuit impervium. Ea propter in Metaxam bilis illorum maxime excanduit, quod cum sensisset, monitus quoque à quibusdam se de vita sive vi sive insidiis tollendum esse, impendentis periculi metu ita exhorruit, ut animo planè deficere videretur, lachrymas & singultibus D. Legatum rogatus, ut singulis noctibus à Typographio rediret, in ipsius palatium reciperetur, præ ingenti scilicet metu, qui imis medullis refederat, ne sicariis conductis, si in suis ædibus pernoctasset, fracto gutture enecaretur.

En verò primitias preli Constantinopolitani. Cyrillus pro sagacitate sua, quatenus virum bonum famæque tuendæ cupidissimum decuit, præ studio sese à calumniis Jesuitarum, qui aures Græcorum perpetuis clamoribus obtunderent, illum nova dogmata à fide majorum aliena in Orientalem Ecclesiam introduxisse, vindicandi, libellum de

96 *Narratio de Vita, Studiis, Gestis,*
fide & doctrinâ Ecclesiæ Græcæ typis
imprimendum dederat, quem, longe
antequam appelleret cum supellectile
Librariâ Metaxa, maturimâ delibera-
tione compositum, in Angliam, ut id
publici juris fieret, transmittendum in
animo habuerat, & mortuo serenissimo
Rege Jacobo, cujus Augusto nomini
inscriberetur, eundem jam sub nomine
& patrocinio Regis Caroli primi, for-
tissimi Ecclesiæ Anglicanæ usque ad
sanguinem Assertoris & Athletæ, bea-
tissimæ & immortalis memoriæ, appa-
rere voluit. Sed Zelotæ Pontificii, ne
hoc in maximum Romæ & Galliæ de-
decus cederet, malè metuentes, ad ra-
biem jam adaçti, nova consilia adver-
sus Cyrillum, qui id ausus fuerit, in-
eunt, quasi parum esset prelum illud
infame evertere, nisi illum dignitate
& vita simul quoque exuissent. At !
at ! Quis viros nobiles, Religiosos,
Gallos, quibus non adeò benè conve-
nit cum Romanæ Curiae placitis,
Christianos denique, facinus impium,
turpe, irreligiosum & Christiano no-
mine indignissimum moliri crederet ?
Quid verò non cogit facerrimi zeli
infania !

infamia ! Cum enim alius Cyrilli liber in illorum manus diligenti curâ quæsitus, in Anglia pridem editus, tandem incidisset, in quò beatissimi nostri Salvatoris D. Jesu Christi divinitatem contra Judæos & Mohammédanos adstruxerat, quicquid acrius dictum adversus horum præsertim deliria, qui hoc necessarium Christianæ fidei dogma risu & sannis excipere solent, disputaverit, accuratè excerpunt, nimirum quod bilem moveat Turcis, quibus totum illud horribile arcanum revelandum curant, ope cujusdam callidi nebulonis apud Vizirium summâ gratiâ valentis, quocum propositâ mercede egêre, ut hæc, si Dis placet, infami & blasphemiarum plenâ chartâ in ipsius manus traditâ, simul in aurem diceret, Metaxam sub monachali habitu militem agere, illumque esse artis bellicæ peritissimum; libris his editis Græcos ubi ubi per imperium sparsos ad seditiones incitari posse, & ad fidem Alcorani oppugnandam facilem patere viam, cujus rei libellus iste Cyrilli clarum erat indicium specimenque ; hujus copiam procurante

Metaxâ ex Anglia reduce jamjam ubique proflare venalem; totum hoc artificium conscio imo miris modis favente Anglico Oratore, administratum; denique exemplaria nuperrimè inter Cosacos distracta fuisse, ut illi, mox ab futuro Imperatore, qui isthoc tempore expeditionem in Asiam meditari visus est, ad opportunius invadendum imperium, spissis argumentis à religione petitis, impellerentur.

Hiscè auditis, credulus admodum Vizirius, nullo prævio examine habito, an quippiam veri aut falsi impactis criminationibus subesset, (primo enim impetu omnem deliberandi curam suffocari peculiari vitio gentis frequenti usu venit) præ irâ & indignatione, quam tuendæ religionis zelus & imperii cura in animo accenderant, certus Metaxam, effractis ipsius ædibus, in quibus hæc mala cudebantur, in ipso actu deprehendendi, mandavit ordinis militaris ductori, ut centum & quinquaginta Janizariis in subsidium sumptis, rem istam sedulo curaret. Ingens hoc & præclarum facinus quarto die Januarii erat peragendum,

agendum, quod biduo, procurante Gallico Oratore, consulto differebatur: intellexerat enim, solenni Epiphaniarum festo ab Oratore Anglico Venetæ Reipublicæ Legatum, ejusdem cum Gallo Romanæ communionis, sed longe mitioris ingenii, salvo inter utroque amicitia jure, licet in quibusdam apiculis ad essentiam religionis ipsis neutiquam convenisset, Patriarcham Cyrillum aliosque è primoribus gentis Græcorum, ad convivium invitatos fuisse. Adulto jam die, ad hilaritatem istam superveniente incommodo & dedecore interpellandam, armati milites ædes Metaxæ occupant, à quibus ille isthoc tempore auspiciatissimè aberat Galatæ, nescius, quantum periculi ipsius capiti & fortunis impenderit inter redeundum, Oratoris Secretario comitante. Licet aliqui illum digito monstraverint, aliis tamen ob galerum, quem gestabat, eum esse Anglum & ex familia Oratoris asserentibus, per medios milites in platea ferocientes elapsus, tandem palatium ingreditur penè exanimis. Ductor iste, amissâ cui maximè inhiabat prædâ,

famulos, quos conduxerat Metaxa, manibus ad tergum revinctis, captivos detinet, arcas effringit, officinâ tot tantarumque machinarum arce accuratissimè lustratâ, quicquid inibi reperiri potuit, prela, typos, libros, papyrum, argentum, miscellamque suppellectilem statim corripuens, spoliis istis, quæ ad summam septem mille thalerorum excreverant, onustus, Constantinopolim revertitur, rerum gestarum rationem Vizirio redditurus. Cyrillus læsæ majestatis postulatus, pedem efferre non ausus, illic pernoctavit, donec re melius explorata, Turcarum ira deferbuerit. Die proximè insequente Vizirius, convocatis Turcicis Sacerdotibus, iis examinandum commisit feralem Cyrilli librum, blasphemiiis contra Mohammedem, quod illis à morione supra memorato persuasissimum erat, scatentem: paginam, ne oculos effugeret, ante plicatam interpretantur duo Græci Apostata. Cognitores loca & argumentorum circumstantias exquirunt, judicant, perpendunt, examine, prout credere oportet, subinde repetito. Tandem

dem convicti fatentur, nihil inde ex-
 sculpi posse, quod per leges vel Au-
 thorem vel Typographum in pericu-
 lum capitis adducat. Discussio jam
 metu, innocentia sua fretus coram
 Vizirio isto die comparuit Cyrillus, ut
 fictas criminationes dilueret. Perendie
 Legato Anglico consultissimum vide-
 batur audientiam à Vizirio rogare,
 tum ut de injuria illata exposularet;
 tum ut suspiciones quasdam de Me-
 taxa conceptas nondumque planè de-
 positas amoliretur. Concessa adeun-
 di facultate, Vizirium primò puduit
 temeritatis suæ, deinde prolatis sermo-
 nibus dixit, se impudentiam eorum,
 qui meras imposturas, figmenta & fa-
 bulas ipsi nimium credulo obtruse-
 rint, non posse satis mirari: & mox
 curaturum, ut bona quæcunque ante
 triduum expilata, si salva fuerint, re-
 stituerentur. Occupatâ Vizirii gratiâ,
 qui jam, ut olim, de illo optimè & ho-
 norificè sentiebat, eadem, si non ma-
 jor sollicitudo remansit animos Sacer-
 dotum Turcicorum, quasi ad religio-
 nem illorum evertendam conspirasset,
 pacandi, ut res tum suæ gentis tum

Græcorum, quas nuperæ tempestates agitaverant, in tuto collocarentur, Mustium quoque adire placuit. Post, hisce gravissimis injuriis provocati, Legatus & Patriarcha, ille, eo quod omnem ipsius existimationem sparsis ingestisque calumniis, non in ipsum solum (has enim generoso & forti animo contempsit) sed in Regem, quem Cannachius pridie ante expilationem totius supellestilis librariæ, colloquiis cum Cyrillo habitis, Hæreticorum caput appellasset, apud Turcas adimere molirentur; hic, quod vitæ ipsius insidiarentur, justæ indignationi paulò indulgere, & facile apud Vizirium impetrarunt, quicquid in contrarium intercesserit Gallus, ut Græcus iste & Jesuitæ, hujus conspirationis architecti, in carcerem conjicerentur. Quos omnes laqueo ab irato Vizirio destinatos, supplicatione interpositâ Anglicus Legatus misericordiâ & reverentiâ erga Christianum nomen, quod dehonestaverant, simul commotus, à poenæ capitalis jamjam infligendæ periculo eripuit, sententiâ ista damnatoriâ in mitiorem conversâ, ut Jesuitæ

fuit isti Constantinopolitani una cum suis sodalibus tanquam pacis publicæ conturbatores, motuumque nuperorum promotores ab imperio Turcico expellerentur.

D. Rowaro jam brevi patriam repetituro, succedebat D. Petrus Wichius, equestri dignitate ornatus, præclarissimis verò animi dotibus longè ornatior, cui res Græcorum æquè cordi ac curæ fuere, & qui Cyrillum eadem benevolentia & amore complexus est. Ille verò rogatus, ad reddendas amicitiae vices, & in affectus, quo Ecclesiam Anglicanam proferutus est, iudicium, Legati filium Constantinopoli natum, hodiè superstitem & tanto Parente dignissimum, imposito fuit ipsius nomine, sacrum baptismatis ritum Anglico Sacerdote, Legato a Sacris, peragente, de lavacro lubens suscepit. Sed cum hujus literas (heu toties frustra quæsitæ) in Angliam, dum legatione istâ Constantinopolitanâ fungeretur, de statu Græcorum scriptas, obtinere non liceat, reliquam historiae, quam exorsus sum, seriem ex aliorum Schedis & collectaneis pro virili pertexam.

D. Cor-

D. Cornelius de Haga Batavicus Orator, partium Cyrillianarum egregius quoque fautor, confessionem fidei Latine scriptam, quam Græcè editurus esset Author, si per nuperas tempestates, quæ universam rem Typographicam illic loci jacturâ irreparabili absorpserant, licuisset, in orbem Christianum transmisit publicâ luce donandam. Ut verò omnis justæ suspicionis ansa tolleretur, an Cyrilli fuerit necne; licet Cyrilli nomen præ se tulerit, ad finem ipsius, nomine & titulis, qui fidem vel à maximè timidis & ad malas suspensiones pronis extorquerent, appositis, rem signantissimè attestatur amplissimus Orator. Edita erat A. C. 1629. cum hoc titulo, *Confessio fidei reverendissimi Domini Cyrilli Patriarchæ Constantinopolitani.*

Ex hoc classico exhorrescere visa est Roma, ac si bello indieto hostis jamjam instaret portis, Primo quidem merâ fraude Protestantium orbi obtrusam esse geminatis vociferationibus quiritantur; Oratorem Batavicum publicâ suâ authoritate abuti calumniis subinde ingestis exclamant, omni fide,

fide, quam jus gentium ejus testimo-
nio deberi spondet exigitque, abnega-
tā: hoc leviculo prætextu, solis fatuis
& obesa naris hominibus persuasuro,
verisimile parum videri, Græcum La-
tinè scribere, aut velle aut posse. Ut-
cunque Matthæus Caryophilus, genere
& ortu Cretensis, titulo tenus Archie-
piscopus Iconiensis, nescio an sponte,
an jussu eorum, ad quos propagandæ
religionis cura ex officio spectabat, re-
sponsionem paravit hoc titulo, *Censura*
confessionis fidei, seu potius perfidia Cal-
viniana, qua nomine Cyrilli Patriarchæ
Constantinopolitani circumferatur, Romæ
1631. quam sequente anno Græcè
edidit.

Postquam intellexisset Cyrillus, con-
fessionem ore omnium celebratam va-
rias subiisse censuras, sua quam maxi-
mè interesse putavit Januarii 1631.
Græcè conversam cum quatuor quæ-
stionum & responsionum appendice
sibi vindicare. Ea postea, nempe an-
no 1633. Genève procudebatur. Ab
hoc tempore omnis malæ suppositio-
nis suspicio evanuit: neque jam am-
plius quisquam dubitaverit, an genui-
nus

106 *Narratio de Vita, Studio, Gestis,*
nus Cyrilli habendus esset partus.
Suum esse, interrogatus agnovit, nec
dubitanter aut meticulosè, sed tamen
modestè; & licet, animo constanti, ta-
men absque omni arrogantia notè &
indicio. Neque enim eum rem, cuius
singula momenta perpenderat, negare
aut dissimulare siverunt aut probita-
tis studium aut veritatis amor: & ju-
diciu[m] firmavit dies: nullis enim pe-
riculorum denunciationibus, nullis
argumentis, blanditiis nullis, ne inten-
tatâ quidem morte, quam postea for-
tissimè subiit, ad retractandum flecti
potuit: quod ex vita secutura abun-
de patebit. Jam illustre exemplum
dabo, quam firmâ mente fuerit, &
quam sibi benè constaret, in mediis
difficultatibus & angustiis positus, quæ
quemlibet alium propositi minus te-
nacem dimovissent. Quod ex literis D.
Cornelii de Haga. Januario xvij. 1632,
Constantinopoli datis exhausti, qui rem
istam fide sua hoc modo narrat,

Dicit Cyrillum honoris & gratu-
landi causâ Gallicum Legatum Comi-
tem de Marca Villa, qui nuperrimè
Constantinopolim advenerat, invi-
sentem,

sentem, omni cum observantia & benevoli affectus demonstratione ab eodem exceptum fuisse. Colloquio lingua Italica inito, Patriarcham titulo Eminentia & Eminentissimi Domini, qui pro more non ita pridem introducto Cardinalibus ex peculiari Pontificis gratia & jussu competebar, insignire pro aulica comitate Legato placuit. Post prandium, Legatus porrectâ manu ipsi ostendit confessionem fidei, quam dixit se à Legato Gallico, qui Româ residebat, accepisse, Pontifice sive ordinante sive consulente, ut Cyrillum vellet sciscitari, an composuerit, & si in eadem sententiâ permanerit. Libello in manus sumpto, postquam diligenter inspexisset Cyrillus, fassus est se fuisse Authorem, citra moram addens, illos, antequam ad iterandam alteram quæstionis partem, hoc est, an eadem planè adhuc dum sentiret, pergeretur, errores, si qui fuerint admissi, ex scripturis demonstrare oportuisse: ante quingentos annos Ecclesiam Græcam à Romana secessionem fecisse; nihil sibi esse cum Papa, neque ad rationem Pontifici

108 *Narratio de Vita, Studiis, Gestis,*
tifici adpostulanti, aut cuiquam, qui
eiusdem authoritate fultus exegerit,
reddendam aliquo jure obnoxium; ip-
sius jurisdictioni plusquam centum me-
tropolitans & Episcopos, præter ingen-
tem minoris dignitatis clerum, subesse,
quibus satisfaciendis, si opus fuerit,
legitimâ totius Ecclesiæ Synodo con-
vocatâ, semper fore paratissimum, &
quicquid de hisce rebus controverti-
tur, Scripturis Sacris & priscis Patri-
bus referre decidendum.

Replicavit Legatus, Romæ & etiam
in Gallia Eminentiam ejus pro Cal-
vinista haberi, Regem Christianissi-
mum, Dominum suum, istam sectam
odio habere : & opto, inquiebat, Emi-
nentiam vestram fore, quod ad reli-
gionem spectat, Romano-Catholicam,
qualis est Rex Christianissimus, cujus
gratiam & munificentiam hoc modo
promereri licebit. Sapientissimo &
fortissimo Patriarcha non opus erat
longâ deliberatione, quid sibi esset re-
spondendum : quod citra omnem ver-
borum ambagem citissimè fecit, se ni-
mirum, in rebus maximi momenti, in
quibus fides & æterna animæ salus
verteban-

vertebantur, neque Regis Galliarum neque cujuspiam alius consilium aut exemplum temerè secuturum, neque quicquam facturum, nisi directrice conscientia præeunte. Mox finitâ disceptatione, summis gratiis D. Legato ob humanitatem, quâ lautissimè exceptus erat, actis, discessit: sed ne quippiam sinistri ex hisce colloquiis in mentes eorum, quorum benevolentiam fore integram summoperè studebat, irreperet, Legatis Reformatæ religionis reliquisque totam rem nudè & planè aperuit.

Nullus dubito, quin ἡ καλὴ ὁμολογία, five hæc proba & generosa professio coram Legato Gallico reddita, cujus quoque erat, quoad vixerit, retinentissimus, apud omnes veri amantes, quibus citra præjudicium aut affectum rem explorare integrum erit, valitura sit ad ipsius vindicias contra quascunque criminationes, quibus ab hostibus, quos flagrans iste zelus veritatis defendendæ, ad invidiam & odium planè irreconciliabile contra humanitatis & Christianæ charitatis jura exstimulaverant, impetebatur. E supra dictis

dictis ultra omnem cavillandi aleam satis constat, studio ac arte quam maximè laboratum fuisse, ut à fide & mentis, quam tenuit, constantiâ dimoveretur: neque æquis rerum æstimatoribus minus constare poterit, illum, si rem turpem, h. e. questum, & seculare commodum, & quietam longamque dignitatis possessionem vel minimum curasset, simul atque nisi animum adversus omnes blanditias ac comminationes obfirmasset, spretis quibuscunque aggressionibus, à quibus nunquam cessatum erat, ut tandem lassatâ vel victâ patientiâ cederet; denique nisi solo veritatis amore & conscientiae stimulis excitus hæc omnia fecisset, facillimâ quidem operâ vitam, otium, & famam quoque redimere potuisse: & procul ab omni læsæ majestatis suspicione integrâ fide apud Turcas, senio confectum, sicâ morte ex hac vita decessisse.

Unicuique sententiam suam jam pro-

* In discussi-
one Apolo-
getici Rive-
nani; sumenda est Ecclesia Græca, non qualem ex suo
capite Cyrillus nuper inductus pæcio continerit.

ferre licet, an * Grotii criminatio, quod hanc fidei for-

mulam

lam è cerebello effinxerit Cyrillus pretio inductus, aliquâ vel minimâ veri specie suffulciri possit. Amplum sanè præmium retulit tantorum laborum: sed quale? non opes congestas, non ipso usu evanescentes mundi delicias, sed pacem conscientiæ, sed martyrii coronam. Num ex Anglia & Hollandia missi erant nummi, ut causam suam apud Turcas, qui magis munera quam justitiæ amore & intuitu controversias decernunt, feliciter tueretur? ne teruncius quidem. Non dixerit D. Grotius, Romanum Pontificem nullos in hac causa oppugnanda fecisse sumptus. Quinam illi, qui tot nummorum sacculos suppeditaverint? sanè ne hostium violentiâ opprimeretur, ad Legatos Anglicum & Batavicum se contulit, illorumque opem & patrocinium imploravit; hi verò non tam partium studio, quam justâ Christiani nominis reverentiâ moti, nihil nisi quod summa ratio, prudentia, charitas exegerint, nihil nisi quod se & provinciâ, quam sustinebant, dignum fuerit, præstitère. Non horum amicitia procurandæ causâ de Græcia

H h

reformanda

reformanda cogitavit ille, cui Romanensium errores à multis annis, antequam ipsis innotesceret, displicuerant: non lucri spe, quæ sanè nulla erat, nec esse potuit, multo minus pretio conductus: (quis enim sanæ mentis compos, si per conscientiam liceret, vexatissimis ærumnis & molestiis sponte & avaritiæ causâ implicaretur?) quod comminiscitur D. Grotius; de quo viro maximo & de literis omne genus optimè merito utinam longè iustior & verisimilior suspicandi causa non suppeteret, hanc injustam criminationem tam ex immoderato conciliandi dissentientes in rebus religionis, magno cum dispendio veritatis, amore & studio, quam ex nimio erga Jesuitas, quorum gratiam omni modo, & potissimum conculcato Cyrillo, inire voluit, affectus processisse.

At D. Grotius cum Cyrillo paulò humanius egisse videbitur, si respiciamus, quam hostili animo, quam iniquissimis censuris horrendisque calumniis illum tractaverit D. Arnaldus. Quis crederet virum, merito suo maximi nominis, injustæ indignationi habenas laxare

are posse, & tanto cum impetu extra omnes Christianæ moderationis limites se velle abripere? In dogmata Cyrilli pro zelo, quo fertur, acriter animadvertere licuit, quod nemo vitio vertisset: at illum in personam favire, & indignissimis ac spurcissimis convitiis viri optimi famam proscindere, solius Allatii testimonio fultum, hoc est, quod ipsi objicimus, quod exprobramus, quod meritò querimus. Suspectæ fidei & ad convitiandum propensissimo testi, qui sibi hoc dari negotium credidit, ut falsis criminationibus exagigaret Cyrillum, non ita facile fides erat adhibenda. Duos integerrimos viros, titulis, gestis publicis & muneribus tam in patria quam foris in exteris regionibus illustres, Græculo opponimus, qui mota hisce concertationibus Græciâ coram aderant, quorum testimonius jam à me productis de Cyrillo ab his fictis criminibus purgato, annon magis credendum sit, omnibus relinquo perpendendum: nec mihi hæret, quin mitioris ingenii, probæque ac ingenuæ indolis homines vel Romanæ Communionis, potissimum

splendidioribus natalibus orti & paulo liberius educati, pro iis, quorum dignitas & fides & rerum gestarum cognitio testes maximè idoneos & omni justâ exceptione superiores efficit, non obstante religionis diffidio, contra Allatum sententiam sint laturi. Quia

* La perpetu-
té de la foy
livre 4. cha-
pitre 11. vero * D. Arnaldo visum
est detestandæ dissimulatio-
nis crimen Cyrillo impin-
gere, eo quod ritus Eccle-

siasticos, quos superstitionis damnave-
rat, in sacris peragendis, pro institutis
Ecclesiæ Græcanicæ, retinuisset, jam
ipsius conscientiam appellabo, annon
multi ritus in Ecclesia Romana ad
hunc diem supersint, præsertim in of-
ficio Missæ, quos superstitionem va-
namque pompæ affectationem redo-
lere, utpote, veræ religiosi cultûs in-
doli parum congruos, novit & fatetur:
& quos ad religionis hisce offuciis de-
honestatæ decus melius conservandum,
cupit amotos? à quibus tamen uten-
dis credo illum non abstinere, hac de
causa, eo quod Ecclesiasticis ordina-
tionibus, quæ à longo tempore ubiq;
obtinent, & apud omnes in usu sunt,
morem

morem gerat ; & an patienti animo laturus sit, si quispiam inde pro certo statuatur illum contra conscientiam, quoties sacrum facit, agere, & pro insigni hypocritâ esse habendum?

Quæ Bethleemiticæ Synodi Assessores, (sive potius libelli, qui illorum Decretis præfigitur, scriptor) de Cyrillo nuper retulere, tantâ absurditate laborant, ut non possim non mirari ineptam illorum confidentiam, qui istorum temporum historiam & rem facti novis audacibusque commentis, quantum in illis est, corrumpunt pervertuntque †, nimirum Cyrillum neque in Synodo, neque in Ecclesia, neque in ædibus cujuspiam Orthodoxi, nec publicè nec privatim ea aut dixisse aut docuisse, quæ ipsi adscribuntur ; hæc esse amicis, qui illum familiaritèr norant, planè incomperta ; * nullum scriptum, ejus chirographo munitum, quippiam hujusmodi continere, & jam sibi ipsis adesse mille testes † παρρησιαστικῆς εὐσεβείας Cyrilli, qui asserunt illum ab omni Hæreseus labe immu-

† Synodus
Bethleemiti-
ca Parisiis
Anno 1676.
pag. 33.

* Pag. 34.

nem esse : hoc est, quod nihil eorum
 quæ sub ejus nomine publici juris fe-
 rent, in ejus mentem venissent. Quæ
 adeò frivola, puerilia & falsa sunt, ut
 ex supra dictis patet, ut non aliqua
 refutatione egeant. Addunt, spissum
 librum Cyrilli propriâ manu scrip-
 tum superesse, in quo continentur
 homiliæ, quas diebus dominicis &
 festis Constantinopoli pronuntiaverit,
 τῶν ἑβδομήκοντα ἡμερῶν τοῦ ἑορτασ-
 τοῦ ἐκείνου περὶ τῶν ἁγίων, doctrinam
 istis supposititiis capitibus, h. e. con-
 fessioni fidei, contrariam declaran-
 tes. Ita hi præclari innocentia, vir-
 tutis & orthodoxæ pietatis Cyrilli as-
 sertores : nempe οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἡε-
 ρετικοί, ut orbi palpum obtruderent, no-
 men & authoritatem Patriarchæ con-
 fessioni ab ipsis effictæ, illo planè in-
 ficio, illo repugnante & contrariam
 doctrinam docente, pro vanitate &
 vafritie suâ prætexebant. At! at! ve-
 cordiam hanc quis non obstupescit?
 quasi res coram mille millenis testibus
 per plures annos transactæ mera essent
 somnia, fabulæ, & imposturæ. Non
 puduit Cyrillum editæ confessionis,
 quam

quam sine omni metu, imo non sine quapiam modestâ exultatione & placido gestientis animi sensu coram omnibus, ut suam, ad mortem usque vindicabat. Hæc enim sola, ut dixi, inimicitiam, odium, asperrimas molestias, exilia, mortem denique ipsi conflavit. Miserum & stupidum Cyrillum, qui, cum hæc omnia, rejecto libello subditio & spurio, effugere potuisset, innocentiam alienis criminibus commaculare, & sub tali infamia carnificis manu mori gestiebat. Benè interim succedit, quod horum Synodicâ sententiâ Cyrillus orthodoxus, pius, & innocens habetur. Non jam in dubium vocabo, utrum spissus ille homiliarum liber sit Cyrilli necne: quod tamen merito quidem & absque omni injuriâ fieri potest. Veruntamen pace eorum dixerim, nihil in istis ἐνλογαῖς, quas publicæ luci donarunt, exceptâ unicâ (modo in hac quoque edendâ malam fraudem non adhibuerint, unicum aut alterum vocabulum, quod à Proto-typo abesse poterat, immittendo) occurrere, quod τοῖς ὑποβολιμαίοις κερ-

λαίους, uti confessionem Cyrilli falsissimè appellant, contradicat & refragetur. Lectoris patientiâ abuti videar, hisce nugis falsi revincendis tamdiu immorando. Quod verò obijciunt cum aliqua veri specie, neque Episcopos neque reliquum Clerum, qui Patriarchæ perpetuò adsistunt, ista capitula aut novisse, aut manu subscripta approbasse, quod quoq; urget † D. Grotius, justam responsionem suppeditant eadem literæ D. Cornelii de Haga, fide sua rem compertam enarrantis, vix aut ne vix quidem aliquem isthoc tempore è Metropolitæ cæterisq; Antistitibus Græcæ Ecclesiæ, qui multi & frequentes Constantinopoli aderant, reperiri potuisse, quin se fortunas, vitam, & quicquid vitæ charius haberi possit, pro Cyrillo, inque ejusdem confessione tuendâ, si opus foret, prodigere aperto ore professus fuerit. Sed omisâ Apologiâ, quam jam non ex professo molior, eam aliis relictu-

† Contra quam fecit Constantinopoli Cyrillus, qui sine Patriarchis, sine Metropolitæ, sine Episcopis novum nobis propinavit Symbolum. D. Grotius in append. ad Comment. de Antichristo. Amstel. 1641. p. 49.

rus, ad seriem narrationis intermissam redeo.

Cyrillo, licet jam victi & triumphati viderentur hostes, pax planè incerta & infida erat : ad nova enim prælia continuo vocatur.

Intercedente modico tempore, Româ Constantinopolim missi erant duo ex Græcis Antistitibus transfugis, unus Sophiae Metropolitæ, alter Achridæ, eo fine, ut rebus denuò agitatæ Cyrillus è cathedra pelleretur, aliusque, modò Romanæ Sedi debitum obsequium sit præstiturus, utut vitâ, moribus, animique dotibus inidoneus, in ejus locum succederet. Hos in ædibus suis excepit Gallicus Orator, cujus patrocinio ac tutelâ fisci, rem, cujus causâ illud iter suscepissent, protinus aggrediuntur. Cyrillum primo atrocibus dicacibusque convitiis insectantur, non alio titulo in privatis colloquiis, quam Hæretici, Lutherani, Infidelis, dignandum : deinde Metropolitæ, qui à Cyrilli partibus steterant, palam & serio minitantes, se post receptas directrices literas, quas exspectarunt, Patriarchatum à Turcis pactâ annuâ pensione

120 *Narratio de Vita, Studiis, Gestis,*
pensione conducturos. Obortâ hac
novâ tempestate, Cyrillus, consultis
prius Episcopis & Græcæ gentis Pro-
ceribus, qui alacres promptique in
eandem sententiam consenserint, è re
tum suâ, tum Ecclesiæ esse judicavit
quid jam novi hospites ex condicto
molirentur, Vizirio patefacere.

Sed cum specialem horum tumultuum per insequentes annos sibi invicem cedentium notitiam ex nostratum chartis authenticis comparare hæcenus non contigerit, curiosum Lectorem ad appendicem Hottingerianam remitto, è quâ pauca delibabo, quibusdam tamen insertis aliundè acceptis. Post tot varios conatus, & consilia, quæ ex Cyrilli & amicorum vigilantia & curâ, sive potius ex misericordi Numinis providentiâ in irritum cessere: mense Octobre 1633. Cyrilus Contarius Berrhaensis Episcopus, pecuniis, quas ordinante Cyrillo, cujus literis munitus erat, quo Ecclesiæ necessitatibus melius subveniretur, peragrata Moscoviâ aliisque Græcæ communionis regionibus, collegerat, Patrum optimè meritum ab illius sede

sedē movere ingratiſſimus mortalium
ſatagit, exultā veterum benefactorum
memoriā ex indignatione & tadio no-
væ repulſæ, quam nuper ab eodem
paſſus fuerat, ob negatum ſcilicet,
quem petierat, Archiepiſcopatum
Theſſalonicenſem; jam irarum plenus
hanc injuriā & dedecus ulciſci om-
nibus viribus contendens, oblatis quin-
quaginta mille thaleris, muneris, ut in
ſingulis mutationibus aſſolet, loco, ad
ſolum Patriarchatū adſpirat. Sed ho-
minem, malā illius fide irritati, quos
manibus promiſſis deluſerat, Turcæ,
poſt ſeptiduum ad inſulam Tenedum
amandant: inde exilii pertæſus, ſinu-
lata poenitentia, literis ad Cyrillum
miſſis, poenam, quam ſubiit, ex crimi-
ne admiſſo jure irrogatam moeſtus fa-
tetur: non diu poſt, ſed priſtina, &
qua exciderat, reſtituitur. Sed nimie
lenitatis erga impiū hominē exhi-
bita Cyrillum mox poenitebit.

Mercimonium illud ſacrum, munus
votū Patriarchicum, utpote ſpecie ſplen-
didum, licet malis artibus poſſidenti
quam maximè infauſtum, Turcis qua-
ſi ſub haſta vendentibus, novos non
raro

rarò allicit emptores. Martio 1634. Athanasius Patellarius Cretenfis, Archiepiscopus Theſſalonicenſis, ad Sacerdotium primi ordinis ab ipſo Cyrillo adſcitus, infortunii, quod Berrhaenſem nuper premebat, immemor, & ſtultâ ſpè longe felicioris eventûs animum honoris plus æquò appetentem lactans, eodem pretio, (neque enim vel uno aſpro id diminutum vellent Turcæ) mercatur, relegato Tenedum Cyrillo. At non diu emptâ dignitate fruitur infamis Simoniacus, ille menſe vix exacto quoque pulſus. Sede aliquamdiu vacante, Junio ſequenti, Cyrillus multum adjuvantibus amicis, argento magis, juſ ſuum antiquum repetit.

Nondum malorum Cyrilli finis, quæ ſolâ morte terminabuntur. Anno enim 1635. Cyrillus Berrhaenſis ultrocibus furiis & Jeſuitis, è quorum conſiliis totus pendebat, adhuc dum ſub eorum diſciplina erudiendus, ſolutis quinquaginta mille thaleris, thronum Conſtantinopolitanum iterum occupat. Omnia jam ſiunt ex arbitrio magiſtrorum, quos habuit fautores & conſiliorum

consiliorum participes, nihilque infectum relinquitur, quod huic injustæ possessioni in longum diem stabiliendæ aliquatenus conducat: quotquot Cyrillo favissent, à sedibus suis moti, Cyrillus ipse in exilium actus ad Rhodum usque. Invasor Cyrillus ab omni oppressæ partis molimine securus despoticum in Græcos exercet imperium, otio & deliciis tempus fallit, tam insperatâ felicitate quasi obrutus, ut vix sui compos esset. Vino exhilaratus in mediis poculis arcanum illud, de quo non inanes erant conjecturæ, recludens, gloriatur in hisce cum Pontifice Romano transigendis olim convenisse. At qualis homo! sordidissimæ indolis, ingenii procacis, lucri & gloriæ simul avidissimus, vindictæ & iræ impatiens (sæpe enim Episcopos furore actus pugno malè tractabat) & nullo modestiæ aut religionis vinculo retinendus. Ille quasi juramento ad tuendum regalia S. Petri obstrictus, profitetur, modo suppeditarentur nummi, se non solas Papæ manus, sed pedes etiam osculaturum: nec dubito, quin iisdem conditionibus gauderet cæteris

cæteris titulis addidisse, Imperatoris Turcarum & Romani Pontificis gratiâ. Interea Cyrillus tristi exilio fatigatus & penè confectus hoc habuit metuendum, ne nautæ Melitenses aut Florentini, qui mioparonibus & triremibus Ægeum mare infestabant, factâ in terram exsensione, illum in prædâ captum Romam ad novorum triumphorum materiam suppeditandam deportarent. Ne vero hisce opimis spoliis onusti redirent, insulæ Præfecto hujus propositi gnaro in præsidium magis introrsum recedens, non nisi ingenti periculo adeundum, Cyrillum subducere commodum videbatur.

De Cyrillo absente benè mereri non cessant amici, de ipsius libertate procurandâ solliciti. Lentum procedit negotium, difficultatibus haud faciliè superandis obseptum. Post sesquiannum, plurimis apud Turcas, solo argento expugnabiles, intercedentibus, inter quos maximè eminuit Neophytus Metropolita Heracleensis, gratum se præstans Cyrillo, qui illum bonis literis erudierat, discipulum, tertio restituitur. Neophytus ille ipse, ingenuæ

nuz cum exulasset, res non solum privatas, sed quæ ad Ecclesiam spectabant, procuravit. Quâ de causa à Philippo Cyprio dicitur, *Πατριάρχης ἐξ ὧς νομίμως ἔχει τὰ νομιμὰς*, quod de solo jure delegationis videtur intelligendum. Cyrillo enim reduce cessit.

Hostibus Cyrilli non defuit nocendi voluntas, non vindictæ studium, non malitia, quæ mentes illorum novis factibus admotis exagitavit. Interdum victi, interdum victores, variatis quasi vicibus, de bello instaurando iterum cogitant. Quotquot novis dignitatibus, quas sub invasore Patriarchâ nuperri-
mè possederant, erant spoliati, ad pristinas sordes & incitas redacti, immortales alunt inimicitias, neque quicquam facillè in animum inducat, Jesuitas depositis simultatibus, invidiâ & odio cum Cyrillo benevole acturos. De neutris illud erat expectandum. Mœsti & indignabundi vident Cyrillum omnes eorum fraudes & insidias eluisse; toties depositum & exulantem, eorum ingratis toties reducem, toties jus suum recuperasse; constantiam & firmissimum animi robur nullis malis, nullis

nullis incommodis, non calumniis, non carcere, non exilio lassari potuisse; conatus ejusmodi irritos; illum omnibus superiorem; illo vivente spem omnem propositi obtinendi evanescere; cum illo omnem difficultatem simul faciliè amovendam, neque se salvos aliter fore. Igitur coelum terræ miscent, vociferantur, discurrunt, insaniunt, consiliisque initis omnes methodos sanguinarium istud decretum, quod impendio volebant, assequendi, idque fere per integrum biennium, explorant; quo modo id tandem Dei permisso effectum dederint, non tam ex relatione Nathanaelis Conopii Protosyncelli, quam ex ore reverendi, eruditissimi & præstantissimi viri D. Pocockii, ædis Christi Oxon. meritissimi Canonici, qui isthoc tempore Constantinopoli degebat, brevi enarrabo.

Cyrilli hostes, cum satis compertum haberent se frustra id aggressuros, marientibus in Urbe Imperatore & Vizzio, apud quos Legatorum Anglici & Batavici interpellationes multum erant valituræ, de excindendo Cyrillo egerunt cum Bairamo Basâ tum maxime

imē gratiā florente, quod illē largis muneribus corruptus lubens ſuſcepit ; moxque artibus ſubdolis effecit. Imperator enim Morates anno 1638. bellicam expeditionem Perſidem verſus ad Bagdadum expugnandum moliturus, Bairamum, ut omnia in promptu eſſent, quæ Urbis munitiſſimæ longa & difficillima obſidio exigeret, cum expedita militum manu præmiſit, dum ille & Vizirius, bipartito pabulationis cauſâ exercitu diverſis itineribus, lento gradu ſequuntur. Cuncta ex voto fieri diligentia Bairami lætus Imperator vidit, & coram gratulatur, ſæpe cum illo de caſtrorum munitionibus & de Urbe oppugnandâ verba miſcens. Ille arreptâ hac occaſione, adjutus operâ Huſaini Baſſæ, quem facinoris conſcium admiferat, Imperatori retulit, Cyrillum Patriarcham apud Græcos ſuos maximâ authoritate valere ; illo inſtigante Coſakos Azekam, oppidum ad Tanaim non procul à lacu Mæotide ſitum, nuper aggreſſos diripiſſe ; hominem eſſe præcipitis conſilii, de quo hoc præſertim tempore erat metuendum, ne jam, Conſtantino-

I i

poli

poli militibus vacuâ, Græcos ad seditionem diceret, neque hæc mala cavere posse, ni Cyrilus de vita tolleretur. Imperator irâ & suspicionibus tumens hujus consiliis cessit, & feralem mortis sententiam illico signat, Constantinopolim expedito cursore quam celerimè perferendam. Præfectus Urbis Cyrilum, sibi triste illud ac ultimum fatum instare parum cogitantem, missis Janizariis in Patriarchio deprehensum, in Occidentale castrum, quod Bosporo imminet, amandat. Junii 27 die, vespere satellites illum in lembum trudentes dixerunt, se ad portum S. Stephani, qui paulo infra Constantinopolim est in litore Thracico, rectâ ituros, ut illic navi impositus ad quamdam maris Ægæi insulam traducatur. At oram solventes, dum se ad carnificinam destinantem accingunt, ille flexis genibus ad Deum optimum maximum magna tum animi tum vocis contentione preces effudit, jamjam moriturus. Venerandum senem primo omni contumeliarum genere prosequuntur, deinde faciem colaphis cædunt, tandemque gutture chordâ eliso

eliso suffocant. Corpus, vestibus exutum, in mare projectum nacti Piscatores ad litus exponunt, quod aliquanto post ab amicis terræ mandatur. At hostium ipsius livor & odium non cessant: in mortuum enim inhumanissime faciunt. Male enim offensi, quod tumultum repperisset, Kaimakamum (ita Urbis Gubernatorem nuncupant) adeunt, ut effosso tumulo corpus in mare projiceretur. Iterum ex aquis receptum corpus in quapiam ex insulis sinui Nicomediensi obiacentibus, clam omni turba tumultabatur. Posteaquam vero Cyrillus Berrhoeensis, variis criminibus à Græcis Antistitibus apud Imperatorem, è bello Persico reducem, infamatus, sede, quam impietate summa invaserat, motus, Tunetum, ubi laqueo vitam finiit, relegaretur, Parthenius Patriarcha effossas reliquias cadaveris Constantinopolim transferri curavit: inde post solennes in templo Patriarchali exequias, quibus ille, & è Metropolitidis non pauci, ingensque cæterorum Græcorum, qui viri optimi dirum ac triste fatum justâ miseratione tacti veris lachrymis defle-

130 *Narratio de Vita, Studiis, Gestis,*
bant, multitudo interfuere, decenti
funebri pompâ, plurimis quoque co-
mitantibus, in Templum apud Orta-
kui, quod ad Bosporum jacet, terræ
instratum corpus recondebatur. Ita
hostium invidiâ, odio, & fictis injustif-
simisque criminationibus oppressus ce-
cidit vir maximus, Cyrillus Lucarius,
quesi ob inculpatores mores nullis pro-
bris commaculatos, & ob acerbissimas
vitæ calamitates, & cruentam mor-
tem, quam obiit religionis Evangeli-
cæ defendendæ causâ, quicquid cen-
seat D. Arnaldus, & Sanctum & Mar-
tyrem habebo.

Hymnus

Hymnus
MATUTINUS
GRÆCORUM.

I i 3 *Hymnus*

Hymnus Matutinus Græcorum.

UM plurima de libris Liturgicis Græcorum, & præsertim de hymnorum & precum formulis illic reperiendis, quæ non minimam sacri cultûs partem constituunt, non inutilitèr observari possent, ex harum ingenti copiâ vetustissimam juxta ac piissimam Doxologiam paucis illustrare proposui, tum quod invictissimum Catholicæ veritatis argumentum contra nuperos Dogmatistas, qui sub sincerioris Theologiæ titulo antiquam & Apostolicam de sanctissimæ Trinitatis & Divinitatis D. nostri Jesu Christi mysteriis

fidem

fidem subdole & impiè depravarunt, meritò debet æstimari, tum quod in Ecclesiæ Anglicanæ Liturgiâ, quæ resectis, quas assuerat superstitionis, lasciviis, juxta regulas primævæ Antiquitatis reformata & composita, post suscepta sacratissimi corporis & sanguinis Christi symbola, quasi ad complendum ritum Eucharisticum, cani, aut præeunte Sacerdote junctis omnium, qui sacris intersunt, vocibus, recitari solet.

Apud Græcos singulis diebus manè, ut ex ἀγγελία τῆ ὀρθρῆς patet, & ἐν τοῖς ἀποδείπνοις, sive precibus post cœnam peractam, antequam eunt dormitum, fuis, in Monasteriis, ubi indefessæ pietatis adhuc-dum vigent officia & ἀσκήσεις, legitur, diebus verò Dominicis & celebrioribus anni. festis psallitur μελωδικῶς.

Communissimè apud illos nuncupatur ἡ μεγάλη δοξολογία, sive magna doxologia, ut ab altera, (quam μικρὰν δοξολογίαν, sive minorem doxologiam, utpote in breve verborum compendium contractam, Sanctissimæ Trinitatis glorificationem appellant) distinguatur

guatur quam post singulas Psalmorum
 *άσις five sectiones, & sæpe alias, ex
 præscripto & prout officiorum ratio
 postulat, subinde repetunt, hac for-
 mulâ, δόξα Πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύ-
 ματι, * καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας ᾠ-
 αίωνων, *Gloria Patri, & Filio, & Spi-
 ritu Sancto, & nunc & semper & in se-
 cula seculorum. Amen.* De qua obiter
 (neque jam id ex professo agitur) an-
 notabo, hanc quoque apud S. Atha-
 sium περὶ παρθενίας exstare, nisi quod
 τῷ αἰώνων illic desit; & apud S. Basi-
 lium de Spiritu S. ad Amphilo-
 chium, c. 7. μὲν τῷ υἱῷ τὴν δόξολογίαν προσάγομεν
 τῷ πατρὶ & cap. 27. εἰρηλατῶν, ὅτι Ιου-
 τιν ὅτι πρὸς διάνοιαν εἰπεῖν, δόξα πατρὶ
 καὶ υἱῷ σὺν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ, καὶ δόξα
 πατρὶ, καὶ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι. Cum
 verò hanc posteriorem formulam, cui
 ab antiquo populus assueverat, cum
 priori commutaverit, mirum quan-
 tam invidiam, & quam acres censuras
 sibi peperit apud plurimos, quibus
 hæc displicuerat innovatio; hinc il-
 lum criminandi ansam arripientes,
 quasi de Spiritu S. parum sanè & Ca-

* Quandoque τὸ καὶ ante νῦν omittitur.

tholicè

tholicè sensisset: ut inde istum librum Apologeticum fui purgandi causâ scribere fuerit coactus.

Alio nomine appellatur * Hymnus Angelicus, ob antelogium, quo recentissimos Christi natales celebrarunt Angeli, αἰνέσεις † Θεόν S. Lucae cap. 2. Antiquitus verò ob quotidianum Christianorum usum ‡ περσευχὴ ἑωθινή, oratio matutina, & rectius ὕμνος ἡωδινός five hymnus matutinus. Iste enim titulus præfigitur post odas è scripturis desumptas, quæ Psalmos sequuntur, in codice Alexandrino, antiquitatis venerandæ, quam characteres præ se ferunt, gemmis ἀντίσταλλάτοις longè pretiosiori, quem ad serenissimum Regem Carolum primum dono misit reverendissimus D. Cyrillus Lucarius, qui ex Ægypto, ad Thronum Constantinopolitanum adscitus, illum extulerat. Hunc jussu serenissimi Regis Caroli secundi augustæ memoriæ utendum habui, ut diligentissima

* Apostolic. Constitut. lib. 7. cap. 47.

† Ita inscribitur in libro Hymnorum vetusto M.S. Bibliothecæ Bodl. de quo statim, pag. 72. Hymnus Angelicus Græcâ linguâ compositus; sed vide Reverendiss. Usserium, de symb. Apostol. p. 33.

cum Vaticano exemplari collatione factâ integer excuderetur. Quibus verò de causis in opere elaborando non processum fuerit, effari non licet, multo minus queri licebit.

Hinc sane videtur rectissimè concludi, hunc hymnum Davidicis annexum, in publicis Christianorum cœtibus, quando *stato die* (h. e. dominico) *ante lucem* convenire carmenque Christo quasi Deo dicere secum invicem soliti essent, quod de illis testatur * Plinius, ab ultima antiquitate olim fuisse recitatum, inque eorum numero, quos ex libro adversus Artemonis hæresim memorat † Eusebius ἀπ' ἀρχῆς sive à primis Christianismi initiis à fidelibus, qui summis laudibus Christi Divinitatem concelebraverint, conscriptos, referendum || plusquam verisimile videri, & denique cum cæteri ψαλμοὶ ἰδιωτικοί, h. e. à privatis hominibus pro more istius ævi, quorum

* Epist. 97. lib. 10.

† Hist. Eccles. lib. 5. cap. 28. ψαλμοὶ δὲ ὅσοι καὶ ὁδοὶ ἀδελφῶν ἀπ' ἀρχῆς κατὰ τῶν γασφρῶν, † λόγον τῶ Θεοῦ † κεκτὸν ὑμνοῖσι διηγουμένους.

|| V. Reverendissimi J. Viscerii Armachani distribam de Symbolo Apostolico, pag. 34.

pietatis

pietatis & zeli quam prudentiæ in ejusmodi sacris compositionibus potior ratio haberetur, contexti, vigore penultimi canonis Synodi Laodicenæ, quæ illos publicè in Ecclesia cani vetuerat, in desuetudinem abiissent, tanquam ab aliquo θεοπνεύτω dictatum, apud Christianos ubivis per universam Asiam, Syriam, & Ægyptum obtinuisse. Hoc innuere videtur * S. Athanasius, qui Virgines, ad quas scribit, monet, ut, quamprimum dilucesceret aurora, quo sacris pietatis officiis majori cum fructu seorsim vacare possint, hunc decantatissimum hymnum repetant, positis, quæ ab initio occurrunt, verbis, cum quod reliquum erat à cujusvis memoriâ facillimè potuisset suppeditari. Dum vero vulgatissimum hujus hymni usum, dum antiquitatem à primis seculis repetitam, dum apertissimos & simplicissimos Theologiæ veterum Christianorum

* Περὶ παρθενίας versus finem. Πρὸς τὸ ὄρθρον ὃ τὸ ψαλλόντων τέλος λέγετε, ὁ Θεὸς θεός μου, πρὸς σε ὄρθειζέω, ἐδύλωσέ σε ἡ ψυχή μου. Διαφαύμα ὃ, εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα τῶ κυρίου τὸ κυρίου. Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ὅτι γῆς ἐρήνη, ἐν αἰθράποις εὐδοκία, ὑμῶν μένος, εὐλογεῖ μέν σε, προσκυνοῦμέν σε, καὶ τὰ ἑξῆς.

sensus

sensus seriò contemplor & ob oculos pono, planè adducor, ut credam, eundem prorsus esse cum ὡδὴ πολυώνυμω, cujus meminit Lucianus in Philopatride, in qua impiissimus iste scurra peculiaria Christianæ religionis dogmata, sacrumque, qui tum in usu erat, cultum ex industria traducit, hisce Triephontis ad Critiam verbis, ἄγε ἑασον ἱεῖς, ἢ εὐχὴν ἀπὸ Πατρὸς ἀρχαρχῶ, καὶ πολυώνυμὸν ὡδὴν εἰς τέλος ὀπιδεῖς. Quæ sic intelligo, istius ævi Christianos preces ab oratione Dominica auspicatos, hoc hymno, qui varias Dei & Christi appellationes continet, addito quasi colophone, iisdem defungi consuevisse. Mihi enim videtur εὐχὴν & ὡδὴν distingui debere. Cæterum, si quispiam unicam eandemque orationem ex supplicationibus & laudibus simul compositam esse velit, non multum refragabor, modò concedat, quod mihi ex materia indè petita persuasissimum est, ad hanc insignissimam oden, potius quam ad Orationem Dominicam, licet in cultu sacro nunquam omissam, allusum fuisse.

Exstat

Exstat Doxologia hæc Græcè edita in fine Liturgiæ S. Chrysostomi, ab Ambrosio Pelargo Niddano, ordinis Prædicatorum, WORMATIÆ 4°. AN. 1541, quem Simeon Siracusanus (uti ille loquitur) Popponem Trevirorum Archiepiscopum è Terra Sancta, quam religionis forte causâ inviserat, redeuntem comitatus, Treverim attulisse fertur. Codicem autem hunc miræ vetustatis esse deprædicat, ac ante mille annos descriptum fuisse, & ante octingentos plus minus annos Treverim allatum. Pauculas variationes in margine apposui sub nota Tr. Librum autem istum, rarissimum quidem & vix alibi reperiendum, ex ipsius Bibliotheca, quantivis pretii ceimeliis refertissimâ, utendum dedit vir consummatissimæ eruditionis, & omni laude major, D. Thomas Marshallus S. Theologiæ Professor, Collegii Lincolnienfis Oxon. Rector & Decanus Ecclesiæ Cathedralis Glocestriensis, qui, ut dolorem, quem ex desiderio tam chari capitis, licet ægerrimè quidem, taceam, ingenti sacrarum literarum damno nuper ex hac vita decessit. Facile quoque videbis

videbis formam istam, quæ in Libro Constitutionum Apostolicarum paulò amplior occurrit, cum Codice Treverensi magis convenire, quàm cum nostro Alexandrino. Sed discrimen utriusque adeò leve & nullius momenti est, ut in cæteris mirifica consensus placeat. Reperi quoque hunc divinisimum Hymnum ad finem duorum Psalteriorum Græcorum MSS. in Bibliotheca Bodleiana, quorum alterum num. 15. in 8° inter Codices Baroccianos, scriptum erat ante quingentos & septuaginta plus minus annos, ut ex circulis Paschalibus post præfationem S. Basilii, Theodoretii, & Cosmæ Indicopleustæ illic descriptis abunde liquet. Idem enim primus incipit ab anno Creationis 6613. sive Christi 1105. ultimus verò desinit anno ejusdem Epochæ 6648. sive Christi 1140. Circa hujus intervalli initia codicem descriptum fuisse hæc tabulæ ad computum Ecclesiasticum spectantes, quæ futuris annis, uti solent Ephemerides & Calendaria, prospicere meritò censendæ sint, liquido testantur.* Alte-

(*) N.B. 2. 17. in quarto.

rum

rum vero in 4°. exaratum ante sex secula (nisi antiquioris exemplaris planè sit Apographum) ut edoctus sum è circulis Paschalibus non longè ab initio præmissis, quorum primus incipit A. M. 6459. ultimus, ni fallor, definit in annum 6512. eo usque enim conjectari licet paschales illos circulos continuari in quatuor foliis effectis, in quorum extremitatibus manent vestigia circulorum.

Interim non negaverim verba subinde interpersa, puta *μῦθον, ᾠδὴν*, & istiusmodi (ut nihil de characteribus Ruthenicis huc illuc occurrentibus dicam, cum à recentiori manu potuissent adjici) tantam antiquitatem haud sapere. Pariter quoque occurrit una cum cæteris odis ad finem Psalterii Græcè scripti in Bibliotheca Collegii sanctæ & individuae Trinitatis Oxon. quod olim fuerat insignissimi viri, D. Thomæ Pope, Equitis Aurati, Fundatoris. Id eundem S. Notkeri Antiphonarium sive librum Hymnorum MS. in * Archi vis Seldenianis pulcherrimè, additis notulis musicis, descrip-

* Num. 27. quarto, formæ minoris.

tum,

tum, monitu eruditissimi mei Amici, D. Edvardi Bernardi, S. T. D. & Savi-
liani Professoris Astronomiæ, consului,
in quo præter versionem Latino Ser-
mone expressam, (quam Ecclesia An-
glicana juxta Rituale in Ecclesiis Oc-
cidentalibus ferè ubivis locorum usu
receptum ad amussim sequitur) nisi
quòd ab antiquissimo Græco exempla-
ri paulò variatum sit, Græcè quoque,
characteribus licèt Latinis, exstat. Va-
riantes Lectiones literâ N. notatas
habebis.

Deniq; reperi his Græ-
cè, sed Latinis literis, iisdem
prorsus verbis in alio non
mediocris vetustatis hym-
norum libro, tempore, ut
mihi videtur, quo Saxones
rerum in Anglia potirentur, descripto,
cui varii musicorum modulorum ac-
centus ad dirigendos cantores appo-
nuntur.

Membran
quarto ob-
longo, num.
63. super Art.
A. in Biblio-
theca Bodlei-
ana, pag. 28.
72.

K k

Ἕμνος

Ὕμνος Ἐωθινός

Juxta exemplar Alexandrinum, uti illic inscribitur, uti etiam in tribus aliis codicibus MSS. quos consului.

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ

Καὶ ὑπὲρ γῆς εἰρήνη.

Ἐν ἀνθρώποις (a) ὁδοποιία.

(b) Αἰνῶμέν σε,

Εὐλογῶμέν σε,

(c) Περσकुณῶμέν σε,

Δόξολογῶμέν σε,

(d) Εὐχαριστῶμέν σοι,

Διὰ τὴν μεγάλην σε δόξαν.

Κύριε Βασιλεῦ

Ἐπεράνιε,

(a) Ita pro more in isthoc codice vetustissimo scribitur ὁδοποιία, uti quoque in Constitut. Apost. lib. 7. cap. 47. & apud S. Athanasium πρὸς περδονίας, Psalter. Oxon. & Psalter. Coll. Trin. Oxon. & alter iste tropariorum codex. Treverensis Codex & S. Notkeri Antiphonarium habent διδοκίας.

(b) Vice τῆς αἰνῶμεν σε substituitur apud S. Athanas. in Psalt. Oxon. 80. Cod. Trin. & in Horologio ὑμνῶμεν σε. In Cod. Tr. inter αἰνῶμεν σε & εὐλογῶμεν σε interponitur τὸ ὑμνῶμεν σε, uti etiam in Constit. Apost. & Psalter. Oxon. 40.

(c) Postponitur τὸ δόξολογῶμεν σε in Constit. Apost. post, immixtate verbis planè interpolatis sequitur, διὰ τὴν μεγάλην Ἀρχιερέως, σε ἡ ὄντα δαδόν, ἀγγέλων ἡγά, ἀφ' ὧν τῶν μόνων, deinde διὰ τὴν μεγάλην ———

(d) Εὐχαριστῶμεν σε, Psalt. Oxon. 80. malè deest omnino in Tr. & Constit. Apost. at habet vetus exemplar Wormatiense, uti annotavit Pelargus.

Θεε

Θεε̃ (e) πατήρ παντοκράτωρ,
 Κύριε υἱε̃ (f) μονογενῆ,
 Ἰησοῦ Χριστέ,
 (g) Καὶ ἅγιον πνεῦμα·
 Κύριε ὁ Θεός,
 (h) Ὁ ἁμὸς τῷ Θεῷ,
 Ὁ υἱὸς τῷ πατρί,
 Ὁ (i) αἰών (k) τὰς ἁμαρτίας τῷ
 ἡρώμῃ.

(e) Πατήρ παντοκράτωρ, Tr. Const. Apost. Psalter. Oxon. Cod. Trin. N. & Horolog. post παντοκράτωρ in Const. Apost. cetera, quæ sequi debuerant, ita confunduntur; Κύριε ὁ Θεός, ὁ πατήρ, τῷ Χριστῷ, τῷ ἁμῷ αἱμῷ, ὅς αἶρει τὴν ἁμαρτίαν τῷ κόσμῳ, πρὸς δεξιὰ τὴν δεξιὴν ἡμῶν, ὁ καὶ ἡμῶν ὅτι τῷ Χριστῷ ὅτι οὐ μόνον αἷμα, οὐ μόνον κύριον Ἰησοῦν Χριστόν τῷ Θεῷ πλάσκει γυνήτις φύσιν, τῷ Βασιλεῖ ἡμῶν, δὲ ὁ δόξα, τιμὴ καὶ σέβας.

(f) Ita quoque Psalter. Oxon. 40. at Tr. Psalter. Oxon. 80. una cum libris impressis rectius μονογενῆς. N. habet imperfectè μονογῆ. Alter hymnorum liber Monogeni.

(g) Desunt hæc verba de Spiritu S. in N. utpote quæ in fine reponantur. Ceteri codices, etiam liber alter hymnorum, hic habent, uti in proprio & debito locò.

(h) Deficit articulus ὁ, Tr.

(i) αἰών Tr. mendosè : & fortasse non Librarii sed Typothetæ mendum.

(k) τὴν ἁμαρτίαν, numero singulari Const. Apost. Psalteria Oxon. Cod. Trin. uti etiam N. & alterum Antiph. & quantum est codicum impressorum, juxta Evangel. S. Joannis cap. 1. v. 29. Schol. in Marg. in 40. ex Theodoro, τῷ Ἀδάμ λέγει, ἢ τῷ Δαυίδ ἢ αἰώνιον concordant, verò omnes in sequente versiculo, habentque Pluraliter — τὰς ἁμαρτίας — ubi hoc Scholium eidem Codici apponitur & Theodoro, τὰς τῷ πλήθει λέγει.

146 Hymnus Mattheus Græcorum.

Ἐλέησον (1) ἡμᾶς,
 Ὁ αἰὼν τὰς ἀμαρτίας πῦ κόσμου
 Περὶ δεῖξαι τῷ δέησιν ἡμεῖς,
 Ὁ καὶ δὴ μὲν (m) ἐν δεξιᾷ τῷ Πατρὸς
 (n) Ἐλέησον ἡμᾶς,
 (o) Ὅτι σὺ εἶ μὲν αἶμα,
 (p) Σὺ εἶ μὲν κύριος,
 Ἰησοῦς Χριστὸς
 Εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς. Ἀμήν.

(1) ἡμῶν. Tr. malt.

(m) Psalter. Oxon. 80. ἐν δεξιᾷ.

(n) Græci in ἀκολουθία τοῦ ὁρίου, ἐν αὐτῇ, nescio quā
 auctoritate freti, semper hic præfigunt, quod plane redan-
 dare videtur.

(o) Dicitur εἶ in Const. Apost. uti supra videre, est in N. &
 in altero Antiph. Occurrit quippiam simile in Const. Apost.
 lib. 8. cap. 12. εἰς αἶμα, εἰς κύριον, εἰς Ἰησοῦν Χριστόν,
 εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς.

(p) Post σὺ εἶ κύριος μὲν sequitur in N. & in altero
 Antiphonario σὺ μὲν ὁ υἱός Ἰησοῦς Χριστὸς σὺν ἀγίῳ
 πνεύματι εἰς—habet quoque Psalt. Oxon. 40. σὺν ἀγίῳ
 πνεύματι εἰς—

Hymnus

Hymnus Matutinus (a) ex Antiphonario S. Notkeri.

*Gloria in excelsis Deo,
Et in terra Pax,
Hominibus bonæ Voluntatis.
Landamus Te,
Benedicimus Te,
Adoramus Te,
Glorificamus Te,
Gratias agimus Tibi,
Propter magnam gloriam Tuam,
Domine Deus, Rex Cælestis,
Deus Pater Omnipotens.
Domine fili Unigenite
Jesu Christe,
Domine Deus,
Agnus Dei,
Filius Patris,
Qui tollis peccata mundi,
Miserere nobis,
Qui tollis peccata mundi,
Suscipe deprecationem nostram.
Qui sedes ad dextram Patris,
Miserere nobis,*

(a) Ita quoque in Psalterio Lat. NE. A. 3. 7. ac. minori.

148 *Hymnus Matutinus Græcorum.*

Quoniam Tu solus Sanctus,
 Tu solus Dominus,
 Tu solus altissimus,
 Jesu Christe,
 Cum Sancto Spiritu,
 In gloria Dei Patris. Amen.

Sequuntur in eodem veneranda Antiquitatis Codice hi Versiculi, è Psalmis maximâ ex parte collecti, tanquam Hymni pars, iisdem uncialibus characteribus & planè ὡς descripsi; neque dubitandum videtur, quin simul ac eodem tempore olim recitarentur; quod hodiè faciunt Græci, uti ex Horologiis manifestissimum est: malè ergo Hymni Vespertini, à quodam Viro eruditissimo, titulo insignitus est. Variantes lectio nes hîc quoque annexas habes.

(a) Καθ' ἐκείτω ἡμέραν ἐυλογήσω σε,
 Καὶ αἰνῶσω τὸ ὄνομά σου εἰς ᾧ αἰῶνα,
 Καὶ εἰς ᾧ αἰῶνα τῷ (b) αἰῶνι.

(a) Quando recitatur ἐν ὑποδείκτοις, reponunt, καθ' ἐκείτω ἐσπέρην.

(b) Post hunc Versiculum sequitur in Psalter. Oxon. 80. ὡς ἐκ καταρῶν ἄδ' ad finem; inde repetunt, κατὰ ξίωσαν — Immediate post finem sequuntur hi versiculi.

Κύριε τὸ ἔλεός σου εἰς ᾧ αἰῶνα,

Κύριε τὰ ἔργα τοῦ χειρὸς σου μὴ παύσῃς.

Σοὶ πρέπει αἶνον. σοὶ πρέπει ὕμνον.

Σοὶ δοῦλα πρέπει τῇ πάλαι καὶ τῇ νῦν, καὶ τῇ ἀρχῇ παντοκράτορι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Κατὰ ξίωσαν.

Καταξίωσον κύριε καὶ τὴν ἡμέραν (c) ταύτην
 Ἀναμαρτήτως φυλαχθῆναι ἡμᾶς.
 Εὐλογητὸς εἰ κύριε ὁ Θεὸς τὸ πάτερον ἡμῶν.
 Καὶ αἰνεῖόν καὶ δεδουξαμένον τὸ
 Ὄνομά σου εἰς τὰς αἰῶνας. Ἀμὲν (d)
 Εὐλογητὸς εἰ κύριε, δίδαξόν με
 Τὰ δικαιώματά σου.
 Εὐλογητὸς εἰ κύριε, δίδαξόν με
 Τὰ δικαιώματά σου.
 Εὐλογητὸς εἰ κύριε, δίδαξόν με
 Τὰ δικαιώματά σου.
 Κύριε καταφυγὴ ἐσθλήτης ἡμῶν
 Ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ.
 Ἐγὼ εἶπα, κύριε ἐλέησόν με,
 Ἰάσαι τὴν ψυχὴν μου, ὅτι ἡμαρτήσας σοι.
 Κύριε πρὸς σέ (e) κατέφυγα,
 Δίδαξόν με τὸ ποιεῖν τὸ θέλημά
 Σου, ὅτι Σὺ εἶ ὁ Θεός μου.
 Ὅτι ὡς (f) σοὶ πηγὴ ζωῆς.

(c) Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, Psalt. Oxon. in 80. Et Codices impressi.

(d) Post in ἀκολουθία τῶ ὁρθρου ἐν ἡποδείκνυ μεγάλες
 ἐ μικρῶ inseritur hic Versiculus, Γένοσθ κύριε τὸ ἔλεός
 σου ἐφ' ἡμᾶς, καὶ δάπτει ἡλπίστων ὅτι Σὺ εἶ. Uti etiam in
 Psalt. Oxon. 80. Occurrit quoque in altera repetitione huius
 partis in 40 post hymnum vespertinum, ubi tamen omnes ver-
 suli non recitantur, sed alii etiam adduntur.

(e) Psalterium utrumque Oxon. habet κατέφυγον, uti
 etiam Codex C. Trin.

(f) Σὺ, Cod. Trin.

K k 4

Ἐν

150 *Hymnus Matutinus Græcorum.*

Ἐν τῷ φωτί σου (g) ὁψόμεθα φῶς.

(h) Παράτινον (i) τὸ ἐλαφὸς σε

Τοῖς γινώσκουσιν σε.

(g) Ὀψόμεθα. Psalt. 40.

(h) Παράτινον.

(i) Ita ex usu istius Codicis pro ἔλεος. In Psalterio Oxon. 40. in fine additur αἴμιθ ὁ Θεός, αἴμιθ ἰσχυρός, αἴμιθ ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς.

Per singulos dies benedicam Te,

Et laudabo nomen tuum in seculum,

Et in seculum seculi.

Dignare Domine die isto

Sine peccato nos custodire. (strorum,

Benedictus es Domine Deus Patrum no-

Et laudandum ac glorificandum est

Nomen tuum in secula. Amen.

Benedictus es, Domine,

Doce me justificationes tuas.

Benedictus es, Domine,

Doce me justificationes tuas.

Benedictus es, Domine,

Doce me Justificationes tuas.

Domine, refugium Tu factus es nobis,

In generatione & generatione.

Ego dixi, Domine, miserere mei,

Sana animam meam, quia peccavi in Te.

Domine, ad Te confugi,

Doce me facere voluntatem tuam;

Quia

*Quia Deus meus es Tu.
Quoniam apud Te est fons vitæ;
In lumine tuo videbimus lumen.
Præstende misericordiam tuam
Scientibus Te.*

Hymnus Vespertinus Græcorum.

FORTE non abs re erit, nec id pio
Lectori displiciturum credo,
Hymnum Vespertinum, cum sit cog-
nati argumenti, & ejusdem ferè cum
Matutino antiquitatis, in ejus con-
spectum hic quoque dare.

A Græcis, quod ex officio λυχνικῆ
sive Lucernarii manifestum est, sub
occasum solis, hodie recitatur, qui à
primis sæculis longo usu etiam deri-
vasse videntur. Nemini autem in du-
bium vocari poterit, quin prorsus
idem sit cum ἐπιλυχνίῳ ὡς

χαριστία, de qua *S. Basilii *Cap. 29.

de Spiritu Sancto ad Amphilo-
chium hoc modo disserit, ἐδόξε τοῖς παλαιῶν
ἡμῶν, μὴ σὺν τῇ χάριτι τῇ ὑπερῷᾳ φαι-
νέσθαι, ἀλλ' αὐτοὺς φανέντων ὡς χα-
ριστῶν.

ριστῶν. καὶ ὅς τις μὲν ὁ πατὴρ τοῦ ῥημάτων
 ἐκείνων τὸ ἐπιπληγνῆς εὐχαριστίας, εἰπεῖν
 ἔκχευμεν. ὁ μὲντοι λαὸς ἀρχαίαν ἀφῆκοι
 τὸ φωνῶν, καὶ ἐδὲν πᾶσι ἀσεβεῖν ἐνο-
 μιάσασαν οἱ λέγοντες, Αἰνῶμεν πατέρα καὶ
 υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα Θεῶν. *Visum est Pa-*
tribus nostris vespertini luminis gratiam
haudquaquam silentio arripere, sed mox,
ut apparuit, agere gratias. Quis autem
fuerit Author illorum verborum, quæ di-
cuntur in gratiarum actione ad lucernas,
dicere non possumus. Populus tamen an-
tiquam profert vocem: neque cuiquam un-
quam visi sunt impietatem committere, qui
dicunt, Laudamus Patrem & Filium &
Spiritum Sanctum Dei. De Authore
sibi non constare ait expressissimè: ideò
illos ratio maximè fugit, qui illum in
sequentibus Athenogeni adscribere
volunt. De alio enim hymno loqui-
tur, quem sanctus ille martyrio per ig-
*nem * jamjam consummandus cecinit,*
& apud amicos reliquerat, in quo ea-
dem de Spiritu Sancto effata occurre-
bant. Athenogenes autem erat S. Cle-
menti Alexandrino σύγχρονος, cujus
ætatem longe exsuperare videtur hic

* Vide Martyrolog. Roman. ad xvij. diem Januarii.
 hymnus,

hymnus, quem ob antiquitatem plusquam semel laudat * S. Basilius. Et videtur, (nam hic solis conjecturis agendum est) sive ex communi decreto institutus, sive invalescente consuetudine receptus, & apud populum maximè familiaris redditus, qui pro more solenni hanc gratiarum actionis formulam appetente nocte usurpabant. Malè igitur Græci, quo auctoramento freti nescio, hunc hymnum Sophronio Patriarchæ Hierosolymitano adscribunt. Hanc verò *ἐπὶ λυχνίον εὐχαριστῶν* perperam confundit Vir maximus D. Usserius cum *ἐπὶ λυχνίῳ ψαλμῶ*, qui est Psalmus CXL. juxta numeros Græcos, uti Psalmus Lxii. dictus est ὁρθρινῶ: quod ex Athanasio in Epistola ad Marcellinum, & de Virginitate, & † ex constitutionibus Apostolicis abundè patet.

* Ante dixerat se coactum proferre hunc hymnum in testimonium διὰ τὴν τῶ χρόνι ἀρχαίτητα propter temporis antiquitatem.

† Lib. 2. cap. 59. & lib. 8. c. 35. nam proximè sequitur c. 36. *πρὸς φάνησις ἐπὶ λυχνίῳ*, sive Oratio Lucernalis, à Psalmo distincta, & *εὐχαριστία ἐπὶ λυχνίῳ* à nostra omninò diversa, & longè amplior, cap. 37. uti illa quoque, quæ post hymnum matutinum sequitur, & titulum præfert ἱερωεύς, lib. 7. cap. 48.

Ἦμνῶ.

Ἕμνος ἑσπερινός.

Φῶς ἱλαρὸν ἁγίας δόξης ἀθάνατε
 Πάτερς, ὑεαίν, ἅγιε, μακάριε, Ἰησοῦ
 Χριστέ, ἐλθόντες ὅτι τὸ ἥλιος δύσας, ἰδόντες
 φῶς ἑσπερινόν, (a) ὑμνεῦμεν Πατέρα, (b)
 υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα (c) Θεόν. (d) Ἀξιό-
 σε ἐν πᾶσι καρδοῖς ὑμνεῖσθαι φωναῖς, (e) αἰ-
 σίας, Ὡς Θεῷ, ὧς δὲ οὐκ ἔστι, (f) διὸ ὁ
 κέμεθ. σε δοξάζει.

**Ita Hymnum hunc exhibent co-
 dices impressi.**

(a) ὑμνεῖται, ita apud S. Basilium de Spiritu S. ad
 Amphibol. cap. 29.

(b) καὶ υἱὸν apud S. Basil. uti etiam ad finem Psalterii in
 Bibliotheca Bodliana in 4°.

(c) Θεῷ, apud S. Basil. & in Psalt. Oxon. 4°.

(d) Ἀξιό, & τὸ, Psalter. Oxon. 4°.

(e) οὐκ ἔστι Psalt. Oxon. 4°.

(f) διὸ ὁ κέμεθ ὡς τὸ, Psalt. Oxon. 4°.

Hymnus Vespertinus.

Lumen hilare sanctæ gloriæ im-
 mortalis Patris, Coelestis, Sancti, Beati,
 Jesu Christe, quum ad solis occasum
 pervenerimus, lumen cernentes Ves-
 pertinum, Laudamus Patrem & Fi-
 lium & Spiritum Sanctum Deum. Dig-
 nus es tempore quovis sanctis vocibus
 celebrari, Fili Dei, Vitæ dator, qua-
 propter mundus Te glorificat.

ΕΝΩΤΙΚΟΝ

ΕΝΩΤΙΚΟΝ,
SIVE
De Causis Remediisq;
Diffidiorum,
Quæ orbem Christianum ho-
die affligunt,
Exercitatio
THEOLOGICA.

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
ART AND
ARCHAEOLOGY
OF THE
UNIVERSITY OF
CAMBRIDGE
100 Brookline Ave.
Cambridge, Mass. 02139
U.S.A.

ΕΝΩΤΙΚΟΝ,
SIVE

*De Causis Remediisque Dissidio-
rum, quæ orbem Christianum
hodie affligunt, Exercitatio
Theologica.*

QUANTUM salutaris illa
Christianæ Religionis do-
ctrina conducat universæ
paci stabiliendæ, ultra
quam humani ingenii vi-
res in unum collectæ vel comminisci
possint, utinam id tum eventu con-
gruo, tum vitâ & moribus Christia-
norum adeò compertum haberetur,
ac ex designatione Christi éque debi-
tis sanctissimæ Institutionis finibus sit
testatissimum. Ne similitates in ini-
micitiam

micitiam erumpant, ne inimicitia in
 odium, quali severitate vel primos
 affectuum impetus in ordinem co-
 gendos docet perfectissima illa viven-
 di norma! quale imperium dat men-
 ti, ut tumultus qualescunque, quos
 ira, quosve cupido ciet, facile com-
 pescantur! Quali curâ vel Deo dignâ
 illic cautum est, ne quis de proximo
 malè mereatur, ut neminem, ne ho-
 stem quidem, animo hostili tractet,
 magisque ab injuriis retorquendis
 quam à morte subeunda metuat, ut
 omnibus, non segnitèr quidem inertè-
 que voto, sed pro virili, benefaciat,
 ut denique vitam salutemque pro-
 priam alieno commodo posthabeat!
 Quali maiestate verborum divinus il-
 le legis Christianæ lator sancendum
 curavit, ut cuiusquam jura, sorte nascendi,
 vel qualicunque modo, quem com-
 munis vitæ usus legumque civilium
 vigor introduxere, debita, ipsi con-
 stent, integræque maneant! Quam
 felix autem mundum bearet, pax nun-
 quam interrompenda, si nulla vis ad-
 hiberetur, si ab alienis invadendis
 penitus esset abstinendum, si propriâ,
 quam

quam largitur Deus, forte quisque contentus; in illud quod aliorum est vi & armis non grassaretur! Ita à Christo optimè consultum erat humani generis commodo, ultra omnem vel prudentissimorum Legislatorum institutionem. At de iis, qui ipsi nomina dederint, & in omne ævum daturi essent, quanto sanctiori curâ æstuatbat Christi pectus, ut mutuus ille amor, quem eadem Fides, quem eorundem Sacrorum communio, quem ejusdem beatissimæ sortis in coelis fruendæ spes tot tantisque nominibus poposcerat, promptissimâ sibi invicem benefaciendi voluntate, charitatique, cum frequens postulaverit occasio, officiis augeretur & in æternum perennaret! in hoc adeò intentus erat, quasi animam effusus, antequam cruci affixus moreretur, utpote qui mundo valedicturus in illa divinissima Oratione, apud D. Johannem, cap. xiv. quâ Discipulos non tam docuit, licet & docuit potentissimè, quam demissè, si ita loqui fas sit, & humillimè, & affectu planè obstupefciendo obtestatus est,) nihil antiquius potiùs-

ve habuit duxitque, nihil, quod ipsi charius, illisve utilius videretur, nihil, quod ipsius amorem ostenderet magis, aut magis ipsorum curam mereretur.

Huic autem postulato, cui præsidio erant tum summa illa, quâ nititur, auctoritas, tum æquissima ratio, ne sine impietatis & sacrilegii reatu, aut sine periculo propriæ salutis à quoquam violaretur, quis crederet ipsos Christianos, Christi juxta ac sui immemores, usque adeò audere, ut contra eant, quasi non amore mutuo aut animorum consensu, sed convitiis, sed partium studio, sed dissentionibus, sed odio Christiani esse dignoscerentur? Diu est, ex quo hanc vesaniam luens, tantis malis ingemuerit Ecclesia Catholica, infidæ, uti videtur, paci, à tot Ianienis stragibusque, quibus ab Ethnicis Imperatoribus, qui collabentem Idololatriam his quasi tibicinibus suffulciendam putaverint, ubique sævitum erat, & sibi denuò restituta, ut à Christianis longè atrociora pateretur, per quorum ferociam vix habuit, quod de Neronibus, de Deciis, de Diocletianis

cretianis vel minimùm quereretur. Quos enim metus, quos pudor, quos Christiani nominis reverentia, quos commune periculum sibi invicem antea intimo affectu conciliaverant, cum jam non amplius à Gentilium Magistratum Tribunalibus, ab armatis militibus, à crucibus, à leonibus, à flammis metuendum esset, cum securissimè liceret esse Christianis, cum Imperium Romanum quantum quantum erat, in fidem, quam tanto furore nuper amolitum iverit, transisset, hâc stupendâ felicitate & otio, quod Deus fecerat, malè usi, in se, cum hostes deessent, procacitèr satis inolescere cœperant. Fidei simplicitate insuper habitâ, de opinionibus & ritibus, quasi salus æterna ab iisdem pependisset, acritèr certatum est, unde amissâ charitate, dum quisque altercando victoriam sibi meditatur, malæ suspiciones & jurgia Schismati viam aperuerint. Hinc altare adversus altare, cathedra adversus cathedram erigitur, & malesani seditiosique oratores è pulpitis classicum canunt ad bellum sacrum, tanquam cum hostibus Christi pro summa Religio-

nis conflicturi : hinc à mutua communione utrinque abstinendum esse pietati ducunt, quasi cum Ethnicis & Judæis minori cum periculo & reatu esset communicandum. Hinc odiosæ criminationes impactæ, execrabilésq; tituli, quasi à Fide Christiana penitus defecissent : è quibus iniquissimis censuris tandem oritur odium planè irreconciliabile, & nullâ arte, obsequio nullo, dum hæc malas opiniones animo insidere patiuntur, emolliendum.

Tantum verò abest, ut fatale hoc incendium, quo dudum exarsit Ecclesia, quicquam hodiè remittat virium, ut, novo fomite addito, majori impetu sæviat, ita ut flammis ipsius neutiquam sit obsistendum. Quotusquisque est à misericordia, à pietate, ab affectu humano adeò alienus, qui tumultum, quibus adhuc dum concutitur orbis Christianus, meminisse totus non horreat ? non illos volo tumultus, quibus, flagrante bello, iratis manibus tot optimis victimis impio & barbaro ritu immolatum est, sed quos hæc facerrima circa Religionis apices dissidia excitarunt, in quibus ne animabus

Diffidiorum Exercitatio Theologica. 163

inibus quidem parcitur, dum illæ ad Gehennam, ad æterna supplicia diris-
simis excommunicationibus senten-
tiisque decretoriis, quantum valet fu-
riorius hic Zelus, damnantur. Ita ni-
mirum summæ pietatis esse videtur
malè iis augurari, à quibus vel in le-
vicolis erit dissentiendum. Interim
dum quisque ambitioni, famæ, inge-
nio strenuè velificatur, dum parti,
quam vel fors ingerit, vel præjudi-
cium, institutio, aut commodum
suadent amplectendam, perquam
immoderatè favet, dum mundanus
amor, metusque, ne quicquam famæ,
honori, pompæ indè decedat, veritati
obstruunt, dum præfracta mentis ob-
stinatio omnem tolerantiaæ aditum
præcludit, licet diffidia æterna for-
talsè nolumus, invidiamque tantæ
criminationis à nobis ipsis ingenti
cum industria amoliamur; per socor-
diam proterviámque nostram planè
obstat, quo minus ea sopiantur, dum
non, juxta præscriptum Apostolicum,
in Epistola ad Romanos, cap. 14. v. 19.
*quæ ad pacem faciunt, sectamur, nec quæ
ad mutuam ædificationem.*

In horum tumultuum, quibus Christiani in opprobrium tam sanctæ & venerandæ professionis tantâ cum acritate inter se hodiè committuntur, originem inquirendum proposui, unde nimirum ac quibus de causis ab hac mansueta indole, & ab hoc pacis & mutuae ædificationis studio, quod his in verbis affectu paterno suadet, & auctoritate Apostolicâ jubet Sanctus Paulus, discessum fuerit; deinde ecquid spei redintegrandæ pacis Ecclesiasticæ inter Christianos reliquum sit, quibusque tandem remediis, horrendis istis malis, quibus orbis Christianus propemodum conficitur, occurrendum sit, exploratum ibo.

Quod ad primam disquisitionis nostræ partem spectat; Ea quæ Christianorum dissidiis originem dederint, & ne fraterno, qualem esse decet, affectu, eorundemque sacrorum consortio simul coalescerent, maximè fuerint impedimento, his sequentibus capitibus concludam; cæteris omissis, quæ sunt levioris momenti, vel ad hæc facile reducendis.

Quorum primum & præcipuum videtur,

videtur, eò quòd à simplicitate fidei Christianæ immane quantum discedatur.

Cum nascente Christianismo Apostoli miraculis reliquisque Spiritus Sancti donis ad id muneris feliciter exequendum coelitus instructi, quilibet nempe in propria provincia, prout ipsi sortito obtigisset, Evangelii præconium fecerint, non res erat adeò operosa, quod ad fidei doctrinam spectat, nec tantà disquisitione indigebat, fieri Christianum: cujus equidem mysteria in ingentem non excrevisse numerum hinc abundè constat, quod summa credendorum in brevem epitomen formulamque ab iisdem redigeretur, eamque simplicem, ac sine difficilibus tortuosisque verborum nodis ambagibusque nudè & clare propositam, ut licèt res ipsæ humani intellectus vim planè exsuperent, & ab ingenio, utut subtili & curioso, frustra captentur, ne Idiotæ quidem, minusque gnari, siquid sapiant, sibi quoque hâc in re non consultum fuisse causari debeant. Hæc autem fides in regionibus maximè dissitis, quibus

nullum commercium intercesserat, una eademque emicuit; non aliter Romæ aut Corinthi quàm Hierosolymis credebatur. Eodem spiritu acti, Christianos, quotquot uspiam erant, eadem creditu necessaria docuere: inde mirabilis ille istiusmodi Dogmatum apud omnes consensus erat, quasi non seorsim sed communi Apostolorum simul præsentium Consilio totum illud sanctissimum negotium perageretur. Extremo enim Orienti hæc ex parte cum Britannii nostris conveniebat, quasi primis illis Ecclesiæ seculis sine beneficio & usu Pyxidis nauticæ, ingenti Oceano peragrato, pariter ac hodie, hæc illæc facile esset navigatum. Quod utique de reliquis dicendum est, uti præclare ostendit Sanctus Irenæus in libro primo adversus Hæreses cap. 3. inde fidei veritatem, è tot nimirum Gentium, quas tanta locorum intercapedo, tanta tum sermonis tum morum dissimilitudo, & tot maria interfluentia à se invicem discriminarent, consensu, ineluctabili argumento evicturus,

evicturus, * Nam etsi, inquit, in mundo loquelæ dissimiles, sed tamen virtus traditionis una & eadem est, & neque hæ, quæ in Germania fundatæ sunt, Ecclesiæ aliter credunt, aut aliter tradunt, neque hæ, quæ in Iberis sunt, neque hæ, quæ in Celtis, neque hæ, quæ in Oriente, neque hæ, quæ in Ægypto, neque hæ, quæ in Libya, neque quæ in medio mundi sunt constitutæ: sed sicut sol creatura Dei in universo mundo unus & idem est, sic & lumen & prædicatio veritatis ubique lu-
cet, & illuminat omnes homines, qui vo-
lunt ad cognitionem veritatis venire. Ita Ille. Omnibus itaque in ejusdem fidei
professionem sacro Baptismi ritu re-
ceptis, si fortè fortunâ alter alteri in-
tervenisset, diversarum licet gen-
tium, agnitâ hâc Fide, quam uterque
habuerat communem, in mutuos am-

* Καὶ γὰρ αἱ κατὰ τὸν κόσμον διαλέκτοι ἀνόμοιαι,
ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς παραδόσεως μία καὶ ἡ αὐτὴ. Καὶ οὗτοι
αἱ ἐν Γερμανίᾳ ἰδρυμέναι Ἐκκλησίαι ἄλλας πεποι-
τήσιν, ἢ ἄλλας παραδιδάσκουσιν, οὗτε ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ, οὗτε
ἐν Κελταῖς, οὗτε κατὰ τὰς Ἀναπλάς, οὗτε ἐν Ἀγυπ-
τῇ, οὗτε ἐν Λιβύῃ, οὗτε κατὰ μέσσην τὸν κόσμον ἰδρυμέναι:
ἀλλ' ὅσπερ ὁ ἥλιος τὸ πᾶν πᾶσι τοῖς κόσμῳ
εἰς καὶ ὁ αὐτὸς, οὕτως καὶ τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας πανταχὺ
φαίνει, καὶ φωτίζει πάντας ἀνθρώπους, τοὺς βυλωμένους εἰς
ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν.

plexus

plexus hic & ille ruebant, quasi integram ætatem sub iisdem Magistris simul contrivissent. Neque aliter fieri potuit, quia nondum ab Institutionibus Apostolicis, per innocentiam, per zelum, per constantiam istorum temporum erat variatum: non quasi in omnibus convenisset, nullâ opinionum varietate interpositâ: (Hoc enim in tanta ingeniorum varietate neuti-quàm sperandum erat, & absurdus est, quàm ut id quispiam vel somnians fingat) modò de integra in Christum Fide constiterat, in cæteris impunè & sine censura licuit secus opinari. Neminem præjudiciis suspitionibusque iniquis prægravabant: a tali, tanquam à sacro & piaculari capite, non censuere aufugiendum.

At dum in Ecclesia constituendâ indefesso prædicationis labore per universum terrarum orbem insudatum esset, quo posteritati, post illos inter Coelites receptos, in omne ævum melius consuleretur, eandem, quam prædicarant, Fidem in æternis monumentis consignatam voluere iisdem sanctissimi homines, ut hæc oracula falli nescia,

nescia, si quod dubium oriretur, si quis audaculus lasciviente ingenio fretus rebus studeret novis, si quod novum dogma Apostolicæ traditionis prætextu introducere quispiam malè ferriatus satageret, sciscitatum iretur. Ad hos itaque sacros codices, tanquam ad normam Fidei, ubique erat provocationum; ex hoc illibato fonte veritatis divinæ latices petebantur: hinc an quispiam de Fide rectè an malè senserit, disceptatum: modò veritati Evangelicæ non detractum erat, de quaestionibus subtilibus nulla lis cuiquam movebatur. Eodem communionis jure quisque gaudebat; iisdem sacris pietate concordie simul interfuere, à quibus, si quispiam pro necessitatibus disciplinæ arceretur, illud malis ipsius moribus, quos hac methodo Ecclesia emendandos cupiebat, unice erat imputandum.

Cum verò Hæreticorum pertinacia, subtilibus malefani, ingenii argutiis strophisque freta, scripturalibus Fidei propositionibus sibi minimè acquiescendum duxerit, cum in arcana coeli, quibus investigandis planè deficit intellectus,

telleetus, sacrilego ausu involârit, cum revelationibus rejectis insuperque habitis, veritati Evangelicæ reclamârit, cum denique malis artibus à vera Fide retinendâ imbecilliores, quos hoc exitiale virus afflârat, avellerentur, de Consiliis œcumenicis indicendis, ne ex læsa Fide læderetur simul pax Ecclesiæ, à Constantino reliquisque piissimis Imperatoribus seriò erat cogitatum. Tot verò heroum, qui illic convenerant, labor non in condendis novis articulis, sed in veteribus explicandis totus impendebatur : horum enim vetuère tum zelus, ne antiqua Fides ἀπαξ ὡς ἀδοξεία, h. e. simul tradita faceretur abirétque in desuetudinem, tum pietas, ne nova procuderetur. Quid enim aliud, ut Vincentii Lirinensis cap. xxxii. Commonitorii verbis utar, *Consiliorum Decretis enisa est [Christi Ecclesia] nisi ut quod antea simpliciter credebatur, hoc idem postea diligentius crederetur, quod antea lentius prædicabatur, hoc idem postea instantius prædicaretur, quod antea securius colebatur, hoc idem postea sollicitius excoleretur ? hæc Ille.* Itaque quo penitus obmu-

obmutesceret Hæresis, seque elisam victamque fateretur, Scripturarum sacrarum præsidio potissimum fulti, constantissimâ omnium Christianorum de Fide rectè sentientium, seculis retroactis, praxi, & antiquissimis iisque verissimis Traditionibus in subsidium quoque adhibitis, veritati Christianæ, quam Arius, Nestorius reliquique infames Hæresiarchæ offuciis & glossematis corruperant, brevibus symbolis optimâ quidem curâ prospexerunt, ut inde mysteria fidei, quibus religio Christiana salusque Christianorum innituntur, melius explicatiúsque perciperentur. Hoc insigni, quotquot ejuratâ perfidiâ ab ipsius partibus steterant, ab Hæreticis secrevit, hoc vinculo ipsos invicem firmiùs colligavit Ecclesia Catholica, utpote his tesseris productis, pro Amicis, pro Fratribus, pro Catholicis, ubicunque essent terrarum, planè habitos. Neque enim alio auctoramento, commendatione aliâ opus erat; uti postea apud Orthodoxos formatarum Epistolarum commercio communionem Ecclesiasticam mutuò colendi & fovendi pia
&

& laudabilis invaluit consuetudo. Nec aliud veræ Fidei retinendæ exigebatur argumentum. Quàm benè Ecclesiæ Catholicæ cessurum sit, si intra hos limites obtinendæ Communionis ratio constaret, cuivis vel lippienti facile intueri est: si antiquâ Fide, quæ tot Christianorum myriades æternæ salutis compotes reddiderit, à novarum opinionum, quibus superstitio & innovandi libido originem dederunt, corruptelis assumentisque manente integrâ, iisdem conditionibus, quas vetus Ecclesia pro summa authoritate figendas curaverat, sacris interesse liceret, non adeò ubivis esset laboratum. Facili hâc methodo Schismati iretur obviam: concessâ hâc in cæteris, quæ Fidei fundamentum non attingunt, aliter sentiendi libertate, quod æquissimum est, paci æternæ consuleretur. Romanam ideò Ecclesiam violatæ pacis ream jure merito postulamus, quæ refixis primævæ antiquitatis regulis, novos articulos, tanquam Fidei magistra, licèt sub specioso Declarationis titulo & prætextu, orbi Christiano obtrudit. Qualis autem hæc tyrannis,
ut

ut nulla Scripturarum, nullâ veterum Ecclesiæ seculorum habitâ ratione, ex arbitrio Curia Romanæ, eque Scholasticorum opinionibus tota pendeat Christianorum fides, ut à Communione arceantur reliquæ Ecclesiæ, nisi se in clientelam ipsius turpiter dedant in fide erudiendas, ut denique odio Schismaticorum & Hæreticorum stigmatate inurantur, quotquot jus suum adversus novaturientium machinationes eunt vindicatum? Ad Scripturarum normam exigatur fides; primorum temporum doctrina in criterium sanæ fidei statuatur; in usum revocentur antiqui Canones; nullâ vi conscientis illatâ, faceffant iniquissimæ conditiones; revocabitur quoque pax Ecclesiastica, omniâque in orbe Christiano salva futura sunt.

Inde enim aliud pacis ineundæ impedimentum oritur, quod secundo loco memorabo, nimirum quòd dogmata, quæ salvâ fide ignorari possint, longè majoris æstimentur, quam par est, inque rerum ad salutem creditu necessariarum censum præpropere zelo transeant.

Cum

Cum Romanis, ad quos scribit B. Apostolus, cap. 14. de Fide in Christum, æternum filium Dei, verumque Messiam & humani generis Redemptorem convenisset, ne in odium leviculis de causis exortæ dissensiones ulterius exardescant, hoc in capite cavet maximè. Non enim eadem erat omnium de cessatione Legalium opinio. Qui adultiorem Fidem nacti fuerant, sibi de erepto Judaicorum rituum iugo gratulabantur; dum cæteri, de libertatis Christianæ privilegiis hæud satis firmitè instructi convictique, neminem, saltem Judæum neminem, ab iisdem ritibus observandis acriter contendunt eximendum. Hinc sententiis damnatoriis in sese tanquam in violatores legis divinæ fulminant, sibi que pessimè ominantur; quasi utrosque idem cælum non recipiat. Quid ad hæc Apostolus? Hanc animorum impotentiam ipsi maximè displicere docet, utpote à moribus Christianorum alienissimam; neminem tantillâ de re in æternum periclitaturum; infirmioribus, quibus veritas ista non adeò clarè patebat, hæc ex parte

parte paululum indulgendum esse, nec ab his fidem Christi, quam susceperant, ejuratam, qui vim aliquam obligationemque rituum retinendorum adhuc restare censuerint, nec ab illis Legem Divinam quoquo modo læsam, qui nullam; à mutua Communione hâc de causa non alterutrinque abstinendum; liberum cuique judicium permittendum, modò in Christum rectè credat; fidem hanc communem, de qua inter utrosque convenit, esse validum satis futuræ concordiae fundamentum; & denique paci ædificationique mutuæ potius studendum esse, quàm inutilibus controversiis, quæ ad rem Christianam promovendam, quæ ad utriusque partis beneficium commodumque, quæ ad sanctitatem vitæ bonosque mores, ne minimum quidem, nihil planè faciunt.

Quanto moderatiùs se gesserint, qui posthabitâ pace ob opiniones longè minoris momenti, quàm de quibus hic certatum erat, Ecclesiam Catholicam convulsam eunt, quasi ejusdem essent cum divinis oraculis authoritatis, & eâdem plenissimâ fide amplectendæ, si Apostolum ipsis in exemplum mansuetudinis hic præeuntem sequerentur! Fidem habes, uti ille vir sanctissimus, juxta ac pru-

dentissimus monet commate vicesimo secundo, apud temetipsum habe in conspectu Dei, Dogmata, si quæ sint, uti plurima sunt, quorum gratiâ non sine summa injuria in execrandas lites exardescimus, quisque sibi privatim habeat; saltem si tandem erumpant, si in totum supprimi nequeant, ne pro oraculis venditantor, quasi actum sit de iis, quibus nulla est hâc ex parte nobiscum consensus. De particularibus Ecclesiis idem, quod de privatis hominibus, Judicium esto. Dum quod universa Ecclesia olim credidit, retineant singulæ, suis tantum figant Leges, Articulos, Constitutiones: cæteræ identidem hoc jure gaudeant. Si argumentis hinc inde in propriis dogmatibus firmandis à dissidentibus utrinque contortis disputationibusque incaluisse Scholæ, salvis interim liberi judicii & conscientiæ juribus, iisdem rixis non adeò malè mulctaretur Ecclesia. Hoc quippe humano ingenio dandum est, ut in rebus abditis rimandis se ultrò exerrat, inq; novis speculationibus sibi maxime placeat, modò non extra debitos fines, quos sacra Scriptura, quos Ecclesiæ Catholicæ symbola, quos recta ratio statuunt, abripiatur. Æternum rixentur, quos

quos hæc disputandi impetigo affricuit, Scholaſtici, licet fortaffe in hac animoſa & acri ingeniorum concertatione ſubtilitatis famæ magis quam veritati ſtudeatur : hanc laudem per me licet vendicent habeantque, ut ſubtiliſſimi diſputatores eſſe cenſeantur ; ſibi quoque ab blandiantur, ſe dogma illud, de quo controverſum erat, tot curioſis diſtinctionibus evolutum, arte & ingenio tandem eviciſſe ; ſuo ſenſu, judicio ſuo, cum vel error mehti malè inſtructæ ſit longè gratiſſimus, placidè & ſine cenſura fruantur. Addo, dogmata qualiacunque ſint, ſummâ Religionis Chriſtianæ illasâ, à quavis Eccleſia particulari, ſopiendis litibus, ne ſuſque deque ſententiarum divortiis omnia miſceant novarum rerum cupidi, in articulos tanquam in inſtrumentum pacis & concordiæ condantur, à ſuis ut pia, ut veriſimilia habeantur, modò cum fundamentalibus fidei articulis pari paſſu non incedant ; modò cæteris Eccleſiis, quæ alienæ juridiſctioni ſubſunt, non ſint fraudi ; modò ut ab univerſis Chriſtianis quocunque ſub axe poſitis ſub poena diri anathematis recipiantur, authoritatis Apoſtolicæ prætextu, non decretum ſit. Ut verò inter Scholaſtico-

rum placita, quæ novitatem sapiunt, & scripturæ effata nihil discriminis interfit, ut id honoris, quem sola infallibilis veritas exigit, humanæ authoritati, errori affectibûsque nimium quàm obnoxia, deferatur, ut privatorum dogmata in numerum pro necessitate salutis credendorum transeant, ut tot temerariis definitionibus sanctionibûsque cogatur assensus, qui optimo jure liber erat relinquendus; hoc est, quod hodiè urit orbem Christianum, & ipsius paci officit. Hoc omnium proborum, qui liberè sentiunt, cordolium, hæc superioris ævi, quo in reformanda Ecclesia tantoperè insudatum erat, justissima querela, quam ab ipsis quoque Romanensibus extorsit veritas. Hâc audacia in vectum Schisma vel seris nepotibus maximè deplorandum, tot tantisque malis gravidum, omnemque exinde redintegrandæ Communionis Ecclesiasticæ spem, ni hujus diffidii auctores ipsorum vesaniæ poeniteat, sublatam, impendiò dolemus.

Rem seriò perpendenti quàm maximè obstupefendum videbitur, alterum illud Sacramentum, quod in mutua contestationis & fidei in eundem Salvatorem crucifixum, quem illud verè
&

& realiter exhibet, indicium instituerat Christus, astu Diaboli & hominum nequitia eatenus perverti potuisse, ut hinc illi, quos ejusdem corporis & sanguinis pretiosi compotes esse voluit, sibi invicem salutem mutuam isthoc pretio procuratam redemptamque invidendi occasionem arreptum irent. Ecqua enim alia ratio, obtenditur furoris, qui zeli titulo arma capeffivit, Dei causam quasi vindicaturus, intulitque hoc sacro prætextu tot strages mundo, nisi quod in sententiis de hoc mysterio augustissimo declarandis paulò variatum sit? Quantum sanguinis ubique effusum fuit ab exacerbatis, quæ mutuam spirant internecionem, partibus, litibus hisce Sacramentariis eheu! quam infelicibus! in funestum bellum tandem conversis! Hinc quoque tum gladio tum igni sævitum est ultra omnem Ethnicorum rabiem, in tot millenos, omni alio scelere puros, hâc præcipuè de causa, eò quòd à Transubstantiationis dogmate abhorruissent. Christum verè adesse sub sacris symbolis, sequæ verum corpus Christi, post Elementorum consecrationem, percipere, nemo non fatebitur: hanc verò fidem Christi instituentis verbis

M m 3

fundatam,

fundatam, de qua generalis omnium consensus per omne Christianismi ævum increbuit, in veram sacrae Communionis tesseram acceptum iri, quis sanæ mentis non dixerit, nisi præceps ira obstitisset? Si simplici hac fide contentus, neglectis curiosis inquisitionibus, rem sanctissimam quisque seriò egisset, si præsentia modum Ecclesia Romana, Consilio primum Lateranensi, deinde Tridentino, non temerè definivisset, si Lutherani cæterique sibi solis hac in re sapuissent, nemini præscribentes, damnantes neminem, diversæ licet opinionis, coram iisdem Altaribus, à quibus hodie arcemur tanquam profani nondumque initiati, à quibus etiam aufugimus, uti olim ab Idololatrarum sacrificiis, genibus provoluti, cum maximo tum pietatis tum concordia fructu iisdem sacris interfue-ramus. E Sacerdotibus nemo cuiquam Laïco ad venerabile hoc Sacramentum devoto corde anhelanti id communicare, è Laïcis nemo à quoquam Sacerdote ritè ordinato idem percipere metuerat.

Quod de aliis complusculis ejusdem prorsus momenti, quæ salvâ fide in disceptationem veniunt, dicendum habeo: dum enim exclusis aliorum interpreta-

mentis,

mentis, sine scripturarum sacrarum & Apostolicæ traditionis autoritate & subsidio, ad novas determinationes descenditur, dum, quod usu hodiè fit, Scholasticorum argutiæ & rixosæ Theologiæ, quam otiosi homines ingenio subtili malisque ratiocinationibus nimium quàm fidentes procuderant, placita tali in pretio apud quosvis sunt, ut necessariæ Christianæ religionis appendices esse censeantur, dum Articuli fidei, qui vetustiora Ecclesiæ Catholicæ seculà prorsus latuère, quasi in immensum, uti ex hodierno Ecclesiæ Romanæ statu obscurisque aliarum Ecclesiarum confessionibus liquet, ad libitum augentur, quid aliud hoc zelo, hâc industriâ effectum fuisse experimur, nisi ut, orbe Christiano in tot partes distracto, penitus tollatur concordia? Sed de hoc secundo dissidiorum fonte satis à me dictum est, & fortasse plusquàm satis. In reliquis, quæ supersunt, explicandis, non est, quod longo sermone vos morer, vestramque matrem patientiam.

III. Non leve momentum promovendis augendisque Christianorum discordiis adhibetur ex effræni ista, quæ Romanis Pontificibus olim adhæserat, &

etiamnum adhæret, dominandi libidine. Ecclesiæ Romanæ magnitudini parum convenisse videbatur, ut antiquo regionum suburbicariarum limite includeretur: quippe non ordinis primatu, non veteri Patriarchatu, cui tamen Ecclesiæ Britannicæ non subiacebant, reliquisque privilegiis ob honorem majestatemque urbis, quæ principem & mundi domitorem populum è sinu ipsius quatuaversum diffuderat, tandem collatis contenta, majorum exemplo, imperium in universum orbem, ubi ubi degunt Christiani, superbè ambit. Si cæteri Patriarchæ, quibus id honoris eadem auctoritate, h. e. Imperatorum gratiâ, Consiliorumque generalium decretis & constitutionibus delatum erat, (in quo assignando eos ad civiles earundem civitatum dignitates & privilegia solum respexisse ex penultimo canone Concilii Chalcedonensis liquet) jura ac libertates adversus Romani Pontificis molitiones tueantur; si alieno jugo subesse nolint, ni Romam tanquam magistram & dominam turpi obsequio adorent, ipsiusque decretis obsequantur, actum est illicò de iis, postulantur Schismatis, nec digni judicabuntur, quibuscum sacram

retineant

retineant communionem. Cum post divisum etiam Imperium diu inter Orientem & Occidentem, saltē simulatā pace, concordatum fuerit, post omnia turbavit Romanorum Pontificum, qui Græcorum rebus quasi suis intercesserant, ambitio. Neque enim aliam originem fatale illud dissidium habuit, licet vulnus magis magisque recruderit, cum articulus ille de processione Spiritus Sancti à Filio symbolo Constantinopolitano Romæ adderetur, inconsultis primū Orientalibus Episcopis, imō post acerrimē refragantibus contendentibusque, id per canones Synodi Ephesinæ nullatenus licuisse. At res in Occidente securius agebatur, nisi quod unus & alter huic tyrannidi subinde sese opposuerint; irritō licet conatu.

Dum vero spretis canonibus in omne jus divinum humanūque grassandi licentiam sumunt, dum quicquid est uspiam Ecclesiasticæ auctoritatis ad se trahunt, dum in conscientias dominari cupiunt, nec quippiam credendum fuerat, nisi quod Romanæ Curiae liberet, eccui mirandum videbitur, orbem Christianum, tot malis è veterno excitatum, de hujus tyrannicæ potestatis exercitio tandem

tandem queri, & de recuperanda libertate seriò meditari coepisse? Interim quid Romæ agitur? num ut tot Regum, Principum, rerumque publicarum æquissimis postulatis sæpè sapius repetitis debito modo & cum effectu satisfiat, deliberatur? num prædia & possessiones, quas diu vi planè manifestâ infederant, h. e. communia religionis jura Episcopis & populo Christiano, quibus postliminio debebantur, cedunt? nihil minus: exclamant, frendent, insaniunt, è monte Capitolino Vejoves hi excommunicationis fulmina contorquent in eos, quasi in tot sacra capita, à quibus hoc piaculare crimen admissum erat, eo quod eos Romanæ servitutis fuerit perterritum. Hoc est, quod ipsis adhuc doleat, quod tot malis artibus præstigiisque hodiè eant repetitum: hoc est, quod Schisma, ni omen avertat Deus, æternum esse faciat. Neque enim quicquam aliud expectandum est, cum non alia conditione, quantum per ipsos est, pax acquiratur, nisi amissa libertatis, nec quieti esse sinamur, nisi ad jugum defustum excussumque stupidi redeamus.

IV. Has circa sacra lites discordiâsque, quibus miseri mortales agitamus, in tot

Sectas

Sectas discissi, hinc quoque oriri tristi experimento fatis liquet, quòd, obrepente animis desidia, pietatis studium refrixerit, & à sanctissima vivendi, quam præscripsit Christus beatissimus noster Salvator, normâ adeò turpiter descitum fuerit. Non est, quod in molliem, in luxum, in malefanos affectus, in ferinos Christianorum mores, quibus orbis hic noster vix sibi integer constat, tot bellis divulsus, ut penè fatiscat, & extremum expiraturus videatur, in præsentì convocatis argumentorum, quæ affatim suppetunt, copiis tragicè exclamem. Singultibus & lachrymis quam satyrâ res mihi longè dignior visa est. Nec cum his Christiani nominis propudiis & dishonestamentis mihi jam agendum est. Quam minimum veræ & solidæ pietatis apud eos reperitur, qui illam profiteri pro vitæ instituto suarum esse partium ducunt! quam plurimum verò superstitionis! dum peculiaria, quibus ab invicem distinguimur, dogmata in indicium Christianismi cedunt. Ita nimirum, pro genio seculi, non expolendis moribus, sed opinionibus sedulò incumbitur, nec ut vita sanctissimæ professioni aliquatenus quadret, sed ut adversarios

versarios argumentis vincamus, illorúm-
que sententiam falsi demus convictam,
nobis curæ est. At! at! quanto minus
pietatis officiorum studio attenditur,
magis detrahitur charitati: acriori qui-
dem zelo pro rebus leviusculis dimican-
dum esse autumamus, de vita parùm
Christiana, hâc fallaci & adulatoriâ me-
thodo, cum Deo quasi decisuri. Frustra
de nostrorum temporum infelicitate
querelas effundimus; per nos ipsos, si
velimús, meliora sperari fas est; si re-
deunte, quæ diu exsulavit, pietate, mo-
rumque disciplinâ restitutâ, rem Chri-
stianam, quæ verâ in Deum pietate, in
proximum charitate, bonisque operibus,
non irâ, non odio, non rixis subtilibus-
que, ubi de summa religionis convenit,
quæstionibus perficitur, tandem serio
agamus, tot partes hodiè avulsas di-
fractasque cito coituras, pacémque Ec-
clesiasticam de facili redintegratum iri,
non vanum erit augurium.

Dum verò adeò malis moribus &
præter propter vitam religiosam vivi-
tur, dum relictis charitate & modestiâ
adeò altum sapimus, ut cæteros, qui à
nobis paulum dissident, desipuisse cen-
seamus, dum Sectæ adhærere & in
partium

partium diversarum patronos fulminatrice sententiâ invehi præcipuum religionis argumentum habetur; dum ritibus placitisque Scholasticorum intenti, quod Christus & Apostoli faciendum præceperint, securè, quasi longè minoris esset momenti, negligimus parvique facimus, ex hac malè collocatâ industriâ, ex hac insanâ ingeniorum pugnâ, interruptâ communione, rem Christianam pessimè habitum iri, &, succrescentibus quotidie novis præjudiciis, malum hoc magisadolescere, nemo est consilio aut misericordiâ adeò vacuus, ut non id dolens gemensque quidem fateatur. Non mihi imputabitur, quod à vobis, Auditores, maximè deprecor, quasi senserim, nostrâ non referre, cuinam è tot Christianorum Sectis nos ipsos addixerimus; absit. Pares tanto beneficio gratias Deo opt. max. referre non opis est nostræ, eò quòd Ecclesiæ Anglicanæ verè Catholicæ, quæ inter reformatum regiminis Apostolici, & purioris doctrinæ tenax, à labe & corruptelis, quibus pulcherrimam Religionis faciem deturparant Romanenses, tantum recesserat, sinu nascentes & sacro lavacro tincti excipiamur. Interim, ut iniquissimæ

quissimæ censuræ, quam præcavendam cupio, Apostolicam objurgationem opponam, vers. 4. Tu quis es, qui condemnas alienum famulum? proprio Domino perstat, aut cadit : stabilietur autem, potest enim Deus eum stabilire. Nec dicere verebor, nullusque dubito, quin vos omnes, Patres & Fratres in Christo venerandi, ejusdem sententiæ fautores juxta mecum sim habiturus, extremo judicii die majorem probæ & honestæ vitæ quam sanæ opinionis à Christo judice habitum iri rationem; neminem, qui Christianam professionem laudabili vitæ instituto decoraverit, licet in quibusdam, ni obstinatio mentis accedat, perperam sentientem, damnandum; & denique eos, qui, diversæ utpote communionis, in terris se mutuis convitiis proscindunt, deque ipsorum mutuâ salute penè desperant, ob salutarem fundamentalium Articulorum vim, modò iisdem vita pura & verè Christiana superstruatur, per gratiam & misericordiam Dei, æternâ pace in cœlo simul regnatueros.

Sed de dissidiorum originibus hætenus; restat, ut de Remediis, quod secundo loco proponebatur enarrandum, quorum

quorum ope tot malis inde in orbem Christianum irruentibus, occurri possit, paulò differamus.

De componendis diffidiis frustra laboramus, vanique ad Ecclesiae primitivae unitatem anhelamus, nisi de Censuris, quae hactenus excludere omnem charitatem, quibus ab invicem impetimur, quippiam alterutrinque remittatur, & iisdem mediis, quibus in sacris Communionem factam tectam retinere veteres Christiani, in ea revocanda pariter utamur. In hac methodo si utrinque pacatis affectibus sit consensus, non erit desperandum, quin felicem exoptatumque exitum habeant pacifica consilia, piique diffidentium animos conciliandi conatus. Media autem pacem Ecclesiasticam redintegrandi, quae diffidiorum causis suprà recensitis directè respondent, in praesenti, quâ potero brevitate, exhibebo.

Quorum primum esto hoc. Sola simplex vetusque fides, è Scripturis eque Generalium Consiliorum Symbolis eruenta, usu ab universis Ecclesiis Christianis recepta, rejectis quibuscumque opinionum laciniis assumentisque, tanquam creditu ad salutem necessaria urgeatur.

Cum

Cum hac fide communi tanquam glutine Ecclesiam Catholicam sibi firmitè cohærentem sancta communione usam fuisse certo certius sit, cum Catechumeni hanc fidem, quæ paucis constabat articulis, post debitam institutionem professi, Baptismatis gratiam consequerentur, hoc ipso nomine sacratissima Eucharistiæ mysteria percipiendi jus habituri, nulla alia conditione exactâ, cum in hac apud omnes Christianos (neque enim hoc sacro nomine dignandi sunt Socinistæ, qui totum Christianæ Doctrinæ compagem Sophisticis ratiociniis & mente arrogantissimâ convulsum eunt, qui in Christum æternum Dei filium blasphemi, Dei nostri gratiam transferunt in lasciviam humani ingenii, & solum illum Deum ac Dominum nostrum Jesum Christum negant) plenissima sit ubique animorum consensus, quidni sacræ Communions fundamentum primævæ Ecclesiæ exemplo & praxi in hac quoque solidetur? Quo prætextu post fidem ubilibet receptam, & à Christo Apostolisque stabilitam, post tot secula quippiam dogma ut necessario credendum superaddi licet, de quo apud veteres nemo vel fando unquam inaudiverit?

diverit? quo jure tantus Articulorum numerus obtrudi debet, præsertim verò cum testatum habeamus, hoc non religionis sed solius commodi secularis & famæ promovendæ gratiâ factum fuisse? Quod adeò malè inter Christianos conveniat, ac si non eadem sed multiplex credendi regula olim proponeretur, non Christo, non Apostolis, non Religioni, quæ totum illud, quod salutis assequendæ satis superque conducatur, absque perplexa verborum, ne quispam crassioris ingenii criminetur difficultatem, ambage cuivis vel mentis compoti expandit; sed Zelotis quibusdam, qui nova dogmata pro oraculis venditantes, ea sub diris & anathemate amplectenda orbi Christiano fastuosè obtrudunt, id unicè referendum est. Quanti furoris erit argumentum, quod Romanenses faciunt, in nos ob hæc opinionè rejectas, nudiustertius enatas, nullâque Scripturarum aut Antiquitatis auctoramento communitas debacchari? At non soli, quod fortasse aliquantillum solatii miseris exhibebit, infelix posteritas damnabimur, quin & purissimæ Antiquitatis cultores, qui no-

vi symboli, quod Pius IV^{us}. condidit, Articulos neutiquàm admisère, in eandem societatem trahendi sint. At ! at ! si de iis ipsis, qui Fidem ac Religionem Christianam adversus hæresium pestem latè grassantem symbolis & scriptis tanquam amuletis munierunt, qui vitæ & sanguinis effusissimè prodigi & crucis candidati erant, qui flammæ amplexi igneis vehiculis petière cælum, tuendæ fidei veræ intentissimi, quos meritissimo Sanctorum titulo grati colimus, benè sentiendum sit, nos eorundem vestigia secuti, satis tuti, satis securi erimus ; neque est, quod ab his brutis fulminibus, quæ in nos vibrantur, ullatenùs metuamus. Ubicunque dispersi erant Christiani, sive sub Patriarcha Romano, sive Alexandrino, sive quocunque alio, hujus fidei auctoramento tanquam fratres agniti, ad eandem salutem, quam neque sibi invicem invidebant, neque negabant, omnes simul & concorditè eorundem sacrorum consortio anhelabant ; tantæque charitate, ut illud obitè interponam, flagrabant, ut nec de Donatistis, qui de iis pessima dixerint, malè ominarentur ; ne dicam ipsos de Arianis

* Arianis cæterisque Hæreticis non omnem spem abjecisse.

II. Articulis, sine quorum explicitâ fide nemo Christianus futurus est, admissis, de cæteris dogmatibus liberum cuique esto iudicium. Non enim magis opinionum quam rituum varietas fidei unitatem dissolvit. Quam vulnus illud hiulcum, quod dudum corpori Ecclesiæ inflixit Schisma, de facili coiisset, si, hâc medicinâ adhibitâ, tot confessionibus, tot novis canonibus Tridentinis, quibus Christianorum mentes opprimuntur, fidésque subtilibus argutiis redditur implicatissima, de rebus incertæ & planè dubiæ veritatîs non adeò dogmaticè decerneretur ! Optandum foret Christianis universis, & potissimum Reformatis, quotquot à Romanæ Ecclesiæ communione expulsi recessêre, de singulis Religionis apicibus convenire potuisse : sed cum id vix quispiam speret præ multiplici hominum ingenio & captu, præ iudiciorum diversitate, præ variis interpretandi sacram Scripturam modis, cum non idem lumen, non eadem copia argumentorum, non eadem con-

* Vide Salvianum de gubernatione Dei, lib. 5. pag. 100. ex editione Baluzii.

cludendi vis cuivis suppetat, quidni pacis amori pervicaciam mentis posthabentes, dogmata propria ita amplectantur, ut cætera concordēs, siquē, in fidei fundamentum non impingentes, aliter sentiant, Christianā moderatione & *συγκαταβάσει* ferant. Faceſſat ideo illud maledicendi cacoethes, quod in naturam & religionem vertitur, dogmatumque, si commodē sine dispendio veritatis explicari possint, odiosa infectatio. Hæc enim vicissim concessā indulgentiā, quam moderatioris ingenii homines, pacis sequestri & arbitri, ut æquissimam suadent, quantum commodi in orbem Christianum redundaturum sit, nemo est ingenii adeo deplorati, qui non faciliè præſagiat.

III. Antiqui de regimine canones Ecclesiastici restituantur, ut Episcopo Romano in ordinem coacto, & evanescente Oecumenicæ potestatis prætextu, quicquid juris Ecclesiastici ipsis canonum vigore competit, singulæ Ecclesiæ tandem recipiant. Meminerint interim Romanenses, hæc iniquissimā usurpatione violatæ pacis tandem convicti, communionem cum ipsorum Ecclesiā in necessariis ad salutem olim non habitam fuisse,

isse, nisi quatenus ipsi cum Ecclesia Catholica convenisset. Quantæ olim concertationes litésq; cum Romana sede agitantur, ne quippiam de jure periret! Privilegia sua vindicavit Ecclesia Orientalis, sua Meridionalis, utraque ac Romana in varios Patriarchatus distincta, ex decreto Concilii Nicæni, iisdem privilegiis suo limite & districtu singulæ fruebantur. Neminem huc usque Oecumenicæ authoritatis adipiscendæ desiderium titillârat, nemini in titulum noménq; cesserat, Episcopus universalis. Solus id sibi & successoribus adscribere ausus est Bonifacius, quasi totus mundus intra civitatis Romæ pomeria esset concludendus. Obstupuit mundus, nec sibi adeò foedè imponi passus est. Carthago Christianismum amplexa, Romæ æmula, Romanum Pontificem æquè sprexit, ac olim Senaturn. Constantinopolis honorem primæ Sedis, licet interdum invita, cedens, sui juris mansit; nec licet hodiè captiva; pristinæ dignitatis adeò stupidè obliviscens, ut Romanæ Sedi tanquam Dominæ blandiatur: Turcarum tyrannidi cedens, Romanensium verò, ut conjectari fas est, nunquam cessura. Communionem cum ipsa, uti & cum cæteris Ecclesiis Catholi-

cis totius orbis Christiani, actu vel saltem desiderio, si tolleretur impedimentum, sibi retinendam sui esse officii duxerunt, auctoritate, quam illa arreptam adeo impendio voluit, interim rejecta, quod & nos hodie præstaremus, si per ipsam licuisset. Esto Episcoporum primus Pontifex Romanus, modo non solus, quasi cæteri ipsius Vicarii essent, modo non universalis, modo aliorum jura, quæ eadem lege Ecclesiasticâ nituntur, inviolata maneant, modo constitutionibus Apostolicis Romanæ Curia decreta non repugnent, ac intra antiquorum canonum limites sese contineat Romana jurisdictio. Quo obice amoto, ineundæ paci via lata sterneretur. Hoc omnes probi, omnes, nisi quorum intererit æterna esse dissidia, usque & usque ardentissimis votis efflagitant, unionem his conditionibus avidissime amplexuri, si quicquid est superstitionis in ritibus & cultu sacro tollatur, si quæ gliris, quas in dissentientes evibrant, subductis, sola creditu necessaria veritas, juxta veteres formulas, proponatur, in cæteris relictâ judicandi libertate.

Hoc ni fiat, coram Deo Romanenses violatæ Communionis usque postulabimus, per quos planè stat, ut tali beneficio

Ecclesiæ

Ecclesia Christi Catholica hodie destituitur. Interim quascunque pacis Ecclesiasticæ conditiones cum gaudio quidem arrepturi sumus, modò exinde non lædatur conscientia, modò principiis & analogiæ fidei non contra eant; modò Scriptura ejúsque genuina interpretes primæva Antiquitas in dogmatibus statuendis summæ authoritatis esse admittantur, modò regimini Ecclesiastico nullum fiat præjudicium, modò denique cuncta ad normam canonum consuetudinúmque, quæ per universam Ecclesiam pristinis seculis obtinuère, exigantur. O felicem illum diem, quo diffidiis, ad quorum memoriam horret animus, sublatis, omnes, qui unicum eundémque Salvatorem crucifixum colunt, fraterno affectu in unum coibunt ! At ! at ! per improbos Christianorum mores illud ne utquam exspectandum est. Pristinâ pietate nobis opus est, si pristinam concordiam velimus restitutam. Eheu ! deside ac propudiosâ Christianorum vitâ à veterum exemplo ubiq; desciscitur : in artem rixandi abit religio, quasi vita morúmque norma esse desiisset. Per vitia nostra nobis non licet esse tam felicibus, tam beatis. Hæc impedimento sunt, quò minùs in eadem

eadem sacra Communione concorditer vivamus. Deum ergo supplicibus votis exoremus, ut omnes, qui se Christianos profitentur, eodemque sacro insigniuntur nomine, unde exciderint, tandem memores resipiscant, & priora opera, opera veræ ac solidæ pietatis, faciant; ut iniquissimis censuris controversisque futilibus omisis, quæ ad pacem faciant & quæ ad mutuam ædificationem, sectentur; ut denique in viam veritatis conducti, in unitate Spiritus, in vinculo pacis, & in sanctitate vitæ, fidem verè Christianam, verè Apostolicam, verè Catholicam retineant. Ita laboranti inter tot tumultus Ecclesiæ succurrat ille misericordiarum Pater, propter merita Jesu Christi Salvatoris nostri, cui cum Patre & æterno Spiritu sit omnis laus & honor in secula seculorum. *Amen.*

Præter accentuationes perperam adhibitas, literarumque permutationes, quas quivis Lector facillimè perspiciet, multa verba, utpote ad sensum complendum necessaria, vitio Apographi malè admodum transcripti interciderunt, quæ hoc modo suppleri, uti & graviora errata emendari possunt.

P Ag. 5. lin. 14. neque enim moror, p. 10. l. 17. paulo post, p. 13. l. 2. Presbyteris, p. 19. l. 17. collectis esse debet, p. 23. l. 6. quæ, p. 25. l. 25. eruditionis fama, p. 30. l. 3. dele qui, p. 31. l. 23. quarum, p. 35. l. 2. manducatum, p. 38. l. 13. illos, p. 40. l. 1. traditam explicantibus, p. 43. l. 12. incertus cum essem, p. 45. l. 21. ipse, p. 69. l. 23. nimium, p. 75. l. 23. cum cæteris communis est, p. 76. l. 14. reddebant, p. 80. l. 9. & p. 93. l. 16. quæsimon, p. 78. l. 14. illum infami, p. 95. l. 12, 13. lachrymis rogans, p. 108. l. 23. Patriarchæ, p. 116. l. 3. venisset, p. 120, 122. Berthoenis, p. 123. l. 16. sibi olim, p. 124. l. 28. dele ingenuæ, p. 142. l. 9. exfectis, p. 144. l. 30. male: p. 153. l. 9. usurpabat. Præf. p. 3. l. 9. infantes.